

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

ANAMARI SLOKAN

**KREPITEV MOČI STANOVALCEV V DOMU STAREJŠIH
OBČANOV LJUBLJANA BEŽIGRAD**

DIPLOMSKA NALOGA

Ljubljana, 2018

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anamari Slokan

**KREPITEV MOČI STANOVALCEV V DOMU STAREJŠIH
OBČANOV LJUBLJANA BEŽIGRAD**

Diplomska naloga

Mentorica: Izr. prof. dr. Mojca Urek

Ljubljana, 2018

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Anamari Slokan

Naslov naloge: Krepitev stanovalcev v Domu starejših občanov Ljubljana Bežigrad

Mentorica: Izr. Prof. Dr. Mojca Urek

Kraj: Ljubljana

Leto: 2018

Število strani: 165

Število prilog: 4

Ključne besede: starost, staranje, starostnik, institucionalna oskrba, moč, krepitev moči, zagovorništvo

Povzetek:

Diplomsko delo je sestavljeno iz teoretičnega in raziskovalnega dela. V teoretičnem delu sem na podlagi različne literature poiskala opredelitve starosti in staranja, oblike bivanja v starosti, izpostavila sem predvsem institucionalno oskrbo - dom za starejše občane ter opisala koncepta krepitev moči in zagovorništva. Izvedla sem kvalitativno raziskavo na podlagi osmih intervjujev s priložnostnim vzorcem v Domu starejših občanov Ljubljana Bežigrad. V raziskovalnem delu me je zanimalo, kako se kaže vpliv stanovalcev, kako sorodniki in osebje krepijo stanovalčevo moč, kako sta jim poznana koncepta krepitev moči in zagovorništvo.

Title: Empowerment residents at the Home of Old Citizens of Ljubljana Bežigrad

Key words: age, aging, elderly, institutional care, power, empowerment, advocacy

Abstract:

The thesis consists of theoretical and research part. In the theoretical part I found definitions based on different literature of ageings, forms of residence in old age, I specially emphasized institutional supply – home for elderly, I described the concepts of empowerment and advocacy. I have done qualitative research based on eight interviews with casual sample at the Home of Old Citizens of Ljubljana Bežigrad. In research part I questioned how the influence of residents was being showed, how relatives and personnel are strengthening resident's power and how known are concepts of empowerment and advocacy.

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD.....	7
1.1 STAROST IN STARANJE V SODOBNI DRUŽBI	7
1.1.1 STAROST	9
1.1.2 STARANJE.....	10
1.1.3 POTREBE STAREJŠIH LJUDI.....	11
1.1.4 KAKOVOSTNA STAROST	12
1.1.5 OBLIKE BIVANJA V STAROSTI	13
1.1.6 INSTITUCIONALNA OSKRBA – DOM ZA STAREJŠE OBČANE.....	17
1.2 SOCIALNO DELO S STARIMI LJUDMI	18
1.2.1 SOCIALNA DELAVKA V DOMU	19
1.3 KREPITEV MOČI	21
1.3.1 MOČ.....	21
1.3.2 KREPITEV MOČI	22
1.3.3 KREPITEV MOČI STAROSTNIKOV	24
1.3.4 ZAGOVORNIŠTVO	25
1.4 DOM STAREJŠIH OBČANOV LJUBLJANA BEŽIGRAD	29
2. FORMULACIJA PROBLEMA	30
3. METODOLOGIJA.....	32
3.1 VRSTA RAZISKAVE.....	32
3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV.....	32
3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE.....	32
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	32
3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	33
4. REZULTATI.....	36
Izbira doma in svoje sobe	36
Vpliv nad potekom dneva in dejavnostmi v domu.....	39
Pravice stanovalcev	40
Sodelovanje pri lastni oskrbi	42
Krepitev moči s strani sorodnikov	45
Krepitev moči s strani osebja	47
Lastna krepitev moči	50
Pomen zagovorništva	53
5. RAZPRAVA.....	56
6. SKLEPI	61

7. PREDLOGI	64
8. UPORABLJENA LITERATURA	65
8.1 Pisni viri	65
8.2 Spletni viri.....	67
9. PRILOGE	68
Priloga 1: Smernice za intervju.....	68
Priloga 2: Transkript intervjujev z označenimi izjavami	69
Priloga 3: Kodirani intervjuji	104
Priloga 4: Osno kodiranje	152

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 STAROST IN STARANJE V SODOBNI DRUŽBI

Staranje je proces, ki se začne ob rojstvu in nam ne uide, doleti vsakogar in jo različno sprejemamo in doživljamo. Za nekatere je to lepo obdobje, drugi pa se s spremembami težko soočijo. Starost in staranje sta dva različna pojma, staranje posameznika in staranje družbe oziroma prebivalstva. M. Šircelj (M. Šircelj v V. Hlebec idr., 2009: 15) z izrazom staranje prebivalstva ali demografsko staranje poimenuje proces, v katerem se spreminja starostna sestava prebivalstva, in sicer tako, da se povečuje delež starih.

Življenjska doba se podaljšuje in narašča število oseb, ki doživijo visoko starost, zaradi izboljšanja življenjskega standarda, zdravstvenih razmer in industrializacije. Stari ljudje so skupina, ki najhitreje narašča. Družba se bo morala pripraviti na spremembe, sicer bo ta ranljiva skupina postala eden večjih socialnih problemov. Družba mora začeti razmišljati in delati na socialni, zdravstveni in ekonomski zaščiti starejših. Tedanja srednja generacija se mora pripravljati na svojo kakovostno starost, razširjati socialne mreže za različne materialne in nematerialne potrebe v starosti.

Ko dandanes javno spregovorimo o starosti, beseda pogosto nanese na demografske spremembe. Naraščanje deleža starejših ljudi med prebivalstvom posameznih držav sveta je posledica specifičnega pojava moderne družbe, to je demografskega prehoda z visokih na nizke stopnje rodnosti in smrtnosti. Po predvidevanjih bo do leta 2050 prvič v zgodovini število starejših v svetu preseglo število mladih. Vsaka deseta oseba je danes stara 60 let ali več; do leta 2050 bo po napovedih OZN toliko star vsak peti človek, do leta 2150 pa vsak tretji (prav tam: 10). Podatki za Slovenijo kažejo povečevanje števila starejših oseb. Po drugi strani pa močno upada delež mladih ljudi, saj je bil ob zadnjem popisu leta 2002 delež mladih (0–14 let) komaj še višji od deleža oseb starejših od 65 let, napovedi za prihodnost pa ne grede v prid povečevanju deleža mladih ljudi (Mali 2011: 15). V sodobni družbi je čedalje več starih ljudi, kar je posledica več dejavnikov. Sem sodi zniževanje umrljivosti, kar pomeni daljšo življenjsko dobo in hitro zniževanje rodnosti. Demografski podatki kažejo, da se bo delež starih v Sloveniji med letoma 1991 in 2042 povečal z 10,9 na 29,1 odstotkov (M. Šircelj v V. Hlebec idr., 2009: 23).

A. Kristančič (2005: 200) predstavi podatke, ki jih je leta 2004 objavil Eurostat: dobra tretjina prebivalstva Evropske unije je stara 50 ali več let. Do leta 2025 naj bi se odstotek starostnikov povečeval, nato pa ustavil. Nato dodaja sklepno ugotovitev dokumenta, izdanega v Bruslju v začetku leta 2005 – Starajoča se družba pri vrhu tistega, kar je treba opraviti v EU: Ker je življenjski dobi, ki bo presegala 75 let, namenjeno, da bo postala prej pravilo kot izjema, je toliko pomembneje, da razumemo različne potrebe in zahteve starejših ljudi :

- njihovo pravico, da ostajajo v formi do pozne starosti,
- da imajo primerno pokojnino, s katero se preživljajo,
- da imajo vsi dostopen transport, ki si ga lahko privoščijo.

V Evropski listini pravic in odgovornosti starejših, potrebnih dolgotrajne oskrbe in podpore (Evropska listina pravic in odgovornosti starejših, potrebnih dolgotrajne oskrbe in podpore 2010) piše, da je človekovo dostojanstvo nedotakljivo. Starost in odvisnost sama po sebi ne upravičujeta omejevanje katere koli od neodtujljivih človekovih pravic in državljskih svoboščin, kot jih priznavajo mednarodni standardi in kot so vtkane v demokratične ustave. Vsakdo ima ne glede na spol, starost ali odvisnost pravico, da te pravice in svoboščine uživa, in vsak posameznik je pooblaščen, da svoje človekove pravice in svoboščine brani. Članice AGE in partnerji v projektu poudarjajo, da staranje ni povezano s krčenjem pravic, z obveznostmi in odgovornostjo posameznika, opozarjajo pa na to, da je lahko človek stalno ali začasno oviran ter nesposoben postaviti se v bran svojih pravic. V listini so našteje naslednje pravice:

- Pravica do dostojanstva, telesnega in duševnega blagostanja, svobode in varnosti
- Pravica do samoodločanja
- Pravica do zasebnosti
- Pravica do kakovostne in prilagojene oskrbe
- Pravica do informacije po vaših potrebah, do nasveta in informiranega soglasja
- Pravica do nepretrgane komunikacije, participacije, v družbi in kulturnega udejstvovanja
- Pravica do svobode izražanja, misli in vesti: prepričanje, kultura in religija
- Pravica do paliativne oskrbe in podpore ter do spoštovanja in dostojanstva pri umiranju in v smrti
- Pravica do zadoščanja

J. Mali (2008: 54–56) pravi, da je fenomen staranja in starosti povezan s psihološkimi, sociološkimi in biološkimi znaki senescence, hkrati pa je podrejen biomedicinskemu modelu, ki poudarja organsko patologijo. Družba razume starejše kot nesamostojne in odvisne od volje in interesov drugih. Stopnja sodelovanja starih ljudi pri različnih institucijah, kot so pokojninski sistem, socialno varstvo, skupnostne službe, skrbstveni poklici in podobno, je minimalna, zanemarljiva in spregledana. Gerontologija posveča premalo pozornosti izkušnjam starejših, kar bi pripomoglo k vključevanju starih ljudi k aktivnosti članov družbe, ki lahko vplivajo na okolje, v katerem živijo. Starejše ljudi potrebujemo, saj nam lahko podajo izkušnjo o starosti, ki nas vse čaka. Vzporedno s podaljševanjem življenja, napredkom medicine, zmanjševanjem deleža aktivnega prebivalstva in večanjem deleža od pomoči odvisnih oseb smo priča spremembam v družinskih razmerah in medgeneracijskih odnosih. V. Pečjak (2007: 77) meni, da so starejši ljudje odrinjeni na rob družbenega dogajanja, zanje se nihče, razen rednih humanitarnih organizacij in posameznikov, ne zmeni. Redko o njih pišejo v časopisih in jih prikazuje televizija, v kriminalistični kroniki pa se pojavijo predvsem kot žrtve. Starejši ljudje nimajo, razen redkih izjem, niti bogastva niti družbene moči, zato za ostalo prebivalstvo niso zanimivi.

1.1.1 STAROST

Trpljenje, bolezen, smrt, spoštovanje, izkušnje, vnuki ... To so nekatere asociacije, ki jih lahko imamo, ko pomislimo na starost. Prve so negativne, druge pozitivnejše. Vsako življenjsko obdobje prinaša novosti, izzive in spremembe, na katere se je potrebno privaditi in prilagoditi. Pomembno je, da se na starost pripravimo in jo sprejmemo.

Starostnik ima posebne naloge in možnosti, ki jih v prejšnjih življenjskih obdobjih ni imel. J. Ramovš (2003: 133–134) navaja šest nalog, ki so možne prav v obdobju starosti:

- zavzeto prizadevanje zase in za druge – dejavno življenje,
- prepuščanje skrbi za vsakdanjo preskrbo srednji generaciji – preprosto življenje,
- smiselno stališče do svoje preteklosti, sedanjosti in prihodnosti – sproščeno življenje,
- predajanje življenjskih izkušenj mladi generaciji ob nadaljevanju učenja – vedro življenje,
- poslavljanje od življenjskih sopotnikov – samostojno življenje,

- opravljanje sklepnih osebnih nalog pred odhodom iz časa in prostora – dozorelo življenje.

Dojemanje starosti je individualno pogojeno, saj lahko starost opazujemo s kronološkega, biološkega in psihološkega vidika. Težko je reči, kdaj naj se človek začne pripravljati na starost; vsekakor je upokožitev velika prelomnica v življenju in je treba že vnaprej načrtovati življenje po tem obdobju. Veljavne teorije o staranju poudarjajo aktivnost človeka tudi po upokojitvi, saj se takrat poruši dnevni ritem. Ritmičnost socialnega življenja pa določa človekovo notranjo varnost, ki je eden od osnovnih občutkov, potrebnih za samostojno življenje (Hojnik-Zupanc 1997: 6–7).

1.1.2 STARANJE

Staranje je kompleksen proces. Jedrnato ga lahko opredelimo kot biološki, kulturni, ekonomski, socialni in fenomenološki pojav (Dragoš 2000: 293).

Dejstvo je, da se viša življenjska doba ljudi in posledično tudi število starostnikov. Stare ljudi moramo sprejeti kot del družbe in jim nameniti več pozornosti.

Staranje velja za individualni proces, saj se pri vsakem človeku kaže na drugačen način, vsakdo ga drugače zaznava in doživlja. Na hitrost staranja imata velik vpliv dednost in kakovost življenjskih razmer. Staranje pospešujejo številni dejavniki, kot so: vlažno vroče podnebje, mestno življenje, nezdrav način življenja, napačna prehrana, premalo gibanja, služba, škodljive navade in razvade (Ramovš 2014: 45).

Staranje prebivalstva bo v prihodnje vplivalo predvsem za nekatera področja socialne varnosti (Stropnik 2000: 89):

- starostno strukturo prebivalstva, predvsem aktivnega,
- trg dela (stopnjo brezposelnosti, migracije, plače itd.),
- delovanje pokojninskega sistema,
- zdravstveno varstvo,
- storitve na področju socialnega varstva (dolgotrajno nego starih in kronično bolnih),
- izpostavljenost prebivalstva revščini in socialni izključenosti,

- obseg in strukturo stroškov socialnega varstva.

1.1.3 POTREBE STAREJŠIH LJUDI

Vsako obdobje ali cikel človekovega življenja ima svoje posebne življenjske potrebe in zmožnosti, ki jih zadovoljuje v mejah svojih sposobnosti. Vsaka generacija, ki zaide v pozna zrela leta, ima svoje povsem drugačne in posebne potrebe, zmožnosti, sposobnosti in cilje, ki jim sledi (Kristančič 2005: 15). Vsakdanje rutine, potek dneva, prekinitve ali okrepitve dejavnosti nam dajejo socialni občutek življenjskega ritma, samega sebe in pripadanju okolju, v katerem živimo (Flaker idr. 2008: 191).

Ljudje imamo veliko potreb, ki so različne. Imamo tako biološke in fizične potrebe, ki morajo biti zagotovljene, da sploh preživimo, kot potrebe, ki nam dajejo zadovoljstvo v življenju. J. Ramovš (2003: 92–129) opisuje naslednje potrebe:

- Potreba po materialni preskrbljenosti ima vse življenje prednost pred ostalimi potrebami. Zadovoljevanje te potrebe je odvisno predvsem od denarnega dohodka posameznika. V starostnem obdobju je večji poudarek na zadovoljevanju omenjene potrebe z vidika zdravja.
- Potreba po ohranjanju telesne, duševne in delovne svežine. Pomembno je, da starostnik skrbi za gibanje in primerno prehranjevanje. Bistveno je, da se posameznik v nobenem obdobju duševno in delovno ne zanemari.
- Potreba po osebnem medčloveškem odnosu je zadovoljena že, če ima star človek kakovosten odnos in reden osebni stik z eno osebo, ki jo ima za 'svojo'.
- Potreba po predajanju življenjskih izkušenj in spoznanj mladi in srednji generaciji. Človekove izkušnje so njegovo največje in najbolj osebno bogastvo. Ko starostnik mlajšim generacijam predaja svoje znanje in izkušnje, doživlja svoje življenje kot nekaj vrednega.
- Potrebo po doživljanju smisla starosti mora starostnik sprejeti s prepričanjem, da je tudi to obdobje življenja smiselno, kot posebno obdobje življenja, ki ima svoje možnosti in naloge.
- Potreba po negi v starostni onemoglosti. Starostniki težko priznajo, da so oslabei in onemogli, težko prosijo za pomoč in jo sprejemajo, saj jim da občutek razvrednotenja.

Pogoj za zadovoljitev te potrebe je, da onemogli starostnik svojo onemoglost sprejme, kar pa je v današnji zahodni civilizaciji kolektivno zavrta in tabuizirana tema.

- Potrebo po nesmrtnosti so v preteklosti ljudje zadovoljevali z verovanjem v različne oblike posmrtnega življenja. Poleg vere v življenje po smrti sta načina, kako zadovoljiti to potrebo, skrb starostnika, da bi se ga po smrti spominjali, in prizadevanje, da za njim ostanejo njegova dela.

Potrebe so tako prevzele vlogo kriterija za merjenje družbenega razvoja in zadovoljstva posameznikov. V socialnem varstvu in socialni politiki zasledujemo potrebe kot pomembno enoto načrtovanja in merjenja, ocenjevanje potreb pa je eno temeljnih dejanj v socialnem varstvu, na katerem se utemeljuje izvajanje storitev (Flaker idr. 2008:13).

1.1.4 KAKOVOSTNA STAROST

Kakovostna starost je delovna, dejavna, razgibana, ustvarjalna. Možnosti za aktivnosti v tretjem življenjskem obdobju so neštete, človek sam pa mora zavestno izbrati najprimernejše zase (Ramovš 2003: 96).

V vsakem življenjskem obdobju se trudimo, da živimo čim bolj kakovostno. Počnemo, kar nas veseli in zadovoljuje. Ocene kakovosti življenja ne moremo definirati, saj je kakovost subjektivna, za vsakega posameznika drugačna, ker imamo drugačne vrednote in potrebe. Kakovostno življenje živimo, kadar sami izbiramo, na kakšen način bomo materialne in nematerialne potrebe zadovoljevali. Največ naredimo, ko delamo na osebni rasti in zadovoljstvu.

Pomembna življenjska pravila glede osebne priprave na kakovostno starost po J. Ramovšu (2003: 246) so zlasti:

- Starost pride sama, ne da bi se človek tega prav zavedal, toda za kakovostno in smiselno življenje v starosti se je treba zavestno pripraviti.
- Čas za pripravo na kakovostno in smiselno starost so predvsem srednja leta življenja; po upokojitvi je treba kakovostno živeti tretje življenjsko obdobje in se v tem stalno izpopolnjevati, čas za pripravo na upokojitev je pa pred upokojitvijo.

- Priprava na kakovostno in smiselno starost zahteva, da človek zavestno oblikuje pozitivno doživljanje tretjega življenjskega obdobja, to pomeni, da goji čustva, misli in načrte o svoji starosti in življenju na stara leta.
- Za osebno pripravo na kakovostno starost je potrebno, da je človek v mladih in zrelih letih v osebni stiki s kakim starim človekom, ki se trudi živeti svojo starost kakovostno in smiselno; pa tudi, da se v srednjih letih družijo z mlajšo generacijo, kar mu bo v poznejših letih pomagalo razumeti mlajše in vzdrževati z njimi medgeneracijske stike.
- Na starost se je treba pripravljati materialno, duševno in socialno.

J. Ramovš (2003: 49–50) pravi, da je prvi pogoj za kakovostno staranje upoštevanje celotnega človeka z vsemi njegovimi razsežnostmi in potrebami, zmožnostmi, možnostmi in nalogami. Drugi pogoj je upoštevanje dejstva, da je vsak človek edinstven in enkratni. Čim starejši je človek, tem bolj se oblikuje kot edinstvena in enkratna oseba. Vsak si mora oblikovati svoje staranje po svoje. Izpostavlja dve temeljni izhodišči za oblikovanje kakovostni starosti – za kakovostno starost mora poskrbeti vsakdo sam in medčloveška solidarnost.

Država s socialno politiko na zdravstvenem in socialnem področju veliko pripomore h kakovostnejšemu življenju starejših. Vendar je tudi bistveno, da vsak posameznik v prejšnjih obdobjih življenja skrbi zase, za svoje zdravje, telesno in psihično dejavnost, socialno mrežo, da se ustrezno pripravi na starost. Na starost se je potrebno pripraviti materialno, duševno in socialno.

1.1.5 OBLIKE BIVANJA V STAROSTI

Starostnik se mora slej ali prej odločiti, kako bo preživel preostanek svojega življenja. Če je sposoben skrbeti sam zase, lahko še naprej biva v domačem okolju in se na ta način odreče institucionalnemu načinu življenja. Če ne more več (popolnoma) skrbeti sam zase, se mora odločiti za uporabo neformalnega socialnega omrežja pomoči, ki ga sestavljajo sorodniki, sosedje, prijatelji in samoorganizacijske skupine (Hojnik-Zupanc 1999: 133).

Socialno omrežje se deli na 4 sektorje:

- Javni sektor:
Formalno socialno pomoč nudijo centri za socialno delo, zdravstvena in patronažna služba, socialni zavodi.
- Zasebni sektor:
Zasebni domovi, gospodinjska pomoč, nega na domu, oskrbovana stanovanja.
- Prostovoljski sektor:
V prostovoljski sektor spadajo humanitarne organizacije kot so Rdeči križ, Karitas (pomoč pri delu, materialna pomoč ...) in prostovoljci, ki nudijo prostovoljsko pomoč v okviru javne ali zasebne službe, prostovoljne organizacije ali skupine za samopomoč.
- Neformalni sektor:
Pomoč starim ljudem nudijo družinski člani, svojci, sosede prijatelji...

Čeprav poleg domov za stare ljudi obstajajo tudi različne druge oblike pomoči starim ljudem, je za Slovenijo značilna izrazito institucionalna usmeritev skrbi za stare ljudi. Dom za stare ljudi je institucija in institucije s svojim načinom delovanja vplivajo večplastno na vsa področja človekovega življenja. Obenem pa vsak posameznik vstopi v institucijo z že oblikovanimi osebnostnimi značilnostmi, določenim znanjem, sposobnostmi in navadami, torej s skupkom značilnosti, ki se lahko razlikuje od načina delovanja in pravil življenja v instituciji. Institucija ni v celoti prilagojena posameznikovi osebnosti in to je osnovni problem institucije (Mali 2008: 113).

Naraščanje števila odraslih, starih 65 let in več, ter njihovo telesno in psihično zdravje kažeta, da je treba iskati nove oblike in načine kakovostnega življenja ter natančno ločiti negovalne oddelke od bivalnih. Negovalni oddelki so namenjeni ljudem, starih 85 let in več, bivalni pa večanju kakovosti življenja ljudem, starih do 85 in več (Kristančič 2005: 220).

Danes po svetu poleg domov za stare nudijo različne oblike pomoči starostnikom, medtem ko je v Sloveniji prisotna predvsem institucionalna usmeritev. Razlogi za to so različni – družbeni, kulturni, politični, strokovni in drugi (Mali 2008: 9). V Sloveniji imamo dobro javno socialno mrežo domov za stare ljudi, zadnja leta uvajamo tudi dnevno varstvo, oskrbnike družine in oskrbnike domove ter se pripravljamo na uvajanje hišnih skupnosti in

hospicev. Kakovost življenja v ustanovi za stare ljudi je odvisna od ravnotežja med dobro oskrbo materialnih potreb in zagotavljanjem dobrih pogojev za zadovoljevanje potreb po osebnem medčloveškem sožitju (Ramovš 2004: 11).

Oblike varovanja starejših lahko razdelimo na:

Dnevno varstvo, dnevni center

Nekateri domovi v Sloveniji zagotavljajo dnevno varstvo za starejše ljudi. Ta oblika zagotavlja varstvo starejših v času, ko so družinski člani odsotni, starostnik pa ni zmožen živeti sam. Starostnika se dnevno pripelje v dom ali center, kjer preživi določeno število ur. Primerno je za starejše, ki še ne potrebujejo celovite in zahtevne zdravstvene nege in domske oskrbe. Starostnik tako ostaja v domači oskrbi, za čas odsotnosti svojcev ga ti odpeljejo v dnevno varstvo oz. dnevni center. Oblika dnevnega varstva za starostnike lahko pomeni za starostnika manj boleči prehod v kasnejšo nastanitev v domu za starejše. J. Ramovš (2003: 317) po obliki primerja dnevno varstvo starejših ljudi z varstvom predšolskih otrok v vrtcu. Namenjeno je starejšim ljudem, ki so v domači oskrbi, toda čez dan, ko so drugi družinski člani v službi ali šoli, niso zmožni živeti sami in za ta čas pripeljejo starostnika v dnevni center, kjer je zanj poskrbljeno glede prehrane, čistoče, varstva, razvedrila, počitka in morda še za druge potrebe.

Pomoč na domu

Pomoč na domu je široka paleta storitev, ki pomagajo staremu človeku kljub delni onemoglosti še naprej živeti v svojem stanovanju (Ramovš 2003: 306). Je storitev socialne oskrbe, ki jo izvajajo Centri za socialno delo. Pomoč na domu je strokovno voden proces in organizirana oblika pomoči. Oseba, ki nudi določeno pomoč, pride za uro do največ štiri ure dnevno, dvajset ur tedensko k starostniku na dom. Dobra stran je, da človek ostane doma in pomoč lahko nadomesti institucionalno varstvo, dobi gospodinjsko pomoč, pomoč pri vzdrževanju osebne higiene in pri ohranjanju socialnih stikov.

Varovanje na daljavo

Varovanje na daljavo je možnost, ki jo danes ponuja telekomunikacijska in video oprema za namen štiriindvajseturnega varovanja oseb in premoženja. Z namestitvijo tehnoloških naprav na domu uporabnika je možno zagotoviti večjo stopnjo varnosti in omogoča daljše samostojno bivanje doma. J. Ramovš (2003: 309) opisuje varovanje na daljavo kot

komunikacijo med centrom za pomoč na daljavo in starim človekom, ki je hitra in poenostavljena prilagojena telefonska zveza, starostnik jo lažje uporabi tudi v trenutku posebne zdravstvene krize.

Socialni servis

Storitev obsega prinašanje pripravljenih obrokov hrane, nakup in prinašanje živil ali drugih potrebščin, pranje in likanje perila, vzdrževanje okolice stanovanja, čiščenje stanovanja, organiziranje in izvajanje različnih oblik družabništva, pedikuro, storitve za nego telesa in vzdrževanje videza, nadzor jemanja zdravil, varovanje in nadziranje stanja uporabnika preko noči.

Dom starejših občanov

Domovi so dopolnilna oblika drugih funkcionalnih storitev varovanja in nege starostnikov in je najpogostejša, ko starostnik postane popolnoma odvisen od drugih. Najpogostejši razlog za odhod v dom je slabo zdravstveno stanje. J. Mali (2013: 54) opisuje dom za starejše občane kot obliko bivanja, ki starostnikom nadomešča, dopolnjuje ali zagotavlja funkcijo doma ali lastne družine. Obsega osnovno oskrbo in socialno oskrbo v skladu s predpisi s področja socialnega varstva ter zdravstveno varstvo po predpisih s področja zdravstvenega varstva.

Oskrbovana stanovanja

Namenjena so osebam, ki so stare več kot 65 let in jim zdravstvene razmere dopuščajo samostojno bivanje in ne potrebujejo institucionalnega varstva, vendar ne morejo živeti brez pomoči druge osebe. Starostnik ohranja samostojnost in zasebnost, lahko pa koristi pomoč in storitve doma starejših ali pomoči na domu. Stanovanja so opremljena s klicno napravo za pomoč 24 ur dnevno. V oskrbovanih stanovanjih morajo imeti osnovno in socialno oskrbo – pomoč pri bivanju, organizirano prehrano, varstvo in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov in zdravstveno varstvo in zdravstveno nego.

Stanovanjske skupnosti

To so večja stanovanja ali manjše hiše z več spalnicami. Osebe prihaja občasno, stanovalci lahko živijo samostojno.

Oskrba v drugi družini

Storitev institucionalnega varstva v drugi družini, ki ga ne sestavljajo družinski člani upravičenca. Oskrbo sestavljajo osnovna oskrba, socialna oskrba in zdravstveno varstvo.

Družine pri svojem delu potrebujejo podporo strokovnjakov. Slovenska javna mreža oskrbe starih ljudi predvideva to možnost, v praksi pa je bila doslej razvita le obrobno, na primer tako, da je dom za stare ljudi (npr. novomeški) iskal oskrbniške družine v svoji okolici, da je lahko sprejel čakajoče – verjetno pa tudi zato, ker je vodstvo ustvarjalno iskalo nove, čim bolj humane možnosti (Ramovš 2003: 317).

Skupna gospodinjstva

V njih živijo ljudje, ki pri vsakodnevnih opravilih potrebujejo stalno pomoč drugega. Navadno so lastniki stanovanj, ki k sebi vzamejo nekoga, ki jim je pripravljen pomagati v zameno za brezplačno bivanje.

Patronažno varstvo

Opravlja ga patronažna služba. Patronažna medicinska sestra obravnava tako zdravega kot tudi bolnega starostnika, njegovo ožje in širše okolje. Skrbi za ohranitev zdravja starostnika, neguje bolne starostnike in zazna njihove socialne potrebe.

1.1.6 INSTITUCIONALNA OSKRBA – DOM ZA STAREJŠE OBČANE

Naše življenje je lahko krajši ali daljši čas vezano na specifične institucije, ki jih zaznamuje poseben način življenja, saj v njih preživljamo dneve na enem mestu, v družbi bolj ali manj istih ljudi, pod eno oblastjo in na podlagi točno določenih pravil življenja. Zadnje življenjsko obdobje starih ljudi je pogosto vezano prav na institucije s tovrstnimi značilnostmi – na domove za stare ljudi (Mali 2008: 9).

Marsikdo ima negativno mnenje o domu za stare, mnogi ga povezujejo z zadnjo postajo in s smrtjo. Dom je oblika institucionalnega varstva starejših, ki je v Sloveniji najbolj uveljavljena in ima najdaljšo preteklost. Uporabniku dom nudi zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb – bivanje, medicinsko, socialno in moralno oskrbo, ki je prilagojena individualnim potrebam. Pomemben je vsak stanovalec posebej, njegove potrebe, navade in želje.

Veliko starostnikov mora na hitro in ne po svoji volji oditi v dom in se ne sprijaznijo z novim domom, odvisnostjo in oskrbo. Sprejetje starostnika in njegovo počutje sta odvisna od socialnega delavca in osebja v domu. Domske osebe mora imeti znanje za delo s starostnikom in razvit čut za stare ljudi. Pri delu morajo upoštevati svoja in starostnikova

čustva in potrebe. Za stanovalce zaposleni niso le delavci, temveč tudi prijatelji, s katerimi se radi pogovarjajo, pošalijo in nasmejejo. J. Mali (2008: 86) piše, da je socialna delavka ob stanovalcu prisotna od samega začetka (prvega stika z domom) do konca (poslovilne faze), od vmesna faza pa je pri različnih posameznikih različno dolga in kompleksna. V vsaki fazi so naloge socialne delavke drugačne in specifične, med seboj pa so prepletene in povezane. Dom za starejše ljudi predstavlja popolno institucijo, ker deluje kot nadomestilo človekovih potreb.

1.2 SOCIALNO DELO S STARIMI LJUDMI

J. Mali (2008: 64–65) opisuje značilnosti socialnega dela s starimi ljudmi, kjer socialni delavci potrebujejo znanje o procesu staranja, socialni politiki do starih ljudi, o različnih praktičnih pristopih in metodah. Potrebujejo strokovno spretnost – sposobnost komuniciranja, presojanja in povezovanja različnih generacij. Socialna delavka skupaj z uporabnikom poveča njihove zmožnosti in sposobnosti za iskanje rešitev. Pri tem naleti na različne situacije, kot so demenca, osamljenost, stiske v družini, slepe stare ljudi, nasilje, posledice holokavsta in drugo. Socialna delavka lahko vpliva na izboljšanje interakcij med starimi ljudmi v družini in širšem socialnem okolju. Prizadevala naj bi si odpraviti diskriminatorski odnos do starih ljudi in jih okrepiti za pridobivanje socialnih, ekonomskih in političnih pravic.

V. Flaker (2012: 225) pravi, da bi lahko imeli socialni delavci vizijo za alternativni pristop k starosti – direktno socialno delo in boj za boljšo starost in bi morali odpreti možnosti, ki bi na posameznikovi ravni krepili moč starih ljudi, da bi lahko izbirali, kakšno pomoč ali podporo si želijo in potrebujejo, ki bi temeljila na njihovih željah, resničnih in konkretnih potrebah.

Socialna delavka mora imeti ustrezna znanja o starosti in staranju. Spoštovati mora želje, mnenja in potrebe starostnika in ga upoštevati. Potrebno ga je spodbujati, pomagati pri premagovanju njegovih težav in mu krepiti moč, da bo postal bolj samozavesten in močan, da ga naučimo veščin, ki jih je mogoče pozabil ali so mu zaradi bolezni otežene. Pomembno je, da socialna delavka pozna in razišče vse vire pomoči in storitev, tako formalne kot neformalne, in jih poveže v učinkovit sistem pomoči uporabniku glede njegove individualne potrebe. Starostnika spodbuja k samostojnosti, upošteva njegovo avtonomijo, želje in njegovo voljo.

V. Milošević Arnold (2000: 255) navaja smernice ameriškega združenja socialnih delavcev, v katerih lahko prepoznamo najpomembnejše koncepte socialnega dela, ki jih je potrebno upoštevati pri delu s starimi ljudmi. V njih so izražene uveljavljene vrednote, etične norme in koncepti socialnega dela. Te smernice so:

- razumevanje razvojnih faz staranja,
- upoštevanje življenjskih izkušenj in vlog,
- razumevanje perspektive starega človeka,
- ugotavljanje funkcionalnih sposobnosti,
- prepoznavanje potreb na področju duševnega zdravja in znakov depresije,
- poznavanje dinamike družinskega sistema,
- sposobnost govora v jeziku starega človeka,
- trdno prepričanje v neodvisnosti starih ljudi,
- problemi smrti in umiranja,
- spoštovanje vloge religije in duhovnosti,
- perspektiva moči.

1.2.1 SOCIALNA DELAVKA V DOMU

Socialna delavka ima prva stik s starostnikom, ki se odloči za prihod v dom. Takrat spozna njegove navade in potrebe, pripravi postopek in formalnosti za prihod starostnika v dom in ga informira, mu pomaga pri vključevanju in prilagajanju na življenje v domu, aktivira stanovalca k domskim aktivnostim, nudi skupinsko in individualno svetovanje, sodeluje s svojci, pomaga reševati osebne stiske in medosebne odnose, ureja socialno zdravstvene pravice, sodeluje z drugim osebjem v domu in ustreznimi službami zunaj njega, zagotavlja dobre odnose med stanovalci, zaposlenimi in svojci, ohranja kakovostno bivanje stanovalca v domu in zagotavlja optimalne pogoje. Ko se konča bivanje starostnika v domu, socialna delavka uredi vse potrebno, ki se tile prenehanja bivanja – ali zaradi premestitve starostnika v drug dom, domače okolje ali smrti.

Socialna delavka pomaga starim ljudem tako, da skupaj z njimi poveča njihove zmožnosti in sposobnosti za soočenje s težavami in reševanje problemov. Pri tem socialni delavci naletijo na različne situacije – ranljivost starih ljudi, demenco, zelo stare ljudi, osamljenost, družine v stiski, medgeneracijske odnose, različno narodnost starih ljudi, stare osebe s posebnimi

potrebami, slepe stare ljudi, alkoholizem pri starih ljudeh, stare ljudi, ki živijo sami, stres v starosti, samomorilnost med starimi ljudmi, nasilje, različno spolno usmerjenost, posledice holokavsta in drugo problematiko (Mali 2011: 23).

V. Milošević Arnold (2003: 31) opisuje vlogo socialne delavke v domu:

- pomoč stanovalcem doma pri reševanju njihovih problemov,
- delo s sistemi, ki bi ljudem zagotovili potrebne vire in storitve,
- povezovanje ljudi z ustreznimi sistemi, ki bi podpirali njihovo funkcioniranje.

J. Mali (2008: 88–103) pravi, da je vloga socialnega dela v domu prepletena z različnimi področji, ustvarja in ohranja ravnovesje med potrebami stanovalcev in zahtevami ustanove. Institucija, kakršna je dom za stare, že v osnovi ni namenjena posamezniku, saj je njen cilj skrbeti za množico starih ljudi. Tu ima pomembno vlogo socialna delavka, ker je usmerjena v posameznika, v njegovo doživljanje ter je pozorna na njegovo prilagajanje na institucionalni način življenja. Stanovalca popelje v novo življenjsko okolje in nov način življenja, iz potreb, želja in interesov stanovalcev, hkrati pa upošteva tudi zahteve ustanove, zlasti osebja, in mnenja svojcev. Socialna delavka je pozorna na stanovalčeve potrebe; seznanjena se z njegovimi pričakovanji in življenjskimi okoliščinami, socialno mrežo in ovirami, ki onemogočajo te potrebe. J. Mali izpostavlja pomembnost vloge mediatorja in zagovornika. Socialna delavka se nenehno giblje med stanovalci, osebjem doma in svojci. Vloga mediatorja je v tem, da opozarja osebo in svojce, da so pozorni na spremembe v vedenju in doživljanju stanovalca, jih vodi pri iskanju lastnih vzrokov za te spremembe ter jih tako preusmeri iz osredotočenosti zgolj na vedenje stanovalca. Socialna delavka pomaga zaposlenim in svojcem razumeti, da je spremenjeno vedenje starega človeka posledica določenih dejavnikov in frustracij ter jim pomaga pri definiranju novih pristopov in načinov ravnanja. Vloga zagovornika je pomembna, saj osebje pogosto pozabi na pravice stanovalcev in jih zagotavlja in uresničuje. Zagovorniška vloga se kaže tudi v opozarjanju na napačne pristope v skrbi stanovalca, zagovornik je pozoren na vsako vedenjsko spremembo, ki je lahko posledica neprimerne ravnanja s stanovalcem ali neprimerne terapije.

V. Milošević Arnold (2003: 35) navaja tudi naloge socialne delavke v času bivanja starostnika v domu:

- podpora stanovalcem v procesu prilagajanja na življenje v domu;
- podpora svojcem in njihovo angažiranje za sodelovanje pri dejavnostih doma;

- posredovanje v konfliktnih situacijah med stanovalci in med stanovalci in delavci;
- razvijanje prostovoljnega dela;
- sodelovanje pri organizaciji različnih dejavnosti in prireditev.

J. Mali (2004: 109) našteva lastnosti socialne delavke: bila naj bi komunikativna, prijazna, tolerantna, natančna, zanesljiva in čustveno stabilna. Socialna delavka mora poskrbeti, da je rezultat njenega dela ugodna psihološka klima med stanovalci.

1.3 KREPITEV MOČI

1.3.1 MOČ

Pojem moči kot tudi podpora, ki temelji na krepitvi moči, sta v socialnem delu pogosto spregledana. Prva težava je že sama opredelitev moči. Pojem moči se uporablja na mnogih področjih našega življenja. Za obravnavanje moči v družbi pa moramo opredeliti moč kot lastnost njenih delov, to je različnih vlog, ki jih imajo ljudje (skupine) v njej ter razmerij med njimi. Moč moramo razumeti tako abstraktno, kot tudi konkretno, kot način izboljšanja življenja določene osebe (Flaker idr. 2007: 2). D. Zaviršek idr. (2002: 63) pravijo, da se v socialnem delu moč razume kot interpersonalno razmerje, katerega smisel je krepitev moči uporabnikov.

Moč je odvisna od kombinacije različnih dejavnikov, iz katerih je sestavljena: od načina, kako jo izražamo, od oblike njene uporabe, od sredstev, ki jih uporabljamo in od virov iz katerih izhaja. Vsakršna moč s katero akter deluje na druge, je kombinacija različnih dejavnikov. Socialna delavka lahko tako pri svojem delu prakticira različne vire moči (Dragoš 2005:16).

Zavedati pa se moramo, da čeprav poznamo razne veščine in spretnosti za krepitev osebne moči, je družbena struktura tista, ki določa našo moč. Če hočemo povečati ali sploh dobiti neko moč, moramo razumeti, v katere odnose moči smo vpeti, v kaj naj investiramo, da bomo pridobili moč, na osebni ravni pa ostaja ključno vprašanje – kaj sploh je naša pogodbeni moč (Flaker idr. 2007: 42).

B. Mesec (2006: 238–241) moč opisuje kot dajanje ali dodajanje, krepitev moči. Pravi, da imamo v slovenščini za to besedo "po-moč". Uporabnik, ki je doslej prihajal po pomoč, bo

odslej prihajal po moč. Moč in razmerja moči so ena od dimenzij neformalnih in formalnih odnosov, ki jih drugače kot medicina v socialnem delu uporabljamo zlasti tako, da smo pozorni na uporabo svoje strokovne in institucionalne moči, zlasti pa na zlorabo svoje moči v razmerju do uporabnikov.

Moč je prisotna na več področjih v življenju. Na področju socialnega dela je pomembno vprašanje, kako prepoznati obstoječe vire moči uporabnika in kako delovati z njimi, da skupaj z uporabnikom soustvarimo zelene spremembe in premike v rešitvah, hkrati pa bi strokovnjakovo moč nadomestilo skupno iskanje in raziskovanje. V socialnem delu so pomembni personalni viri moči: znanje (spretnosti in izkušnje), osebnostne lastnosti (komunikacijske sposobnosti, talenti, videz) in socialna mreža posameznika.

Za temo moči v socialnem delu so pomembni naslednji poudarki (Dragoš 2005: 12):

- Moč moramo prepoznati že v vsaki stopnji vpliva, torej je ne reduciramo samo na velike količine moči, ki so jasno vidne. Moč je že majhna stopnja vpliva.
- Vsak način vplivanja na voljo drugega lahko označimo za moč, ne glede na okoliščine, ki akterju omogočajo, da tako ravna, in ne glede na morebitne osebnostne lastnosti, ki ga delajo močnega (znanje, veščine, ugled, videz).

1.3.2 KREPITEV MOČI

Krepitev moči je metoda socialnega dela. D. Zaviršek idr. (2002: 60) opisujejo, da ko krepimo moč, oseba pridobiva občutek, da je vse bolj sposobna odločati o svojem življenju in te odločitve uresničevati v praksi. Krepimo tisto pot in odločitve, ki jih je naredila oseba sama zase in ji pomagamo spoznavati in razumeti družbene in osebne ovire v njenem življenju. Posamezniku pomagamo, da spozna družbeno ustvarjanje, strukturne neenakosti in diskriminacije ter ga spodbujamo, da razvije tiste sposobnosti, s katerimi lahko razširi svoj vpliv in sposobnost za uporabo moči. Posameznik pridobiva na samozavesti, spodbujamo, da uporablja vzvode moči, in delujemo tako, da pride do premika moči. Moč ni le na strani strokovnjaka, temveč tudi na strani uporabnika. Pridobljeno moč lahko oseba uporablja zase, za podporo drugim uporabnikom in za socialno akcijo.

V. Flaker (Flaker idr. 2007: 3) opredeljuje krepitev moči kot proces pomoči, ki ljudem omogoči, da prevzamejo odgovornost za lastna življenja, jim pomaga pridobiti

samospoštovanje in spoznati vrednost lastnih izkušenj, a tudi objektivno okrepi njihov položaj, jim omogoči vstop v različne in cenjene vloge, jim pomaga uporabiti različne vire moči v njihovo korist in hkrati pripomore k pravičnejšim razmerjem moči. Krepitev moči je proces, v katerem se pripadnikom stigmatizirane skupine zagotavlja podpora, da razvijejo in povečajo lastne spretnosti, sposobnosti, lasten vpliv in se jim zagotovijo pozitivne izkušnje (Humljan Urh 2013: 117). P. Videmšek (2008: 215) pa opisuje krepitev moči kot način življenja in pristop do življenja, ki poskuša zbuditi pomembne človeške kvalitete in uresničiti človeške potrebe. Uporabnik mora imeti nadzor nad svojim življenjem, kot tudi dobiti priložnost za prevzemanje odgovornosti za svoja dejanja. Vključuje tudi razvijanje osebnih odgovornosti in obnavljanje in privzemanje novih vlog. Vključevanje v odločanje ponuja ljudem z izkušnjami priložnosti za osebni razvoj in učenje.

J. Mali (2008: 71–72) pravi, da je eden temeljnih konceptov na področju socialnega dela s starimi ljudmi perspektiva moči, saj nas usmeri k iskanju virov in moči uporabnikov, mobilizira uporabnikove moči – nadarjenost, znanje, sposobnosti, da bi z njimi dosegel svoje cilje in vizije in tako imel kvalitetnejše življenje. V procesu krepitev moči je pomemben tudi družbeni položaj in družbena vloga človeka. Za socialno delavko je v procesu načrtovanja ključno vprašanje, kakšen je formalni status uporabnika in kako ga izboljšati. Prav v tem, koliko se je spremenila družbena vloga človeka, lahko vidimo, koliko smo bili v procesu krepitev moči uspešni. V procesu moči odkrivamo moč posameznika, jo podpremo v skupnosti in tako posegamo v družbo.

Krepitev moči v socialnem delu obsega (Humljan Urh 2013: 116):

- dajanje glasu ljudem, ki so marginalizirani (spodbujanje, da sami definirajo svoja čustva, želje, potrebe, izkušnje nemoči);
- partnerski odnos, ki ne spodbuja odvisnosti, temveč učenje socialnih spretnosti za samostojno in neodvisno življenje;
- krepitev samozavesti;
- podporo pri organiziranju tam, kjer imajo uporabniki skupne interese (npr. organizacija skupine v domu za stare);
- ozaveščanje o razsežnosti izključevanja in zatiranja (pomagati uporabnikom, da razumejo svoj položaj v širšem kontekstu).

Med strategije krepitev moči S. Dragoš (2005: 38) uvršča:

- aktiviranje obstoječih virov;
- ustvarjanje novih virov;
- povečanje dostopnosti do virov;
- redistribucijo virov;
- mediacijo.

P. Videmšek (2008: 214) pravi, da se krepitev moči osredotoča na povečanje osebne moči posameznika in na njegove osebne značilnosti. Sodelovanje temelji na medsebojnem spoštovanju, odprti komunikaciji, zavezništvu in neformalnosti.

1.3.3 KREPITEV MOČI STAROSTNIKOV

Koncept krepitev moči je za delovanje strokovnih delavcev pomemben zaradi več razlogov. Najpomembnejše je, da je upoštevana perspektiva sogovornika, da mu je omogočeno pridobiti občutek o lastni vrednosti in občutek soudeležnosti pri soustvarjanju in iskanju rešitev. Osnovna značilnost socialnega dela, ki izhaja iz krepitev moči, je, da izhaja iz dejanskih interesov uporabnika in iz pozicije, da je uporabnik delodajalec strokovnim delavcem in delavkam, pri tem pa gre že v temelju za obrnjeno vlogo moči (Videmšek 2013: 95).

Socialno delo, ki temelji na načelu krepitev moči, je usmerjeno v podporo uporabnika, da pridobi nadzor in vpliv nad svojim življenjem ter odkrije in razširi vire skupaj z uporabnikom. Krepitev moči je zmožnost, da posameznik ali skupina prevzame nadzor nad svojim življenjem, uveljavlja svojo moč, dosega lastne cilje in je sposoben, da sebi in drugim poveča kakovost življenja. Socialna delavka mora biti kritična do socialne izključenosti starejših in mora delati na vključevanju. S sogovornikom morata biti enakovredna.

J. Mali (2008:71–72) pravi, da je krepitev moči podpiranje posameznikov, skupin in družin, da v prvem koraku odkrijejo in v naslednjem razširijo svoje vire in orodja v sebi in okoli sebe. Socialna delavka in uporabnik odkrivata moč in jo podpreta v skupnosti. Strokovna naloga socialne delavke je, da posameznika vključi, saj lahko le tako prispeva k njegovi moči. Perspektiva moči zahteva od socialne delavke, da vidi uporabnika na drugačen način, kar povzroči premik od usmeritve na posameznikov problem k iskanju novih možnosti in priložnosti.

V. Flaker idr. (2010: 26–27) pravijo, da se pri konceptu krepite moči ne sprašujemo, kaj je možno, pravilno, dovoljeno, ampak, kaj si želimo, hočemo, sanjamo. Je ustvarjanje širokega pogleda na osebno življenje. Naloga socialne delavke je po njihovem mnenju:

- spodbuditi uporabnikove sanje in želje,
- dovoliti napake in sprejeti definicijo stvarnosti, ki jo postavi uporabnik,
- sprejeti spremembe, ki si jih uporabnik želi,
- se opravičiti za svoje napake in jih popraviti.

Socialna delavka in starostnik enakopravno sodelujeta in iščeta rešitve, razmerje je partnerstvo. Socialna delavka se skupaj s starostnikom premakne od uporabnikovega problema do iskanja rešitev, novih možnosti in priložnosti. Odkrivata in razširjata starostnikove vire in orodja v njemu in okolici, starostnik pridobiva samozaupanje, nadzor in vpliv nad svojim življenjem in izbiri, izboljša se mu kvaliteta življenja. Socialna delavka spoštuje in ohranja dostojanstvo starih ljudi, prispeva k vključevanju.

1.3.4 ZAGOVORNIŠTVO

V Sloveniji je do zamisli o zagovorništvu prišlo leta 1992 v okviru programa Tempus. Od takrat je v nenehnem razvoju (Lamovec 1998: 152). Zagovorništvo je v naši družbi šele na začetku razvoja, namenjeno pa je zaščiti, varovanju in zastopanju pravic ranljivih skupin, kot so otroci, mladoletniki, bolniki, starejši, invalidi in osebe z različno razvojno prizadetostjo. Zagovorništvo je namenjeno varovanju in zaščiti pravic ranljivih skupin, kadar jih ogrožajo nasilje, zlorabe, diskriminacija, kršitev človekovih in bolnikovih pravic, in ko sami ne znajo ali ne zmorejo reševati življenjskih vprašanj (Žibera 2011: 61).

Cilj zagovorništva je v končni fazi povečati moč uporabnikov oziroma doseči njihovo emancipacijo. Eno polje delovanja zagovorništva je razvijanje strategij za neposredno pomoč uporabnikom. Njegov namen je podpirati individualna in kolektivna prizadevanja, razumeti in razrešiti konkretne probleme vsakdanjega življenja v procesu izgradnje zaupanja, potrjevanja, podpore, spreminjanja samopodobe, spodbujanje samostojnosti in občutka lastnega nadzora ter zagotavljanje zakonske zaščite in pomoči pri izvedbi konkretnih nalog (Lamovec 1995: 254).

Š. Humljan Urh (2013: 124) opisuje zagovorništvo kot govoriti v korist drugega, ga braniti in podpirati, zavzemanje za koristi drugih, da bi se izboljšal njihov položaj ali da se ne bi spremenil. Pri zagovorništvu gre za zaščito temeljnih pravic in dostojanstva, zastopanje interesov in zagotavljanje polnopravnosti. Posamezniki, ki so pripadniki marginaliziranih družbenih skupin, so pogosto v položaju, ko so jim kršene njihove pravice. Zagovornik je pogosto edini, ki je na strani tistih, ki imajo manj moči, in poskuša doseči udeležanje pravic.

A. Žiberna (2011: 61) opisuje naloge zagovornika, da zastopa interese oseb, ki iščejo pomoč v institucijah (CSD, sodišča ...) in ki potrebujejo pooblastila zastopnikov oz. pooblaščenec. Zagovornika starejših potrebujejo skupine ljudi v domačem okolju, v domovih starejših občanov in v institucijah, kjer se izvajajo programi za starejše. Cilj zagovorništva je omogočiti starejšim in drugim ranljivim skupinam zavedanje svojih pravic in odgovornosti, ustvarjanje pogojev, da s pomočjo zagovornika uveljavijo svojo moč pri soodločanju, da pridobijo večjo zaščito v preprečevanju izključenosti ponižanih, diskreditiranih občanov v raznih okoljih.

Zagovorništvo se definira kot dejavnost, ki vključuje eno osebo ali skupino ljudi uporabnikov socialnovarstvenih storitev, lahko tudi njihove predstavnike in dela antidiskriminatorno. Zagovorniki se zavzemajo za uresničevanje njihovih potreb, želja in za skupen uporabniški cilj pri vplivnih drugih, za dostop do storitev, ki jih potrebujejo. Zavzemajo se za varovanje in zaščito temeljnih pravic, dostojanstvo ljudi, družbeno emancipacijo družbenih skupin. Zagovornik krepi moč, spodbuja enakost in pravičnost, omogoča uporabnikom, da so slišani, se zavzamejo zase in sodelujejo pri sprejemanju svojih odločitev. Zagovornik da moč uporabniku, da ima večjo samozavest, ima več izbire in si izboljša kvaliteto življenja.

Temeljne naloge zagovorništva po D. Zavirškovi idr. (2002: 83) so:

- krepitev moči uporabnikov oziroma skupine uporabnikov (informiranje, učenje spretnosti, iskanje novih možnosti in izbor, pomoč pri uresničevanju pravic);
- zavzemanje za uporabniške cilje (ustanovitev stanovanjske skupine, organiziranje službe za osebno asistenco, odstranitev arhitektonskih ovir);
- spremembe v širšem okolju (odpravljanje diskriminatornih praks, spremembe javnega mnenja in zakonodaje).

Nadvse pomembna je izbira zagovornice oz. zagovornika. To naj bi bila oseba, ki ima ustrezne osebnostne lastnosti, kot so etičnost, komunikativnost, zaupljivost, strpnost, znanje s področja gerontologije, socialnega dela, psihologije in poznavanje temeljev s področja zakonodaje. Kazati mora pripravljenost za pridobivanje novih znanj in metod s področja intervizije, supervizije in uživati zaupanje uporabnikov. Opredeliti je treba njegove pravice in odgovornosti (Žiberna 2011: 62).

J. Mali (2011: 25) navaja dve tipologiji zagovorništva. Po prvi tipologiji, ki jo povzema po Flakerju (2009) deli zagovorništvo na profesionalno in laično. Profesionalno zagovorništvo je lahko bolniško zagovorništvo, lahko so to zagovorniške službe, ki jih ponavadi ustanovijo nevladne organizacije, ali pa delujejo v javnem sektorju in zagotavljajo zagovorniške storitve za ljudi v stiski na različnih področjih vsakdanjega in institucionalnega. Poznamo več vrst laičnega zagovorništva, denimo samozagovorništvo, vrstniško zagovorništvo, kolektivno zagovorništvo in občansko zagovorništvo. Cilj teh oblik zagovorništva je vzpostaviti dolgotrajen in podporen odnos med človekom v dolgotrajni stiski. Pomembna oblika laičnega zagovorništva je tudi zagovorništvo, ki ga opravijo za svoje bližnje sorodnike in prijatelje. Drugo tipologijo povzema po McDonaldu (2010: 122–123), ki poudarja, da stari ljudje potrebujejo po eni strani različne oblike zagovorništva v različnih časovnih obdobjih, po drugi strani pa tudi v določenem obdobju, in sicer zaradi različnih situacij, različnih oblik zagovorništva. Navaja različne situacije, v katerih stari ljudje potrebujejo zagovornika: pojasnjevanje konkretne življenjske situacije, vplivanje na odločitve, razreševanje dvomov, pridobivanje boljših storitev, zagotavljanje enakovredne obravnave, omogočanje vključenosti, pridobivanje zaščite pred nasiljem in zlorabami, zavedanje in poznavanje svojih pravic. Tipi zagovorništva po McDonaldu so:

- občansko zagovorništvo (temelji na partnerskem odnosu z usposobljenim prostovoljcem),
- krizno zagovorništvo (enkratno zagovorništvo za doseganje določenega cilja ali urejanje specifične situacije),
- vrstniško zagovorništvo (temelji na izkušnjah starega človeka, ki je doživel podobne težave ali diskriminacijo kot star človek, ki potrebuje zagovorništvo),
- odvetniško zagovorništvo (usmerjeno zgolj na podajanje pritožb glede delovanja določenih služb),

- javno zagovorništvo (aktivnosti organizacij, ki zagovarjajo pravice določene skupine starih ljudi),
- profesionalno zagovorništvo (združuje zagovornike, ki so plačani za opravljanje zagovorniške vloge, ali pa v okviru svoje strokovne vloge opravljajo tudi zagovorniške naloge, kot denimo socialni delavci),
- samozagovorništvo (za zagotavljanje krepitve moči posameznikov),
- skupinsko zagovorništvo (skupine za samopomoč ali organizacije, ki zagotavljajo vzajemno pomoč, razvijajo spretnosti starih ljudi in si prizadevajo za spremembe v življenju starih ljudi).

Vrednote v zagovorništvu po D. Zaviršek idr. (2002: 116):

- dostojanstvo in pravice posameznika (spoštovanje pravic in dostojanstva posameznika je ena osnovnih vrednot v zagovorniški praksi),
- samoodločanje uporabnikov (zagovornik je tisti, ki pomaga, da ljudje lahko govorijo v svojo korist in zagovarjajo svoje pravice),
- zavzemanje za tiste, ki imajo v družbi malo ali nič moči (zavzemanje za ljudi, ki ne morejo govoriti zase),
- krepitev moči uporabnikov (uporabnik pridobi moč in znanje, postane asertiven in razvije različne veščine),
- sočustvovanje s posamezniki,
- pristranskost (zagovornica je vselej na uporabnikovi strani in podpira njegove vizije),
- socialna pravičnost.

Zagovorništvo starejših je neizogibno in ga nujno potrebujemo. Življenje starih ljudi v sodobni družbi narekuje uvajanje zagovorništva starejših, zaradi diskriminatornega položaja, ki ga imajo starejši v sodobni družbi. Zagovorništvo je torej posledica negativnega odnosa do starosti in starih ljudi v sodobni družbi. Če bi bila starost v sodobni družbi cenjena tako kot v primitivnih družbah, o zagovorništvu starejših danes ne bi razmišljali. Zagovorništvo je torej odgovor, reakcija na procese, ki starost odrivajo iz sodobnega življenja (Mali 2011: 26).

1.4 DOM STAREJŠIH OBČANOV LJUBLJANA BEŽIGRAD

Institucionalno varstvo je oblika obravnave v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki, ki upravičencem nadomešča, dopolnjuje ali zagotavlja funkcijo doma ali lastne družine. Obsega osnovno oskrbo in socialno oskrbo v skladu s predpisi s področja socialnega varstva ter zdravstveno varstvo po predpisih s področja zdravstvenega varstva (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti: Institucionalno varstvo). V nadaljevanju opredelijo osnovno in socialno oskrbo in varstvo.

- Osnovna oskrba zajema bivanje, organiziranje prehrane, tehnično oskrbo in prevoz.
- Socialna oskrba je strokovno vodena dejavnost, namenjena izvajanju vsebin socialne preventive, terapije in vodenja upravičencev. Vključuje izvajanje nalog varstva, posebnih oblik varstva, vzgoje in priprave na življenje in nalog vodenja.
- Varstvo pomeni nudenje pomoči pri vzdrževanju osebne higiene in izvajanju dnevnih aktivnosti (vstajanju, oblačenju, premikanju, hoji, komunikaciji in pri orientaciji). Posebne oblike varstva so namenjene ohranjanju in razvoju samostojnosti, razvoju socialnih odnosov, delovni okupaciji, korekciji in terapiji motenj, aktivnemu preživljanju prostega časa ter reševanju osebnih in socialnih stisk.

V Domu starejših občanov Ljubljana Bežigrad so stanovalcem na voljo raznovrstne, kvalitetne in strokovne storitve, s ciljem zagotoviti čim višjo kakovost življenja in bivanja. Zaposleni spoštujejo posameznikove želje in potrebe ter jih poskušajo z razumevanjem izpolniti. Dom sodi med javne socialno varstvene zavode in nudi socialno in osnovno oskrbo, zdravstveno nego, fizioterapijo ter aktivnosti delovne terapije 210 starejšim stanovalcem, ki bivajo v stanovanjskih oddelkih in v dveh negovalnih oddelkih, ter 13 mlajšim invalidom, ki bivajo v pritličju v enoposteljnih sobah (DSOLJ Bežigrad).

Na podlagi Programa za izgradnjo domov za upokoјence in varstvo starejših občanov v Ljubljani iz leta 1970, ki ga je podpisala tudi Skupščina občine Ljubljana Bežigrad, je ta nato istega leta pričela z aktivnostmi za izgradnjo Doma starejših občanov Bežigrad.

Vsa leta z zavzetim in s strokovnim delom razvijajo različne oblike pomoči in storitev, da bi stanovalcem omogočili čim bolj dejavno in polno življenje ter z njihovim sodelovanjem omogočili kakovostnega preživljanja starosti (DSOLJ Bežigrad).

2. FORMULACIJA PROBLEMA

Na svetu in v Sloveniji populacija starejših ljudi narašča, hkrati pa tudi povpraševanje po pomoči in domovih za starejše. Človek se začne starati takoj, ko se rodi in staranje je neizogibno, človek se spremeni telesno, fizično in duševno. Gerontofobijo – strah pred staranjem ima večina ljudi, saj starost povezujemo s samoto, boleznimi in smrtjo. Čedalje večji pomen se daje kakovostnemu življenju v tretjem življenjskem obdobju in s tem zadovoljstvu v življenju. Država bi morala ustvariti okoliščine, ki bi starejšim ljudem omogočale, da bi čim dlje ostali doma, v domači oskrbi in bili samostojnejši in varni. Socialna delavka in uporabnik sta soustvarjalca in partnerja pri izvirnem delovnem projektu pomoči, kjer je glavni uporabnik. Socialno delo prinaša nov pogled in delo s starostniki, predvsem koncept krepitev moči. Uporabnik pridobi moč in nadzor nad odločitvam in potekom lastnega življenja. Spodbujati in podpirati jih je potrebno pri sprejemanju odločitev, povečanju nadzora nad življenjem in pri prevzemanju odgovornosti za njihova dejanja.

Med šolanjem sem se tako kot na fakulteti tudi že v srednji šoli (Srednja zdravstvena šola Ljubljana) pri praktičnem in prostovoljnem delu redno srečevala s starostniki, pridobila nekaj prakse z delom z njimi in spoznala delo v domovih za starejše in oskrbovanih stanovanjih. Spoznala sem metode in oblike pomoči starejšim iz socialnega in medicinskega vidika. Venomer sem se jim rada posvetila in prisluhnila njihovim zgodbam; starejši ljudje imajo namreč zelo veliko izkušenj, ki jih radi delijo z mlajšimi. Slišala sem veliko življenjskih zgodb, lepih besed in veselja. Sama sem potrpežljiva in mirna, kar sta lastnosti, ki jih potrebuješ pri delu s starostniki. Na tem področju je pomembno tudi medgeneracijsko povezovanje in sodelovanje. Vse več je starejšega prebivalstva, ki pa potrebujejo pomoč pri določenih opravilih, vendar zaradi hitrega tempa življenja ni dovolj časa, da bi se dovolj posvečali starejšim, v ustanovah (domovi za starejše, bolnišnice ...) pa ni dovolj osebja in časa, da bi starostnike lahko spodbujali k večji samostojnosti. V diplomski nalogi se bom posvetila starejšim ljudem, ki so v institucionalni oskrbi.

Raziskava bo vključevala starostnike, ki stanujejo v Domu starejših občanov Ljubljana Bežigrad. Raziskala bom, kakšen vpliv in moč imajo starostniki nad svojim življenjem in bivanjem v domu in kako k temu pripomorejo sorodniki in osebje. Temo je potrebno raziskati, saj so vprašanja pomembna tako za ranljivo skupino kot za dom. Raziskava bo omogočala vpogled v to, kako odnosi, vpliv in samoodločanje starostnikov vpliva kot na bivanje v domu

kot na samo življenje starostnikov v domu in kako jim je poznan koncept krepitev moči in zagovorništvo. Z raziskavo bom tudi pripomogla k opozarjanju na pomembnost koncepta krepitev moči in zagovorništva. Z raziskavo želim opozoriti, da je pomembno, da se upoštevajo stanovalčeve želje in potrebe, ki pripomorejo k lažjemu razumevanju starih oseb in njihovih potreb.

Ključna raziskovalna vprašanja:

Kakšen vpliv ste imeli pri izbiri doma in svoje sobe?

Kakšen vpliv imate nad potekom dneva?

Kakšne pravice imate kot stanovalec doma?

Kakšen je vaš vpliv pri lastni oskrbi in kako sodelujete pri lastni oskrbi?

Kako se krepi vaša moč s strani sorodnikov?

Kako se krepi vaša moč s strani osebja?

Kako krepite svojo moč?

Kaj vam pomeni zagovorništvo?

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je kvalitativna, saj sem izbrala besedne opise, ki se nanašajo na raziskovalni pojav, kasneje sem jih kvalitativno analizirala. Raziskava je tudi eksplorativna ali poizvedovalna, saj je njen namen raziskati koncept krepitve moči starostnikov in zagovornišтво, kakšen vpliv imajo nad življenjem in bivanjem stanovalci v Domu starejših občanov Ljubljana Bežigrad. Omejila sem se na en dom, na 8 starostnikov, kar tudi potrjuje eksplorativno raziskavo.

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Za pridobivanje podatkov raziskave sem uporabila delno standardiziran intervju. Glavna vprašanja so vnaprej določena in sem jih sestavila sama. Vir pridobivanja podatkov so neposredni pogovori s starostniki doma. Intervju ima 8 sklopov, tem z vprašanji, po potrebi pa sem za pridobitev več informacij in razjasnitev vprašanja postavljala tudi podvprašanja.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Celotna populacija so starostniki v domovih za starejše v Sloveniji. Vzorec je priložnostni in neslučajnostni. Iz populacije sem izbrala 8 starostnikov iz DSO Bežigrad. Pri tem mi je pomagala socialna delavka, tako da so bili intervjuvanci kar najbolj primerni za moj intervju. Dva intervjuvanca sta moškega spola, šest jih je ženskega spola.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Empirično gradivo so intervjuji, ki sem jih opravila s starostniki v DSO Bežigrad v aprilu 2018. V dom sem prvič prišla na kratek sestanek k socialni delavki, da sva izbrali moje intervjuvance, kasneje sem šla do njih osebno in sem jih prosila za dovoljenje in sodelovanje. Dogovorili smo se za termine intervjujev.

Vse intervjuje sem z dovoljenjem sodelujočih snemala in jih kasneje doma še enkrat poslušala in pretipkala v pisno obliko. Sodelujočim v raziskavi sem zagotovila anonimnost, saj imena niso ključnega pomena za mojo raziskavo. Intervjuji so označeni s črkami.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Analiza podatkov je kvalitativna in ročna. Intervjuje sem po zvočnem zapisu dobesedno prepisala; prepisi so priloženi v prilogi. Najprej sem razčlenila opise, pomembnejše dele posameznih izjav sem podčrtala in oštevilčila z zaporedno številko. Kodiranje izjav sem izvedla tako, da sem oblikovala pojme iz opisov, ki sem jih določila pri izbiri razčlenitve relevantnega besedila. Pomembne dele sem med seboj ločila, jih poimenovala in tako organizirala podatke. Intervjuje sem za lažje označevanje izjav in pojmov označila s črkami od A do G.

Primer:

Del prepisa intervjuja B in podčrtane enote kodiranja

A: Poznate zagovorništvo?

S: Ali da sama sebe zagovarjam ali jaz druge? Sama nimam nobenih problemov in potreb za zagovarjanje (B74). Jaz nimam nobenega sovražnika, niti tu niti zunaj, vsi so me imeli povsod radi. Najbrž to pomeni, da nekdo te zagovarja, ti pomaga in te zastopa, če sam ne moreš (B75).

A: Ali imate v domu zagovornika pravic in interesov posameznega stanovalca?

S: Ne, ne da bi jaz vedela (B76). Če je kaj narobe jaz takoj razčistim. Najbrž bi se lahko obrnil na socialno delavko (B77).

Naredila sem preglednico za odprto kodiranje, ki se nahaja v prilogi. Razpredelnico sem razdelila na pet stolpcev: oznaka, izjava, pojem, kategorija in tematski sklop. Vanjo sem vpisala podčrtane izjave določene osebe z oznako A1, A2, B45, B46 ... Vsakemu sklopu izjav sem pripisala ustrezne pojme. Med seboj sorodne pojme sem združila v kategorije, ki so povezane z glavnimi temami.

Primer:

Odprto kodiranje in združevanje pojmov v kategorije

OZNAKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
B74	Sama nimam nobenih problemov in potreb za zagovarjanje.	Nima problemov in potreb po zagovorništvu	Osebni zagovornik	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
B75	Nekdo te zagovarja, ti pomaga in te zastopa, če se sam ne moreš	Zagovornik je, kdor ti pomaga in te zastopa	Zagovorništvo	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
B76	Ne, ne da bi jaz vedela	Ne bi vedela, če imajo v domu zagovornika	Zagovornik v domu	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
B77	Najbrž bi se lahko obrnil na socialno delavko	Obrnila bi se na socialno delavko	Zagovornik v domu	POMEN ZAGOVORNIŠTVA

Ko sem imela združene pojme v kategorije in tematske sklope, sem iz odprtega kodiranja izjave prenesla v osno kodiranje.

Primer:

Del osnega kodiranja intervjujev A–G

Zagovorništvo

Zagovornik je, kdor ti pomaga in te zastopa (B75)

Ne pozna zagovorništva (C71, G93)

Pozna zagovorništvo (Č78)

Zagovornik se potegne za šibkejše, jim je v oporo in jih posluša (Č80)

Zagovorništvo je, da te nekdo zastopa, zagovarja, ko se sam ne moreš (D76)

Zagovorništvo pomeni, da te nekdo zastopa in se postavi zate, ko se sam ne moreš (E86)

Če se ti kaj zgodi in kaj potrebuješ (F86)

Potreba po zagovorniku

Zagovornika je potrebovala pri prodaji avta (D78)

Sin ji je pomagal pri urejanju doma (F88)

4. REZULTATI

Izbira doma in svoje sobe

Razlog in odločitev za odhod v dom

V Sloveniji obstaja več vrst oblik pomoči starejšim, najbolj razširjena je dom za starejše občane. Razlogi za odhod v dom so različni, od posameznika do posameznika se razlikujejo. Za odhod v dom se starostniki največkrat odločijo, ko zaradi zdravstvenih razlogov ne morejo več skrbeti zase in postanejo odvisni od drugih. Stanovalcem je nudena zdravstvena in medicinska oskrba ter tudi socialna in moralna pomoč. Pri večini stanovalcev je bil razlog za odhod v dom zdravstveno stanje: *Zaradi bolezni (B1)*. Pri drugemu delu je bil razlog osamljenost: *Ko sem pa ostal sam, sem imel preveč dela in bil osamljen (G2)*. V moji raziskavi so se vsi sami odločili in izrazili željo za odhod v dom: *Sama sem imela željo iti v dom (Č4)*. Prav tako so si sami izbrali dom, za katerega so se odločili predvsem zaradi bližine doma ali svojcev. Prav za ta dom so se odločili štirje zaradi bližine svojega (nekdanjega) doma: *Sem pa zaradi bližine doma želela biti v tem domu (B5)*. Za dva stanovalca je bila največja prednost doma, bližina svojcev: *Blizu živijo hčerka, vnukinje in pravnuki, kar je največja prednost (G5)*. Včasih so domovi za starejše pomenili nekaj slabega, konec življenja in veljalo je, da so bili starostniki v domove poslani proti svoji volji. Rezultati so me pozitivno presenetili, saj so se prav vsi stanovalci samostojno odločili za odhod v dom in imeli vpliv nad izbiro doma.

Zadovoljnost v domu in s trenutnim načinom življenja

Vsi so na vprašanje o zadovoljstvu v domu odgovorili pozitivno, da so zadovoljni tu: *Zelo sem zadovoljna tu (B3)*. Sedem stanovalcev od osmih je odgovorilo, da so zadovoljni s trenutnim načinom življenja: *S trenutnim življenjem sem zelo zadovoljna. Imam vse kar potrebujem (Č11)*. K zadovoljstvu pripomorejo redni stiki s svojci in enoposteljna soba: *Zadovoljna sem, ker sem sama v sobi (B17)*. Osmi oseba, ki je izrazila nezadovoljstvo, pravi, da je v domu sicer zadovoljna, vendar ni zadovoljna z razmerami doma: *Po sili razmer ja. Rajši bi videla, če bi se doma zasukalo (F17)*. Dobljeni rezultat sem tudi pričakovala, saj sem dobila občutek, da mi je socialna delavka izbrala sogovornike, ki so samostojni in zadovoljni v domu.

Soba

Dom nudi 210 ležišč v 160 sobah, od tega je 103 enoposteljnih. Vsi so po svoji želji v enoposteljni sobi: *Želel sem si enoposteljno (A3)*, razen gospe D, ki je v zakonskem apartmaju z možem: *Ta soba in sosednja sta namenjeni zakoncem. Seveda je bil pogoj, da prideva v dom, da sva skupaj v sobi (D5)*. Ob prihodu v dom večina starostnikov izrazi željo po enoposteljni sobi, vendar so te zasedene, jih je premalo. Zato so najprej v dvoposteljni sobi in čakajo na prosto enoposteljno sobo: *Sedaj se je sprostila enoposteljna soba in sem zdaj tu, ni primerjave (E4)*. Domovi bi morali omogočati več enoposteljnih sob, ki si jih starostniki želijo. Soba ustreza vsem njihovim potrebam in željam: *zadostuje mojim potrebam (A5)*. Pravijo, da je soba dovolj velika in prostorna: *Soba je ravno prav velika, vse je urejeno (C8)*. Opremljene so z domskim pohištvo: *Pohištvo je domsko, sama sem si uredila po domače (B7)*. Sobo lahko uredijo po svoje in dodajo z manjšimi predmeti in spomini domačnosti, npr. z rožami, fotografijami, slikami: *Drugače pa sem jo okrasila po svoje (D8)*. Ugotovila sem, da je velik pomen za stanovalce občutek domačnosti, pa čeprav gre le za kos pohištva ali pa sliko, ki ga je spremljala vse življenje; dobijo pa tudi občutek avtonomnosti. Dve stanovalki sta povedali, kako je bilo v dvoposteljni sobi, ko si sobo deliš s še eno stanovalko. Potrebno je več prilagajanja sostanovalki v sobi. Nobena od njiju nima dobrih izkušenj in sta sedaj, ko sta v sobi sami, zelo zadovoljni: *Tista gospa je bila grozna, nikakor se nisva razumeli (E9)*, *Sedaj sem zadovoljna tu, imam svojo sobo z lastno kopalnico (F11)*.

Prihod v dom – pozitivna izkušnja

Preselitev v dom za starostnika predstavlja veliko spremembo v življenju, pomembna je priprava na domsko življenje in odhod iz domačega okolja. Za sedem stanovalcev je bil prihod v dom pozitivna izkušnja: *prihod v dom dober, pozitiven (B8)*. Ena oseba navaja predvsem, da je za to pomembna predhodna priprava na dom: *Zelo pomembna je priprava na dom (Č6)*. Ena odgovarja, da prihod v dom ni bila pozitivna izkušnja, zaradi razloga, ki jo je pripeljal v dom: *Ne. Tu je lepo, a razlog je bil grd (F14)*. Menim, da je za večino stanovalcev prihod v dom pozitivna izkušnja, ker so se samovoljno odločili za selitev. Tako so se lahko dobro pripravili na spremembo.

Bivanje v domu

Namen domov je omogočati stanovalcem čim kvalitetnejše življenje, ki je še mogoče, ne pa le zdravstveno in telesno nego. V kvalitetnih domovih je dogajanje zelo pestro, stanovalci imajo na voljo telesno vadbo, šport, kulturne prireditve in predstave, družbene dogodke (Pečjak

2007: 171). Hitreje se privadijo in sprijaznijo z bivanjem v domu tisti, za katere je selitev v dom pozitivna izkušnja. Na življenje v domu so se vsi prej ali slej navadili: *Sem se hitro privadila in se vključila v domsko življenje (B9)*.

Varno počutje in zasebnost

Raziskava je pokazala, da se stanovalci počutijo dovolj varne in imajo potrebno zasebnost. V domu se počutijo varno: *Se počutim (D10)*. Varni se počutijo predvsem zaradi medicinskega osebja: *Da zelo. Imamo tudi gumb za sestro, če se ti kaj naredi pozvoniš in so že tu, da pomagajo (A7)*. Medicinsko osebje zagotavlja 24-urno pomoč na dan. Vse sobe so opremljene z gumbom za klic na pomoč. Zasebnost je osnova pravica in potreba vsakega človeka. Z zasebnostjo se oblikuje avtonomnost, samopodoba in lastna identiteta. V raziskavi imajo vsi vprašani zasebnost: *Ja, imam dovolj (C12)*. Nekateri glede zasebnosti dodajo, da je zanjo treba imeti svojo sobo, kamor se lahko umaknejo: *Imam ja. Sem sam v sobi, tako da če mi ne paše biti v družbi pridem v sobo (G12)*.

Veselje in zadovoljstvo

Veselje in zadovoljstvo prinaša vsakemu druga stvar. Trije so odgovorili, da obiski svojcev: *Posebno, ko pridejo hči s svojimi otroci in pravnuki, to pa je višek dobre volje in sreče (G15)*. Večina jih je odgovorila, da jim daje zadovoljstvo aktivnost: *Sem vesel, da sem še tako aktiven (A11)* in organizirane skupine v domu: *Jaz vsak dan hodim na telovadbo, križanke, prireditve (C13)*.

Želja po spremembi

Trije so odgovorili, da si ne želijo sprememb. Dve sta odgovorili, da si želita preureditev njihovega oddelka, saj so vsi oddelki preurejeni, le njihov še čaka na to: *Na tem stanovanjskem delu, sedaj čakamo še za naš del, da ga preuredijo. To si res želim, saj je že dotrajan, spodnji deli so zelo lepi (Č12)*. Ena uporabnica izpostavi, da si želi več stika z vodstvom, da bi jih večkrat prišla pogledati direktorica, četudi samo zaželeli dober tek pred kosilom: *Želela bi si tudi več stika z vodstvom (Č13)*, ena pa izpostavi, da bi si želela, da bi bilo več zaposlenih, da bi se lahko osebje bolj posvetilo stanovalcem: *Bolj malo je zaposlenih (D15)*.

Vpliv nad potekom dneva in dejavnostmi v domu

Dejavnosti

V domu imajo veliko možnosti izbire med različnimi dejavnostmi. Organizirane dejavnosti so: fizioterapija in telovadba, delovna terapija, bralne aktivnosti, gospodinjske aktivnosti, vadba za ravnotežje, križanke, literarni krožek, pevski zbor, krepitev spomina, popoldanske prireditve ... Informacije o dejavnostih so na vseh oglasnih deskah po domu (v avli, na vsakem oddelku). Dva intervjuvanca se ne udeležujeta dejavnosti: *Na aktivnosti dopoldne ne hodim več (B21)*, ostalih šest se pa dnevno veselijo telovadbe, bralnih uric ...: *Sama hodim na branje, literarni krožek, križanke, občasno na urjenje možganov (Č15)*, *In seveda telovadbo (E22)*. Vsi so seznanjeni z aktivnostmi, ki jih organizirajo vsakodnevno v domu, vsi so našli vsaj tri dejavnosti: *Tu je veliko aktivnosti, telovadba, petje, branje, delovna terapija, vedno si lahko v družbi (G21)*. Vsak se sam odloči, ali se bo udeleževal dejavnosti in katerih: *Vsak si lahko sam izbere dejavnosti, ki jih bo obiskoval, na tebi je ali se vklopiš ali ne (A16)*. Gospod, ki se ne udeležuje aktivnosti, razen fizioterapije, pravi, da gre rajši sam na sprehod ali karta z drugimi gospodi: *rajši sam sprehajam, popoldne pa vržem karte (G23)*. Vsak stanovalac ima možnost izbire, katerih dejavnosti se bo udeležil. Presenetljivo so vsi dobro seznanjeni z izbiro, ne glede na to, ali jih obiskujejo ali ne.

Samoodločanje o dnevu

Kontrola nad svojim življenjem v instituciji omogoči posamezniku doživljanje smiselnosti življenja v instituciji kot tudi smiselnost življenja v starosti. Življenje v okolju, ki ga stari ljudje oblikujejo po lastni meri, pozitivno vpliva na njihovo doživljanje starosti. Navadno gre za na videz majhne aktivnosti, ki pa lahko veliko prispevajo k dobremu počutju stanovalcev (Mali 2008: 160). Stanovalci se samostojno odločajo med različnimi vrstami dejavnosti na podlagi želja, interesov in predhodnih izkušenj. Vsi odgovori na vprašanje, če se sami odločajo, kaj bodo počeli čez dan in katere dejavnosti bodo obiskovali, so pozitivni, sami se odločijo, kako bodo preživeli dan in katerih dejavnosti se bodo udeležili: *sama razporejam kdaj in kaj bom delala (E19)*. Samoodločanje povezujem s samostojnostjo, dejavnosti se udeležujejo na podlagi svojih interesov in želja. Prav tako niso odvisni od drugih in samostojno odidejo iz sobe ali doma, kadar želijo, ni se jim potrebno prilagajati ali čakati, da bo negovalka imela čas, da ga zapelje z vozičkom iz sobe.

Izhod iz doma

V raziskavi 7 oseb odgovarja, da lahko brez spremstva zapustijo dom: *Lahko ja (Č18)*, ena pa ni prepričana vase in si ne upa brez spremstva iti ven iz doma: *Ne upam se pa sama iti ven iz doma (E25)*. Na recepciji moraš informativno povedati, kam greš in za koliko časa: *Na recepciji povem, da grem ven in kam, da jih ne skrbi in vejo kje sem (B24)*. Stanovalci morajo vsako odsotnost sporočiti oddelčni medicinski sestri in receptorju v domu. Vhodna vrata so odprta vsak dan od 6. do 22. ure, v vmesnem času pa se zaklepajo: *Ob 21. uri moramo biti nazaj, potem se vrata zaklenejo (Č20)*.

Zaupanje in predlaganje idej

Stanovalci ali njihovi svojci lahko kadarkoli sporočijo želje in predloge socialni delavki. Ideje lahko stanovalci predlagajo in zaupajo največkrat socialni delavki in pa tudi direktorici, delovni terapevtki, fizioterapevtki: *Lahko kar direktorici, s katero sva v zelo dobrem odnosu, ali socialni delavki in delovni terapevtki (A20)*.

Pravice stanovalcev

Svet stanovalcev

Svet stanovalcev je pristojen za reševanje težav stanovalcev in neposredno sodelovanje z direktorjem in drugimi pristojnimi delavci. Naloge in pravice Sveta stanovalcev so, da izvolijo člane in predstavnika, izvoljeni so za 4 leta, z željami, pripombami in predlogi sodelujejo pri organiziranju dejavnosti, ki izboljšujejo kvaliteto življenja v domu. Vsi intervjuvanci vedo, da v domu imajo Svet stanovalcev. Ena sogovornica je predstavnica Sveta, za katero večina ve: *Gospa S. je predstavnica (G28)*. Vsi razen ene, vedo, kaj Svet je in kako deluje: *Predstavnica je gospa. Vem da se dobivajo in razpravljajo razne zadeve (D24)*.

Oddelčni sestanek

Na tri tedne imajo stanovalci po oddelkih sestanke s socialno delavko. Takrat lahko zaupajo težave, pripombe in predlagajo ideje: *Imamo tudi mesečni sestanek stanovalcev po oddelkih, takrat lahko povemo vse in predlagamo izboljšave (B26)*. Na oddelčnem sestanku socialna delavka stanovalce informira o tekočih zadevah in rešujejo probleme.

Pravice v domu

Oseba, ki je sprejeta v dom, pridobi pravice in obveznosti stanovalca. Stanovalci imajo vse pravice, ki jih zagotavljajo Ustava RS in zakoni. Pravice in obveznosti stanovalcev so napisane v hišnem redu, ki ga prejme vsak stanovalec ob sprejemu. V slovenskih domovih pogosto najdemo zapisane pravice stanovalcev, ki jih J. Mali (2008: 99–100) razvršča po kategorijah. Obstajajo pravice, ki zagotavljajo posameznikovo avtonomnost – pravica do upoštevanja in spoštovanje osebne integritete, realizacije osebnih prizadevanj in zmožnosti v vseh pogledih vsakdanjega življenja, prostovoljnega sodelovanja pri družabnih in drugih dejavnostih, pravica do izbire in duhovnega življenja. Prevlada medicinskega kadra se pozna tudi v prevladovanju pravic do medicinske obravnave – pravica do zdravstvenega varstva in proste izbire zdravnika, posvetovanje z ustreznimi specialisti ... Nekaj pravic je povezanih z zakonodajo in pravnimi postopki – pravica do varstva osebnih podatkov, socialne varnosti, premestitve v drug zavod, do ugovora, pravica do zasebnosti in zasebne lastnine, osebnega dostojanstva in varnosti. Najmanj pravic je namenjenih zmanjševanju prikrajšanosti in izključenosti stanovalcev iz življenja v domski skupnosti, saj obstajata le pravica do zagovornika in pravica do zaščite pred ponižujočim ravnanjem in vsakršnim nasiljem. Stanovalci vedo, da imajo pravice: *Jaz se počutim kot, da sem doma (C25)*. Vendar ob vprašanju, za katere določne pravice vedo, je polovica vprašanih naštel eno ali dve, dve pa po tri. Pravice, ki so jih naštel, so: *Perilo nam redno perejo in pospravljajo sobo (G31), Moramo biti spoštljivi med seboj, kot stanovalci med seboj in do zaposlenih, prav tako moramo biti mi spoštovani s strani zaposlenih (Č24), Pravico imamo do individualne obravnave in prostega izhoda (Č25), Imamo tudi pravico do pritožbe (Č26), To, da imamo skuhano, oprano, zlikano in pospravljeno (D25), Da nam je osebje, ko ga potrebujemo, na voljo (D26), Da se medsebojno spoštujemo (D27), In pa seveda vse pravice, kot jih imajo vsi na svetu (D28), To, da smo na toplem in imamo tople obroke (F29)*.

Seznanjenost s pravicami

Vsi odgovarjajo, da so bili ob prihodu v dom seznanjeni s svojimi pravicami pisno v hišnem redu: *Da, ko sem prišel sem, so mi dali na listu hišni red (G32)*. Stanovalci so ob prihodu razumeli svoje pravice: *Sem razumela (Č27)*. Glede na to, da polovica stanovalcev ni znala povedati niti ene pravice, menim, da so stanovalci premalo seznanjeni s svojimi pravicami. Ob sprejemu dobijo hišni red, v katerem so pravice napisane med vrsticami. Nikjer ne dobijo eksplicitno zapisanih, tako tudi ne vejo, ali so njihove pravice v celoti upošteevane in kdaj so morebiti kršene. 12. člen v Kodeksu etike socialnih delavk in delavcev Slovenije pravi, da

mora socialni delavec uporabniku posredovati vse pomembne informacije o njegovih pravicah, možnostih in načinu njihove uveljavitve.

Upoštevanje in kršenje pravic

Stanovalci menijo, da so pravice so upoštevane: *Mislim, da so upoštevane (E34)*. Nobeden od vprašanih ni imel primera, ko bi bile pravice kršene: *Nič še ni bilo kaj narobe (C27)*. Zaradi slabega poznavanja pravic mislim, da tudi, če pride do kršenja pravic, se stanovalci tega ne zavedajo, saj jih niti ne poznajo dobro.

Možnost pritožbe

V domu stanovalci in njihovi svojci svoje pripombe, pohvale in predloge posredujejo ustno socialni delavki, direktorici ali glavni medicinski sestri, vpišejo jih lahko v knjigo pohval in pritožb, jih pisno oddajo v tajništvu ali recepciji, posredujejo članom Sveta Doma ali na zboru stanovalcev, ali povejo na oddelčnih sestankih. Vsi odgovarjajo, da se v primeru pritožbe lahko obrnejo na socialno delavko: *Grem do socialne delavke (E35)*, trije izpostavijo tudi pisno (anonimno) možnost posredovanja predlogov in pritožbe: *Imamo pa tudi skrinjico pohval in pritožb (B31)*. Raziskava kaže, da imajo stanovalci možnost pritožbe in poznajo pritožbene poti.

Sodelovanje pri lastni oskrbi

Pomoč pri vsakodnevnih opravilih, potrebe in želje stanovalcev

Osebe v domu upoštevajo želje stanovalcev in jih spodbujajo, da čim več naredijo sami, kar lahko. Stanovalcem, ki potrebujejo pomoč pri vsakodnevnih opravilih, je nudena pomoč s strani osebja. Vsi, vključeni v raziskavo, so samostojni pri vsakodnevnih opravilih: *Sama skrbim zase, sem še samostojna (C29)*, se sami oblačijo in hranijo: *Sama se oblečem, sama se zrihtam in skopam (D33)*. Dve stanovalki rabita pomoč pri kopanju: *Rabim pomoč pri kopanju (F33)* in dve rabita nadzor pri jemanju zdravil: *Sestre le spremljajo moje zdravstveno stanje in dajejo opoldanska zdravila (Č31)*. Od posameznika do posameznika se potrebe in odvisnost od osebja razlikujejo. Osebe mora upoštevati stanovalčeve individualne potrebe in sposobnosti. Ena stanovalka izrazi, da v domu dobi vse, kar potrebuje, in je s tem zadovoljna: *Jaz sem zadovoljna, da sem sama v sobi, ki jo pospravljajo, dobim kosilo in večerjo, in vsak dan hodim na telovadbo in se tu počutim varno (E39)*. Vsem je skupno, da si želijo čim dlje ostati samostojni in sposobni skrbeti zase. Osebe spodbuja stanovalce k samostojni skrbi

zase, pri tem upoštevajo in spoštujejo potrebe in zahteve stanovalcev. Samostojnost je poglobljena povezava pri vseh odgovorih. Samostojnost stanovalcu prinese zasebnost, možnost izbire in vpliva nad vsakdanom.

Lastna oskrba

Ob sprejemu stanovalca glede na njegovo zdravstveno stanje se razvrsti v kategorijo oskrbe:

- Oskrba I – za starostnike, ki ne potrebujejo neposredne osebne pomoči, so pomični in sposobni samostojno opraviti lastno nego
- Oskrba II – za starostnike z zmernimi starostnimi in zdravstvenimi težavami z manjšim obsegom, ki potrebujejo neposredno osebno pomoč negovalnega osebja pri nekaterih vsakodnevnih opravilih
- Oskrba III/a – za starostnike z najzahtevnejšimi starostnimi ali zdravstvenimi težavami, ki potrebujejo stalno osebno pomoč in/ali varstvo negovalnega osebja
- Oskrba III/b – za starostnike z najzahtevnejšimi starostnimi in zdravstvenimi težavami, ki potrebujejo 24-urni nadzor in varstvo ter oskrbo
- Oskrba IV – za starostnike z zahtevnejšimi dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju in oskrba z demenco

Glede na morebitne spremembe zdravstvenega stanja stanovalca se spreminja tudi kategorija njegove oskrbe. Stanovalci povejo, da se pred sprejemom v dom določi oskrba in storitve, ki jih potrebuje v času bivanja v domu: *Sama sem povedala kaj rabim, pred prihodom v dom (Č33)* in je odvisna od posameznika: *Odvisno kar rabiš, koliko si odvisen od njih (D35)*, te se lahko spremenijo s spremembo zdravstvenega stanja: *Če se ti stanje izboljša ali poslabša, ti spremenijo kategorijo, saj rabiš več ali manj oskrbe (B36)*. Stanovalec izpostavi tudi, da je telovadba prilagojena vsakemu stanovalcu posebej: *Telovadba je prilagojena meni, mojim poškodbam in boleznim (G40)*.

Samoodločanje o vstajanju in spanju

Stanovalci in delavci so dolžni zagotoviti mir za nemoten počitek stanovalcev med 21. in 6.30 uro in v tem času morajo radijske in televizijske sprejemnike, kakor vse druge elektronske aparate, uporabljati na sobni glasnosti. Vsi stanovalci povejo, da se sami odločajo, kdaj bodo zaspali in zjutraj vstali, pomembno je le, da pridejo na zajtrk: *Da, sama (B38)*. Tudi tu se kaže samostojnost – če si samostojen in se lahko sam pripraviš na spanje, ti pustijo možnost volje in izbire.

Navade

Za starostnika je lahko težavno prilagajanje na nova pravila in navade. Življenje v domu je organizirano tako, da je čimbolj podobno življenju doma, tako da navade naj ne bi smele biti opuščene zaradi samega prihoda v dom. V raziskavi to vsi potrdijo: *Nobene mi ni bilo potrebno opustiti, delam, kar sem prej (F37)*. Dva povesta, da nista opustila navad in sta v domu naredila še več zase in izboljšala kakovost življenja: *Odkar sem tu, sem le izboljšala kakovost življenja, saj ohranjam in izboljšujem gibljivost, sem več v družbi (Č35)*. Ena gospa prizna, da je morala opustiti jutranje poležavanje, saj moraš biti do določene ure na zajtrku: *Jutranje poležavanje (E42)*. Navade in običaji staremu človeku osmišljajo sedanjosti, ker povezujejo njegove pretekle izkušnje s cilji v prihodnosti (Mali 2008: 91). Tudi tu je izražena samostojnost starostnika – če si samostojen lahko počneš še naprej, kar si prej, če si ti odvisen od drugih, ne boš mogel početi sam, kar si želiš in kadar hočeš.

Obroki

Jedilnik se pripravlja tedensko vnaprej, stanovalci pri njem lahko sodelujejo s svojimi predlogi. Če je stanovalec samostojen, ima obroke v skupni jedilnici z določenim sedežem, drugi jedo v oddelčni jedilnici ali po sobah. Urnik obrokov je vnaprej določen. Za zajtrk imajo možnost izbire različnih namazov in salam, za kosilo je en meni oziroma je več diet, za katere so sestavine ali način priprave prilagojeni, pri večerji se pa lahko izbira med navadno (dietno) ali mlečno večerjo. Stanovalci povejo, da imajo en meni, seznanjeni so pa tudi v primeru potrebe po dieti: *Imamo za zajtrk več namazov ali salame, ki si jih lahko sami izberemo, za kosilo in večerjo je en meni, razen, če imaš diete (B39)*. Izbire pri kosilu ni, pri večerji si lahko izbiraš med ponujeno in mlečno, stanovalci pa lahko vplivajo na sestavljanje jedilnika.

Možnost kuhanja

V domu imajo po oddelkih čajne kuhinje, ki so namenjene kuhanju napitkov (kava, čaj) in manj zahtevnim priboljškom, v njih lahko tudi shranjujejo manjša živila. Vprašani stanovalci so seznanjeni s čajnimi kuhinjami in vejo, da lahko kaj manjšega skuhamo: *Skuhamo si lahko kavo (Č37)*, *Popoldne si včasih skuham čaj (F40)*. Menim, da so oddelčne čajne kuhinje velika prednost doma, saj si lahko stanovalec sam skuha kavo, ko si jo želi, prav tako pa to prispeva k njegovi samostojnosti in vplivu nad življenjem.

Krepitev moči s strani sorodnikov

Pogostost stikov in zadovoljnost s pogostostjo stikov

Socialna mreža pomeni povezavo posameznika z drugimi ljudmi v njegovem življenjskem okolju. Pri tem razlikujemo neformalne socialne mreže, ki vključujejo stike z družino, sorodstvom, sosedi in prijatelji, na katere se lahko človek v primeru potrebe opre, in formalne socialne mreže (Mali 2008: 75). Stik s svojci starostniku daje občutek pomembnosti in veselja do življenja. Najpomembnejši stiki, iz katerih starostnik črpa socialno oporo, so ožji svojci – otroci, vnuki, bratje in sestre, nečaki. Šest intervjuvancev ima redne stike s sestro in/ali bratom: *Imam tudi brata s katerim se slišiva vsak drugi dan. Pride tudi velikokrat do mene (G52)*. Pet intervjuvancev ima redne stike z otroki: *Hči pokliče vsak dan proti večeru, pride pa enkrat do dvakrat na teden (D39)*. Ena odgovori, da ima dva sina, vendar je s prvim v slabih odnosih in ima z njim redke stike: *S prvim sinom se vidiva zelo zelo malo (F43)*. Tisti, ki imajo vnuke in nečake, pravijo, da so tudi v rednem stiku z njimi: *Imam tudi dva nečaka in nečakinjo s katerimi se zelo dobro razumemo in smo pogosto na vezi (Č39)*, *Tudi vnuki in pravnukinja prihajajo redno, enkrat tedensko (G45)*. Raziskava je pokazala, da imajo sedaj, ko so v domu, več stikov in pogostejše obiske kot prej, ko so bili doma: *Sedaj, ko sem v domu, imam več pozornosti in pogostejše stike (Č40)*. Eden navaja, da ima več obiskov predvsem, ker je sedaj v domu bližje hčeri: *Imam sedaj več obiskov kot prej doma, saj smo sedaj blizu (G46)*. Pet intervjuvancev odgovarja, da so zadovoljni s pogostostjo obiskov: *Da, več bi jih že težko imela (E48)*. Stanovalci so zadovoljni, da imajo pogoste stike s svojimi bližnjimi, tako dobivajo informacije iz domačega sveta in se dobro počutijo, ko vidijo, da niso pozabljeni.

Druženje v domu

Pri oblikovanju stanovalčeve socialne mreže moramo upoštevati življenjski stil, navade in potrebe posameznika. Šest jih odgovarja, da se družijo z ostalimi stanovalci v domu: *Z vsemi sem prijatelj, z vsemi se lahko pogovarjam (G53)*, a dva dodajata, da je to plitko druženje: *Družbe ne manjka, a to je plitko druženje (G55)* oziroma si narediš izbor, s kom se družiš: *Tukaj z ostalimi si narediš lahko izbor, ne rabiš se z vsemi družiti (A34)*. Tri gospe izpostavijo, da imajo v domu prijateljice, s katerimi se družijo predvsem ob kavi: *Tu v domu imam tudi nekaj prijateljic, s katerimi rada poklepetam, ali gremo na sprehod ali kavo (B44)*. Starostniki se med seboj razumejo, vendar tu ne gre za globlje, prijateljske vezi. Dve pa

pravita, da se ne družita veliko z ostalimi, ena je rajši sama, druga pa ne pozna ostalih stanovalcev: *Nobenega poznanega nimam tu (F53)* in dodaja: *Družbe mi zelo manjka (F54)*.

Preživeti čas s sorodniki

Večina stanovalcev čas s sorodniki preživi na sprehodu in domski kavarni: *Ko pridejo otroci, gremo na sprehod ali na kavo spodaj (E49)* ali so v sobi: *Ko pride hči, smo največkrat v sobi, da je še mož zraven (D45)*. Oseba G pravi, da je to odvisno od vremena: *Če je lepo vreme, gremo na sprehod in kavico v bližini, ampak izven doma (G48)* ali *Če je slabo vreme, gremo pa samo na kavo tu (G49)*. Oseba F pa pove, da je odvisno, ali je delovnik ali prost dan: *Ko pride med tednom sin, sva v sobi in se pogovarjava (F50)* ali vikend: *Med vikendom in prazniki greva ven na kavo ali k njim na kosilo (F51)*. Osebi E in G povesta, da jih otroci večkrat vzamejo domov: *Me pa velikokrat vzamejo domov na kosilo (G50)*. Trije odgovarjajo, da jih za rojstne dneve odpeljejo na kosilo: *Ko imajo vnuki, pravnuki rojstni dan, me odpeljejo domov na kosilo (B47)*. Večina jih rada vidi, da grejo na sprehod ali kavo, da zamenjajo klimo in niso v sobi in oddelku.

Omejenost in zasebnost obiskov

Dom je odprt za obiske vsak dan od 8. do 19.30 ure, na negovalnih oddelkih pa od 15. do 19.30 ure. Izven časa, določenega za obiske, imajo svojci stanovalcev vstop samo v izjemnih primerih in ob predhodnem soglasju odgovornega delavca. Noben od vprašanih mi ni znal povedati, kako točno so določeni obiski, štirje so odgovorili, da obiski niso omejeni: *Ne, pridejo lahko kadarkoli (B48)*, trije odgovarjajo, da so časovno omejeni, vendar so povedali netočne ure: *Edino trajajo lahko do 21. ure. Tisti, ki ležijo, imajo skrajšane, od 15.00 do 20.00 (G57)*. Vsi pravijo, da imajo dovolj zasebnosti, ko pridejo obiski. Izpostavljajo, da je zasebnost pogojena z enoposteljno sobo: *Imamo, tisti, ki imamo svoje sobe jo imamo dovolj (D48)*.

Drugi stiki

Stiki z zunanjim svetom so zelo pomembni in dobrodošli. Štiri osebe izpostavljajo še druge stike, poleg svojcev; ali so to prijatelji: *Da prijatelji iz službe, tisti, ki so še ostali in smo ostali prijatelji. S tremi se enkrat tedensko dobimo in igramo tarok (G51)* ali bivši sosedi: *Hodi pa tudi bivša soseda, pride vsak teden k meni, greva na sprehod in kavo (F48)*. Pomembno je, da starostnik ohranja zunanji stik s svetom in socialno mrežo tudi po preselitvi v dom.

Občutek omejenosti in breme svojcem

Noben v raziskavi nima občutka, da bi bil svojcem v breme ali omejen s strani sorodnikov: *Ne, nikoli nisem imela tega občutka (C44)*. Oseba F pove, da tega občutka sedaj nima, omejeno se je počutila, ko je bila doma in je bil to eden od razlogov, zakaj je prišla v dom: *Sedaj ne, zato sem tudi odšla od doma (F57)*.

Krepitev moči s strani sorodnikov

Vsi odgovarjajo, da jim sorodniki krepijo moč s svojimi obiski in družbo: *S svojimi obiski, razgovori, dajejo mi občutek, da me imajo radi in sem zaželeni (Č48)*. Oseba B izpostavi, da ji dajo ljubezen: *In s svojo ljubeznijo (B52)*, oseba Č izpostavi, da ji moč krepijo z izleti, saj rada hodi naokrog: *Večkrat me odpeljejo na izlet (Č49)* in oseba F pravi, da ji veliko pomeni, ko jo odpeljejo ven iz doma: *Me razveseljuje s svojimi obiski, da me odpelje na kavo, stran od doma, da malo zadiham (F60)*. Oseba F pove, da je moč dobila od sina in snahe, ki sta jo izpostavila težki situaciji, in je dobila moč, da gre na varno v dom: *Prvi sin mi je toliko slabega naredil, da sem dobila veliko moči, ko sem to prenašala in da sem se rešila (F58)*. Večina pove, da več kot dobijo od svojih svojcev, ne potrebujejo: *Nič, če bi kaj potrebovala, bi mi takoj pomagali (Č50)*. Izkazalo se je, da svojci s svojimi rednimi obiski in klici najbolj krepijo moč stanovalcev in stanovalci ne izražajo potreb s strani svojcev.

Krepitev moči s strani osebja

Naslavljanje osebja

Osebe v domu predstavljajo pomemben del življenja za stanovalce doma, saj se z njimi srečujejo vsakodnevno. Osebe ima vključno vlogo pri počutju stanovalcev v domu, saj ga spremljajo ves čas bivanja v domu. Raziskava je pokazala, da se stanovalci in osebe vikajo med seboj: *Vikamo, saj gre le za neko spoštovanje drug do drugega (Č52)*. Pri naslavljanju osebja se odgovori razlikujejo, ni nobenega pravila ali zahteve, kako se osebe naslavlja. Oseba A jih kliče po imenu: *Jaz jih kličem vse po imenu, razen direktorice (A37)*, oseba G vse kliče sestra: *Vse kličem sestra (G62)*, ostali pa z gospo in dodajo ali ime ali naziv: *Kličem jih ali po nazivu ali pa gospa in ime (Č51)*. Navadno se po imenu kličejo tisti, ki so že nekaj let v domu.

Spoštovanje

J. Mali (2008: 67) nas opozarja, da pri delu s starimi ljudmi ne smemo spregledati dveh temeljnih etičnih načel: spoštovanje in ohranjanje dostojanstva. Le tako bomo lahko s starostniki vzpostavili delovni odnos, na katerem temelji naše strokovno delo in ne bomo spregledali pravic starih ljudi. Osebe in stanovalci morajo zagotavljati spoštovanje vsakega, njegovo dostojanstvo, osebno integriteto in zasebnost. Vsi se medsebojno spoštujejo, tako stanovalci med seboj kot z zaposlenimi: *Ja me. Tudi jaz njih (E62)*. Osebi G in C spoštovanje občutita: *Gre za medsebojno spoštovanje, se vikamo, smo prijazni drug do drugega (G72)*, *Vikamo se, smo v dobrih odnosih (C58)*. Stanovalci in osebe imajo dobre odnose, ki temeljijo na spoštovanju drug do drugega.

Počutje ob osebju

Raziskava je pokazala, da so starostniki zadovoljni z osebjem in se ob njih počutijo dobro: *Dobro, so fajn dekleta (F61)*. Osebi D in G pravita, da so z osebjem v dobrih odnosih: *V redu, jaz imam dobre odnose z vsemi (D56)*, oseba E izpostavlja, da k dobremu počutju pripomore ustrežljivost osebja: *Odlično, zelo so prijazni in ustrežljivi (E58)*. Tak rezultat sem tudi pričakovala, saj naj bi imele medicinske sestre in negovalke razvit čut do sočloveka, s svojo prijaznostjo polepšajo dan stanovalcem, ki jim je že dovolj, če jih lepo pozdraviš na hodniku in jim podariš nasmeh.

Upoštevanje navodil s strani osebja in počutje stanovalcev ob sprejemanju navodil

V hierarhiji moči je osebje nadrejeno stanovalcem, zato od stanovalcev pričakuje prilagajanje zahtevam institucije in osebja. Od posameznega profesionalca je odvisno, kako sposoben je pri kombiniranju zahtev institucije, svojega poklica in stanovalčevega prilagajanja instituciji (Mali 2008: 158). Stanovalci morajo omogočati osebju nemoteno opravljanje njihovih nalog, osebje je dolžno svoja dela in naloge opravljati tako, da stanovalcem zagotovijo vse njihove pravice in nemoteče. Vsi so odgovorili, da osebje upošteva: *Jih upoštevam brez problema (Č53)*. Oseba C izpostavlja: *Če mi kaj naročijo to naredim, vem, da moram, da je zame dobro (C52)*, oseba G pravi, da se medsebojno prilagajajo: *Se pa prilagajamo drug drugemu (G65)*. Ker vsi upošteva navodila osebja, niso znali povedati, kaj se zgodi v nasprotnem primeru: *Še nikoli ni bilo kaj, da se ne bi strinjala z njimi (F66)*. Noben ne odgovarja z negativnimi občutki ob podajanju navodil s strani osebja. Oseba D se počuti varno: *V redu, varno (D55)*, oseba F jih z veseljem upošteva: *Naredim, kakor rečejo, nič mi ni hudega, z veseljem*

naredim, kot rečejo (F65) in oseba G se zaveda, da je to za njegovo dobro: Vem, da če mi kaj naročijo, da z razlogom, da je meni bolje (G68).

Občutek omejenosti in breme osebju

Negibljivi stanovalci so odvisni od osebja zlasti pri zagotavljanju osnovnih življenjskih potreb (hranjenje, oblačenje, umivanje), pa tudi drugih, višjih potreb (druženje, osmišljanje življenja). Odvisnost od osebja se manjša z večanjem gibljivosti stanovalcev (Mali 2008: 159). Bolj si odvisen od drugih, več se občutek omejenosti in občutek bremena drugim. Vsi v raziskavi so odgovorili, da se ne počutijo omejeno in breme osebju: *Ne, še nikoli se nisem tako počutila (C60)* in pravijo, da je to povezano z odvisnostjo od njih, koliko si samostojen in koliko pomoči potrebuješ: *Jaz jih ne rabim veliko, tako, da ne (A40)* in *Ne, saj jih ne potrebujem veliko (B59)*. Oseba Č pa pravi, da se ne počuti omejene vendar nasprotno: *Ne, nikakor. Oni nas še spodbujajo, da smo aktivni (Č58)*. Tudi tu je največja spremenljivka samostojnost, bolj si samostojen, več stvari narediš sam in ne potrebuješ pomoči osebja. Manj si samostojen, več podpore rabiš, več se ti lahko občutek omejenosti, da si breme osebju.

Upoštevanje mnenja s strani osebja

Stičišče pričakovanj stanovalcev in osebja je prostor, v katerem se oblikujejo medsebojni odnosi. Življenje v instituciji zahteva kompromise, saj je posameznik le delček velike organizacije. V instituciji vedno prevladujejo potrebe skupine in interesi organizacije. Posameznikovi interesi in pričakovanja so drugotnega pomena. Le tako je mogoče nadzorovati delovanje množice ljudi, posameznikov z različnimi življenjskimi izkušnjami, željami, potrebami in interesi (Mali 2008: 174). V raziskavi odgovarjajo, da je njihovo mnenje upoštevano s strani osebja: *Da, je. Če kaj predlagam, če se le da rešijo (C59)*. Ob tem se stanovalci počutijo dobro: *Dobro, saj se vsak kdo, kadar je upoštevan (G75)*, hvaležno: *Počutila sem se hvaležno za pomoč (E64)* in z upoštevanjem dobijo toplino: *Tu pa sem upoštevana in dobim toplino (F71)*.

Krepitev moči s strani osebja

Socialni delavec pozna posameznikovo preteklost, navade, potrebe in želje. To znanje mu pomaga pri razumevanju procesa prilagajanja posameznika na življenje v instituciji. Svoje znanje o posameznem stanovalcu prenese na drugo osebo, ki prihaja v neposreden stik s stanovalcem. Le tako lahko vsi skupaj ustvarijo primeren odnos do stanovalca, ki bo zadovoljiv za stanovalca in za potrebe institucije (Mali 2008: 97). Devet odgovorov se nanaša

na krepitev moči s strani osebja s prijaznostjo, ustrežljivostjo, polepšanemu dnevu z nasmehom in ogovarjanjem, s toplino in trdom: *S svojo prijaznostjo in nasmeškom (B62), s pogovorom ali prijaznim dotikom (Č60)* ali: *S svojo prijaznostjo in ustrežljivostjo (A46)* oseba F izpostavlja njihovo toplino in ljubezen, ki ji manjkata: *Če me vidijo, da sem žalostna, me primejo za roko ali objamejo, mi dajo toplino in ljubezen, ki mi takrat manjka (F74)*. Oseba A in D izpostavita, da jima krepijo moč z dejavnostmi in telovadbo: *Z aktivnosti, ki jih pripravljajo, kot je telovadba in delovna terapija, nam večajo fizično in umsko moč (A48)*. Trije so rekli, da ne potrebujejo od osebja več, kot imajo sedaj: *Naj bojo le tako prijazne naprej (Č61)*. Oseba D izpostavlja, da bi bilo potrebno več osebja, da bi se jim lahko več posvečali: *Razen to, da bi jih bilo več, da bi imele več časa se posvetiti neki stvari, ne (D61)*.

Lastna krepitev moči

Pojem krepitev moči

Ob pojmu krepitev moči vsi sprva pomislijo na fizično moč, telovadbo: *Telovadba, fizična moč. S telovadbo sem rešila veliko težav, veliko bolezni. Veliko bolje se počutim po njej (E70)*. Oseba Č moč razdeli na fizično: *Kot fizična krepitev moči, da hodim redno na telovadbo (Č63)* in miselno moč: *kot tudi miselna, da berem in ohranjam duševno moč (Č64)*; prav tako tudi oseba A razdeli moč na dva pola, fizično: *fizično telovadbo (A49)* in miselno: *Zame pomeni moč, da vsako stvar, ki jo razmišljam lahko ustvarim (A51)*. Po pričakovanju so stanovalci sprva besedo moč povezali z gibanjem in fizično močjo.

Ima moč

Po vprašanju, če poznajo pojem krepitev moči, in so bili odgovori predvsem fizična moč in telovadba, sem jim na kratko povedala, kaj pomeni imeti moč – da imajo nadzor nad svojim življenjem, se zavedajo lastnih virov, so vidni in slišani ter imajo vpliv nad odločitvami. Vsi odgovarjajo, da imajo moč, imajo nadzor nad svojim življenjem in vpliv nad svojimi odločitvami: *Da, imam. Imam nadzor nad svojim življenjem, sama se odločam, kaj in kako bom (C64)* in *Imam nadzor nad življenjem, kolikor ga lahko imamo, in nad odločitvami (G80)*. Oseba A pove, da ima moč, ko se drži obljube: *Stojim za vsako stvar. Če nekaj obljubim, se tega držim (A52)* in kar razmišlja, da to ustvari: *Zame pomeni moč, da vsako stvar, ki jo razmišljam, lahko ustvarim (A51)*, za osebo Č moč pomeni, da je samostojna in aktivna: *Da sem samostojna, sem aktivna in vitalna (Č65)*, oseba D poišče vzroke napak, da

jih naslednjič ne ponovi: *Ko sem bolna, raziščem sama pri sebi, zakaj sem bila bolna, zakaj sem se prehladila, da dam drugič to na stran, ne bom več tega ponovila* (D65).

Viri moči

Perspektiva moči je paradigmatski premik, ki nas usmeri k iskanju virov in moči (nadarjenost, znanje, sposobnosti ...) s katerimi stanovalcu pomagamo, da doseže svoj cilj. Pomembno je, da znamo prepoznati njihove obstoječe vire moči. Vsak posameznik ima lastne vire moči, ki pa jih ne zna uporabiti ali se jih niti ne zaveda. Koncept krepitev moči spodbuja in omogoča, da posameznik izrazi svoje cilje, pri tem mu socialni delavec pomaga v vlogi podpornika. Dragoš (2005:18–22) pravi, da so pomembni personalni viri moči, to so znanje – veščine, spretnosti, izkušnje; osebnostne lastnosti – ugled, talenti, komunikacijske sposobnosti; in socialna omrežja posameznika. Vsak je naštel tri ali več svojih virov moči, iz katerih črpajo moč. Štirje so navedli, da je njihov vir moči fizična moč, telovadba: *telovadba mi je pa čez vse, v prvi vrsti* (E74), šport: *V mladosti sem igral odbojko, še danes se rad aktiviram* (A56) in sprehodi: *Predvsem sprehodi me veselijo* (B67). Vsi so mi povedali, da je njihov vir moči branje, reševanje križank ali pletenje: *Rada berem in rešujem križanke, televizijo gledam po programu* (Č68), *Veliko mi pomeni, da berem in gledam poročila, moram tako naprej, če hočem biti na tekočem, da se lahko pogovarjam* (C68) ali: *Znam štrikati, kvačkati, ročne spretnosti mi grejo zelo dobro od rok, rada ustvarjam* (D70). Osebi A in B sta dodali svoje lastnosti, kot so natančnost in vestnost: *Sem zelo natančna in vestna* (B68). Osebe B, Č in G izpostavijo družino kot vir moči: *Ko pridejo vnuki in pravnuki, sem pa presrečen* (G86). Osebe Č, E in F vir moči najdejo na vrtu in naravi: *zelo rada sem delala na vrtu in skrbela za drevje* (F77). Drugi viri moči, ki jih naštevajo, so: potovanja, obiski knjižnic, prostovoljenje, ohranjanje zunanjih stikov in širjenje intelektualnosti, delovne navade in izkušnje ... Pomembno je, da se v domu ukvarjajo naprej s svojimi hobiji, kar jih veseli. Vsi med vire moči navajajo razna fizična in druga opravila (ročne spretnosti, branje, znanje, aktivnost ...). V raziskavi so mi stanovalci našeli personalne vire moči. Če bi si za starostnika vzeli več časa, bi lahko našli z njim veliko virov moči, saj imajo z leti veliko izkušenj in virov. Z njimi bi tako lahko krepili svojo moč in bolj kakovostno živeli.

Krepitev moči

Za napredek in kakovostno življenje mora posameznik delati pri sebi z majhni premiki v danih možnostih in okoliščinah, ki jih je potrebno vzpodbujati. Krepitev moči je odvisna od vpliva, ki ga stanovalec ima, in mora biti aktiven v procesu pomoči. Na vprašanje, kako

stanovalci krepijo svojo moč, so odgovorili različno. Osebi B in E odgovarjata, da jima družina krepi moči: *Seveda sta mi v največje zadovoljstvo vnuk in vnukinja, s svojimi otroci, mojimi pravnuki (B72)*, osebe Č, D, E in F navajajo stike, druženje s prijatelji in aktivnosti, na katerih se družijo: *Moč ohranjam s tem, da ohranjam zunanji stik, da grem tudi ven iz doma (Č73)* in: *grem na branje, kjer sem v družbi in slišim novosti kaj se dogaja okoli mene (E82)*. Osebi Č in E izpostavita telovadbo za krepitev moči: *Z redno vsakodnevno telovadbo ohranjam gibljivost (Č75)*, Oseba B pove, da je imela težko življenje in ji je dalo to moč, da je premagala ovire: *Sem pa imela težko življenje, kar me je gnalo naprej in dalo moč, da sem premagovala skrbi (B73)*. Da bi za svojo moč potrebovali še kaj, odgovarja oseba D, da nič, razen, da jo ovira nepokretni mož, saj mora veliko biti z njim: *Ne. Mož malo ovira, moram biti veliko pri njem in z njim (D72)*, oseba F pravi, da bi rada dobila voljo in družbo: *Da bi dobila voljo, volje nimam. Vse mi gre v žalost (F81)* in *Rabila bi več družbe, prijazne družbe (F82)* in oseba G pravi, da mu nudeno v domu zadostuje in da je bilo včasih za invalide težje, da je danes boljša prilagoditev: *Včasih je bilo težje, danes je pa povsod prilagojeno tudi nam (G88)*. S stanovalci bi bilo potrebno raziskati njihove osebne vire moči in jih tako aktivirati pri iskanju rešitev in kakovostnejšemu življenju.

Primer moči

Za primer moči navajata osebi A in C, ko sta s telovadbo izboljšala svojo aktivnost: *Rekel bi, da ko so me tu pozdravili, sem moral veliko telovaditi (A62)*, *Opravil sem pozitivni test ravnotežja, ki sem ga rabil opraviti, da se lahko spet vozim s kolesom (A63)* in *Ko sem prišla sem bila na postelji, nepokretna. Nato se mi je kost zacelila in sem hodila veliko telovadbo in fizioterapijo, sčasoma sem si opomogla, sedaj hodim naokoli s palico ali hojco. Sem si toliko opomogla (C70)*. Osebe C, Č, E, in G za primer moči navajajo, ko so prišle v dom in dobile enoposteljno sobo: *Moč sem imela, ko sem se zavedala, da bi bilo treba zaradi starosti potrebno v dom in sem se na prehod dobro psihično pripravila (Č77)*, *Mislil, da sem imela takrat nadzor, da sem vse uredila, da sem dobila to sobo. Bila je moja odločitev, da pridem sem, moja želja, da grem v enoposteljno sobo (E85)*. Oseba F, ki je doma živela v težkih razmerah, opisuje primer svoje moči: *Ko sem se odločila, da imam takih tiranskih razmer doma dovolj, da grem živeti stran od tega (F84)*, *Ko sem prišla v dom, čeprav je bilo težko (F85)*, oseba G navede za primer moči svojo invalidnost in kako se je naučil živeti z njo: *Po nezgod, sem postal invalid in se naučil s tem živeti (G92)*, oseba D za svoj primer moči navede nedavno situacijo, ko se je zmenila, da del domskega vrta opravlja ona: *Ko sem se*

odločila, da bom rihtala domski vrtiček, sem se zmenila s hišnikom in socialno delavko. Del vrta je prepuščenega meni, jaz opravljam z njim (D75).

Pomen zagovorništva

Zagovorništvo

Namen zagovorništva je, da poveča občutek moči posameznika; pomaga mu, da pridobi več samozaupanja, postane asertivnejši, dobi več izbire v svojem življenju, izboljša kvaliteto življenja in zmanjša izgube, prikrajšanosti ter izključenosti (Zaviršek idr. 2002: 80). Osebi C in G ne poznata izraza zagovorništva: *Ne bi vedel (G93)*, ostali pa pritrjujejo, da jim je zagovorništvo poznano in ga opisujejo: *Da te nekdo zastopa, zagovarja, se potegne zate, ko se sam ne moreš (D76)* ali *Da, če se mi kaj naredi, če kaj potrebujem (F86)*. Zagovornik je: *Tisti, ki se potegne za šibkejši, so jim v podporo in jih posluša (Č80)*. Pravica do zagovorništva je v domu velikokrat zanemarjena, stanovalci niso (dobro) seznanjeni z zagovorništvom in ne poznajo dobro naloge zagovornika, kar potrjuje tudi moja raziskava.

Osebni zagovornik

Pomembno je, da zagovornik in zagovornica znata uporabljati zakon. To pomeni, da se zagovornik v primerih, ko posameznik/posameznica ne more uveljaviti določenih pravic ali so njegova/njene pravice kršene, sklicuje na ustrezne člene zakona, včasih pa tudi na temeljne človekove pravice in svoboščine, kot so opredeljene v ustav (Zaviršek idr. 2002: 122). Zagovornik in uporabnik sta enakopravno vključena v proces. Njun odnos temelji na medsebojnem spoštovanju. Dve osebi sta odgovorili, da zagovornika nimata, ostali imajo za zagovornika svoje bližnje: *Da, najina je hči (D77)*. Osebi C in G omenjata za zagovornika socialno delavko: *večinoma socialna delavka in glavna sestra (G94)* in *Ne nimam, bi bila pa to socialna delavka ali pa nečakinja (C72)*.

Potreba po zagovorniku

Zagovorništvo se izvaja v nepravičnem okolju, kjer se ne odzivajo na pravice in potrebe uporabnikov. Dve osebi izpostavita dogodek, ko sta potrebovali zagovornika: *Lani sva prodala z možem avto, vse je uredila hči (D78)* in *Ko sem se odločila, da grem živeti drugam, v dom, mi je sin pomagal (F88)*.

Zagovornik v domu

Vloga socialne delavke v domu je tudi vloga zagovornice. Osebe pogosto pozablja na pravice stanovalcev. Socialna delavka mora poznati pravila, ukrepe in politiko doma, ki so skladu s pravicami stanovalcev. Socialna delavka je največkrat edini zagovornik pravic stanovalcev. Noben od intervjuvancev ne ve točno, ali imajo v domu zagovornika oziroma to nalogo avtomatsko pripisujejo socialni delavki: *Ne, oziroma najbrž socialna delavka (A65)*. Premalo je poudarka v domu na zagovorništvu. To sklepamo lahko tudi iz raziskave, saj ne poznajo dobro nalog zagovornika, prav tako ne vedo, kdo je zagovornik v domu, oziroma nalogo pripisujejo socialni delavki. Če bi stanovalci bili dobro seznanjeni z zagovorništvom, bi tako lahko našli več dobrih primerov iz prakse, ko so potrebovali zagovornika oziroma so sami vstopili v vlogo zagovorniške drže.

Zagovorniška drža

Vsi so navedli primer, ko so vstopili v zagovorniško držo, le oseba C se ni spomnila nobenega primera. Osebe A, Č in G so zavzeli zagovorniško držo v času službe: *nekako zagovarjal pravice sodelavcev v službi (A67)*, *Spremljalo me je v službi. Delala sem namreč s šibkejšimi (Č82)* in *Vedno sem se boril za delavce in sem rad to počel (G98)*. Naslednje osebe navajajo primer zagovorniške drže v domu, oseba B je pomagala stanovalki dobiti enoposteljno sobo: *Za eno gospo, mojo znanko od prej sem zrihtala enoposteljno sobo (B80)*, gospa E je posredovala med sstanovalkama, ki sta se prepirali: *Enkrat sta se dve sprli pri kosilu in sem posredovala med njima, razčistile smo potem s sestro na oddelku (E91)*, oseba D hodi v trgovino še za druge stanovalke: *Ko grem v trgovino, še marsikateri drugi kaj prinesem, ker ne morejo same (D81)*, prav tako je vsakodnevno zagovornica za svojega moža: *Vsak dan za moža, če kaj potrebuje ali želi, to rečem sestram (D80)*. Osebe A, B in Č so pripravljene pomagati drugim, jih poslušati in zavzeti zagovorniško držo, če bi bilo potrebno: *Sama rada poslušam druge, če imajo težave in skupaj z njimi poskušam rešiti, jim rada pomagam (B79)* in *Da, če bi me kdo potreboval, bi pomagal (A66)*. Oseba F je morala vstopiti v vlogo samozagovorništva doma pred snaho in sinom: *Sama sem najprej pred sinom in snaho zagovarjala sebe in moža (F90)*.

Počutje v vlogi zagovornika

V vlogi zagovornika se intervjuvanci počutijo dobro: *Dobro, pomagala sem, sama sem vedno rada pomagala drugim, to da vsakemu neko zadovoljstvo in dobro voljo (E92)*, koristne: *Se počutim koristno za ostale (E93)*, zelo dobro: *Zelo dobro, rad sem pomagal tistim, ki so to*

potrebovali (G99). Oseba F pa pravi, da je vesela zase: malo vesela, da sem zase to naredila in se rešila (F92).

.

5. RAZPRAVA

S starostjo pridejo tudi spremembe, nove izkušnje in izgube. Prilagoditi se je potrebno slabši fizični moči in zdravju, statusu upokojenca, se prilagajati na izgubo partnerja, morebitni spremembi bivanja. Je pa tudi več časa za druženje s sorodniki, prijatelji, vnuki ter za uživanje v hobijih, ki so jih zaradi dela in hitrega tempa zapostavili. Spremembe doletijo vsakega in z drugačno intenzivnostjo. V tretjem življenjskem obdobju je veliko sprememb, ki so lahko tudi stresne. Pri sprejemanju odločitev za odhod v dom in izbiro doma se velikokrat namesto starostnika odločijo svojci ali strokovnjaki. Do tega prihaja predvsem, ko starostnik zaradi hitrega poslabšanja zdravja ni več sposoben samostojno živeti. V moji raziskavi so se vsi sami odločili in izrazili željo za odhod v dom. Samostojni starostniki imajo vpliv nad odločitvijo in izbiro doma. Če se starostnik sam odloči, da gre v dom, je zanj to pozitivna izkušnja. Za tiste, ki pa jih na hitro svojci ali bolezen prisilijo za selitev v dom, je izkušnja velikokrat negativna. Za starostnika je že tako prihod v dom velika sprememba in stresna situacija. Težje se prilagodijo novim spremembam, če pa pridejo v dvoposteljno sobo, je za njih še težje. Domovi bi morali imeti več enoposteljnih sob in tako bi stanovalci imeli več zasebnosti in avtonomnosti.

Soba je za stanovalca bivalni prostor, v katerem biva, spi, počiva, opravlja higienske potrebe, dobiva obiske. Ugotovila sem, da je velik pomen za stanovalce občutek domačnosti, pa če je to le en kos pohištva ali slika, ki ga je spremljala celo življenje, dobijo pa tudi občutek, da se samostojno odločajo in niso zaprti v tujo sobo. Menim, da bi morali domovi pustiti stanovalcem, da lahko sobo bolj prilagodijo sebi in jo opremijo z domačim pohištvom. Trenutno lahko v sobo dodajo le manjše predmete in še to s privolitvijo vodstva. Vodstvo bi moralo dovoliti, da si stanovalec bivalni prostor uredi sam in ga prilagodi svojim željam.

Zasebnost je odvisna od samostojnosti stanovalca, več pomoči potrebuje, več časa osebe preživi z njim in hodi v njegovo sobo. Zasebnost je pogojena tudi s sobo – stanovalec je lahko v sobi sam ali pa biva v dvoposteljni sobi. Posameznik v veliki instituciji, polni ljudi, potrebuje tudi mir in čas zase v svoji sobi. Čeprav se ga spodbuja k aktivnosti in druženju, je potrebno spoštovati odločitev posameznika, da je včasih rajši sam.

Nevarnost v domu je, da za starostnika vsak dan postane rutina. Vključevanje stanovalcev v aktivno preživetje dneva, v organizirane dejavnosti stanovalcem daje občutek pomembnosti in

vrednosti, tako krepijo moč, samozavest. Skupinske dejavnosti so pogosto oblikovane s terapevtskim učinkom na stanovalce. Potrebno je upoštevati njihove želje in izkušnje pri oblikovanju programa dejavnosti. Dejavnosti vplivajo na kakovost življenja stanovalca v domu. Od posameznika in njegove samoiniciative je odvisno, koliko bo aktiven. Z udeleževanjem aktivnosti stanovalec ostane aktiven, identificira se v smislu obveznosti, kot jih je imel prej, ko je hodil v službo. Z vključevanjem v dejavnosti izkazuje talente, znanje in sposobnosti. Aktivnosti so namenjene tudi sproščanju, stanovalec se takrat zaposli in preusmeri svoje misli. Stanovalec ima izbiro, kaj bo počel, glede na ponujajoče dejavnosti, tako si tudi strukturira čas. Vsak stanovalec ima možnost izbire in vpliv, katerih dejavnosti se bo udeležil. Vendar menim, da je rezultat spet odvisen od samostojnosti stanovalca.

Samostojni stanovalec se res sam lahko odloči, na katero dejavnost bo šel in jo zapustil še isti dan, če mu ne bo všeč. Nesamostojni stanovalci (nesamostojni, ker rabijo več podpore osebja, so npr. na invalidskem vozičku in rabijo pomoč pri prevozu, zaradi demence ...) so vključeni v dejavnost, če jim je všeč ali ne, samo zato, da so na videz aktivni in vključeni. Delavnice ne morejo sami zapustiti, če jim tisti dan potek dela ni všeč. Osebje jih pripelje na delavnice, ker stanovalec rabi nadzor ali se mora zamotiti v dopoldanskem času. Tu se poraja vprašanje, ali imajo vsi stanovalci enake možnosti in vpliv nad odločitvami, ali se vsi lahko samoodločajo, tako samostojni kot nesamostojni stanovalci. Domovi za stare skrbijo za večjo množico stanovalcev, kjer pogosto ni prostora za individualne želje, potrebe in interese; te odkriva socialna delavka. Pomembno je, da socialna delavka in vodje posameznih dejavnosti prisluhnejo željam in potrebam stanovalcev in se jim prilagodijo.

Oseba, ki je sprejeta v dom, pridobi pravice in obveznosti stanovalca. Stanovalci imajo vse pravice, ki jih zagotavljajo Ustava RS in zakoni. V domovih so razdeljene na pravice, ki zagotavljajo posameznikovo avtonomnost, pravice do medicinske obravnave, pravice, povezane z zakonodajo. Iz raziskave je razvidno, da stanovalci niso dovolj dobro seznanjeni s svojimi pravicami. Napisanih pravic nisem zasledila niti na internetni strani doma niti na vidnem mestu v domu. Večkrat so pravice napisane med vrsticami v hišnem redu. To povezujem s slabim poznavanje pojma zagovorništva. Če bi v domu bilo dobro razvito zagovorništvo, katerega naloga je tudi izobraževanje in informiranje stanovalcev o njihovih pravicah in podpora pri zagotavljanju teh, bi se morda bolje zavedali svojih pravic. So pa stanovalci dobro seznanjeni z različnimi možnostmi pritožb.

Bolj si samostojen, neodvisen od drugih, bolj si lahko prilagajaš urnik in dodajaš svoje aktivnosti (sprehod, druženje, obisk kavarne ...), več pomoči in podpore rabiš, bolj si odvisen od drugih. Domovi so na žalost še vedno preveč usmerjeni v medicinski model in starostniki pacienti so prejemniki pomoči, namesto da bi bili soustvarjalci pomoči. Odgovori stanovalcev so največkrat pogojeni z njihovo samostojnostjo. Kot sem že omenila, pri izbiri dejavnosti se tudi v sklopu sodelovanja pri lastni oskrbi večkrat pojavi samoodločanje stanovalca. Stanovalci imajo vpliv nad urnikom spanja, vendar spet, ali se stanovalec lahko sam samostojno odpravi spat in se zjutraj pripravi na dan ali je odvisen od pomoči osebja. S prihodom v dom se starostnik prilagaja na nov način življenja, pravila in navade, vendar naj zaradi bivanja v domu ne bi opustili svojih navad. Pomembne so posebnosti vsakega posameznika, njegove potrebe, želje in interesi, pravica do izbire. Socialna delavka in glavna medicinska sestra skupaj s starostnikom pred sprejemom v dom naredita individualni načrt potreb glede na zdravstveno stanje in glede na to, kaj posameznik potrebuje z medicinskega vidika (oskrba, nega, prehrana ...) in kaj s socialnega vidika (širjenje socialne mreže, vključevanje ...).

Starostnik je preseljen iz svojega domačega okolja in načina življenja v institucionalno oskrbo. Veliko stikov se lahko pretrga, starostnik se lahko počuti bolj osamljenega, sploh če se ne vključi v novo obliko bivanja. Sodelujoči v raziskavi so v rednih stikih z bližnjimi in so zadovoljni s pogostostjo teh. Največ jim pomeni, da jih sorodniki redno obiskujejo in gredo skupaj na kavo ali sprehod. Sorodniki stanovalcem krepijo moč s svojimi obiski, družbo in ljubeznijo. V domu se stanovalci med seboj družijo, eni več, drugi manj. Iz raziskave je razvidno, da se med seboj dobro razumejo, vendar ne za globlje vezi.

Naslednji pomembnejši stiki za svojci je osebje v domu. Četudi niso v poglobljenem odnosu, se vsakodnevno srečujejo in starostnik se po potrebi lahko obrne nanje. Starostniki se z osebjem dobro razumejo, razvijejo lahko dobre in sproščene odnose. Med njimi je spoštljiv odnos, ki se kaže tudi z vikanjem. Stanovalec ima večji občutek samostojnosti in neodvisnosti od doma, če živi z manjšim številom pravil doma in osebja. Samostojni stanovalci ne potrebujejo (dodatne) pomoči osebja, s tem tudi ne dobivajo veliko navodil, tako da nisem dobila jasnega odgovora, kako se stanovalec počuti ob prejemu navodil in kaj se zgodi v primeru neupoštevanja osebja. Stanovalci izpostavljajo, da jim osebje moč krepi s svojo prijaznostjo in toplino. Stanovalca moramo dobro poznati v življenjskem kontekstu, njegovo zgodovino, talente, sposobnosti in znanja. Ko uporabnik izraža svoje interese in želje, se

zgodí krepítev moči. Naloga osebja je, da stanovalca vzpodbuja pri samoiniciativnosti. Krepítev moči je nedokončan izid, napredujoč proces, saj se želje in potrebe uporabnika spreminjajo, tako da je potrebno spremljanje stanovalca. Menim, da bi moralo tudi medicinsko osebje dobro poznati koncept krepítev moči in tako bi skupaj s stanovalci s pomočjo virov posameznika krepili njihovo moč. Stanovalci bi imeli vpliv nad odločitvami in bi bili aktivni v procesu pomoči, ne glede na njihovo odvisnost od pomoči in samostojnost. Krepítev moči stanovalcev se izvaja tudi z vključevanjem v dejavnosti in dogodke v domu. V domu moč krepíjo tudi drugi delavci v domu. Medicinsko osebje prispeva s spodbujanjem k večji samostojnosti, pomoči pri vsakodnevnih dejavnostih in aktivnosti. Delovni terapevt z izvajanjem delavnic po željah stanovalcev ohranja spretnosti oziroma spodbuja k pridobivanju sposobnosti ter širi socialno mrežo stanovalcev, fizioterapevt krepí moč predvsem z gibanjem stanovalcev in pri ponovnem usvajanju hoje in drugih gibov ter poskrbi za fizično moč in samozavest.

Pričakovano so stanovalci ob krepitvi moči najprej pomislili na telovadbo. Nato sem jim na hitro povedala, kaj moč je in povedali so, da jo imajo. Imajo nadzor nad življenjem in vpliv nad odločitvami. Stanovalec in socialna delavka sta v procesu partnerja in raziskati bi morala različne vrste pomoči in soustvarjati odgovore, z vključevanjem stanovalca prispeva k njegovi krepitvi moči. Prav tako z vključevanjem prenosa moči, spodbujanjem stanovalca, večanjem lastne sposobnosti, lastnim vplivom, iskanjem virov moči in aktiviranjem in širjenjem socialne mreže. Moč črpajo iz personalnih virov – spretnosti, veščine in znanja (telovadba, sprehodi, ročne spretnosti ...). Menim, da imajo moji sogovorniki moč in vpliv nad življenjem v domu. Ta je sicer pogojena z obsegom potrebne podpore. Sogovorniki so popolnoma samostojni, ne potrebujejo (ali v manjšem obsegu) podpore osebja, tako da sami zjutraj vstanejo in gredo spat, kadar želijo, imajo vpliv nad potekom dneva, na to, katerih dejavnosti se bodo udeležili, iz doma gredo ven, kadar želijo in kamorkoli želijo. Njihova moč se krepí predvsem s strani sorodnikov (z rednimi stiki in ljubeznijo), s strani osebja (dobri odnosi in prijaznost) in z vsakodnevnimi dejavnostmi (telovadba, delovna terapija ...).

Pojem zagovorništva je stanovalcem tudi manj poznan. Zagovorništvo pomeni, da govoriš v korist drugega, se zavzemaš za uresničevanje uporabnikovega cilja in potreb in preprečuješ spremembe, ki bi uporabnikov položaj poslabšale. Namen zagovorništva je, da uporabnik dobi več samozaupanja, izbire v življenju, izboljša kvaliteto življenja in tako se prepreči prikrajšanost in izključenost. Če odgovore stanovalcev umestim v teorijo, razberem, da

poznajo laično zagovorništvo (ljudje, ki se znajdejo v podobnih situacijah, ko se postavimo za pravice sorodnika ali prijatelja na neformalen način). Poznamo več vrst zagovorništva – zagovorništvo posameznega uporabnika ali skupine, samozagovorništvo, skupinsko zagovorništvo in zagovorništvo kot socialno akcijo. Odgovori stanovalcev kažejo, da jim je najbližje zagovorništvo posameznega uporabnika in samozagovorništvo.

6. SKLEPI

Starost s seboj prinaša določene spremembe, ki se kažejo predvsem pri zdravstvenemu stanju. Domovi za starejše so še vedno najpogostejša rešitev za starostnike, ki ne zmorejo biti več doma. Pri izbiri doma je starostnikom pomembno, da je blizu njihovega bivališča in v bližini svojcev. Vsi sodelujoči so se samostojno odločili za prihod v dom, največ jih je prišlo zaradi zdravstvenega stanja. Za večino je bil prihod v dom pozitivna izkušnja, razlog za to pa pripisujem samovoljni odločitvi za prihod v dom.

Stanovalci so zadovoljni s sobami, menim, da je glavni razlog za zadovoljstvo enoposteljna soba. V sobe so si vsi dodali nekaj domačnosti (slike, rože ...), vendar menim, da bi lahko vodstvo dovolilo še več lastnih stvari v sobi.

Stanovalci se počutijo varne (zaradi prisotnosti medicinskega osebja) in imajo dovolj zasebnosti (pogojena z enoposteljno sobo in samostojnostjo).

Veseli in zadovoljstvo stanovalcem dajejo predvsem obiski svojcev in organizirane dejavnosti v domu.

Stanovalci se deloma samoodločajo o poteku dneva. Vezani so na urnik obrokov in dejavnosti, preostali čas pa lahko preživijo po svoji volji in se sami odločajo, kaj in kdaj bodo počeli. Stanovalcem je na voljo različna ponudba dejavnosti, ki se izvajajo v dopoldanskem času. Z dejavnostmi so stanovalci dobro seznanjeni, najraje se udeležujejo telovadbe. Dejavnosti so tudi en glavnih virov krepitev moči stanovalcev.

Vse osebe, vključene v raziskavo, lahko brez spremstva zapustijo dom. Ob izhodu morajo na recepciji povedati, kam in za koliko časa gredo.

Vsi stanovalci vedo, da imajo Svet stanovalcev, večina pozna tudi njegovo delovanje in predsednico.

Pravic nisem nikjer natančno zasledila, razen nekaj malega v hišnem redu, iz raziskave je pa razvidno, da stanovalci niso dovolj seznanjeni s svojimi pravicami, posledično tudi ne morejo vedeti, ali so te upoštevane ali kršene.

V primeru težav se obrnejo na socialno delavko. Iz raziskave je razvidno, da so stanovalci dobro seznanjeni in poznajo načine pritožb – ustno socialni delavki, direktorici ali glavni medicinski sestri, vpišejo jih lahko v knjigo pohval in pritožb, pisno oddajo v tajništvu ali recepciji, posredujejo članom Sveta Doma ali na zboru stanovalcev, ali povejo na oddelčnih sestankih.

Največja spremenljivka pri odgovorih je samostojnost. Bolj ko je stanovalec samostojen, manj podpore potrebuje od osebja, več izbire in vpliva v življenju ima. Nesamostojni stanovalci nimajo enake možnosti samoodločanja.

V domu imajo čajne kuhinje po oddelkih, v katerih si stanovalci skuhamo kaj malega, nekateri, vključeni v raziskavo pravijo, da jo uporabljajo za kuhanje kave ali čaja.

S pogostostjo stikov s sorodniki so stanovalci zadovoljni, stiki jim zelo veliko pomenijo, prav tako so pomemben vir moči. Čas s sorodniki preživijo največkrat na sprehodu ali domski kavarni, če potrebujejo zasebnost, se umaknejo v stanovalčevo sobo. Raziskava je pokazala, da imajo vsi dovolj zasebnosti ob prihodu obiskov. Kot razlog za zasebnost navajajo enoposteljno sobo. Nobena oseba, vključena v raziskavo, nima občutka omejenosti ali bremena svojcem.

Stanovalci in osebje se vikajo, med njimi je medsebojno spoštovanje, prav tako so stanovalci zadovoljni z osebjem in se ob njih počutijo dobro. Upoštevanje navodil osebja, občutek omejenosti in breme osebju je povezano s samostojnostjo. Osebe, vključene v raziskavo, so samostojne in ne potrebujejo večje pomoči osebja, tako da tudi ne dobivajo veliko navodil in se ne počutijo, da so breme osebju, saj sami lahko postorijo vsakodnevna opravila. Osebje upošteva mnenje stanovalcev, ob tem se stanovalci počutijo dobro, hvaležno in upoštevano.

V raziskavi sem svojo pozornost posvetila konceptoma krepitev moči in zagovorništvo. Izkazalo se je, da so stanovalci z obema konceptoma premalo seznanjeni.

Stanovalci pravijo, da sorodniki in osebje prispevajo h krepitevi njihove moči. Sorodniki s svojimi rednimi stiki in druženjem, osebje prispeva h krepitevi moči s svojo prijaznostjo in toplino, upoštevanjem stanovalcev in pomočjo pri vsakodnevni opravi.

Pomembno je, da uporabnika poznamo v njegovem kontekstu, kako živi in iz kakšnega okolja prihaja. Takrat ga poznamo kot osebnost in pokažejo se personalni viri moči, s katerimi dosegamo cilje z njim. Stanovalci moč krepijo z udeležbo na organiziranih dejavnostih in ohranjanjem stikov s svojci in zunanjo socialno mrežo, z druženjem, z branjem in gledanjem poročil in dnevnimi aktivnostmi. Kot vire moči navajajo predvsem personalne vire moči, razna fizična (telovadbo) in druga opravila (ročne spretnosti, branje, znanje, aktivnost ...).

Stanovalci so slabo seznanjeni z zagovorništvom in pravico do zagovornika. Za osebnega zagovornika imajo največkrat svoje otroke, za zagovornika v domu ne vedo oziroma vlogo avtomatično pripisujejo socialni delavki.

7. PREDLOGI

Predlagam, da bi stanovalci imeli možnost prinesiti v dom več osebnih predmetov ali celo pohištvo, s katerimi bi se počutili bolj domače in imeli vpliv nad odločitvijo in opremo sobe.

Država bi morala omogočiti, da bi se v domovih za stare lahko zaposlilo večje število socialnih delavk, ki bi se lahko bolj posvetile starostnikom z uporabljanjem socialnih konceptov; domovi bi se tako iz medicinske usmerjenosti spremenili v socialne usmeritve domov. V domovih za stare bi moral biti večji poudarek na konceptih zagovornišтва in krepitev moči. Socialna delavka in ostalo osebje bi morali raziskovati potrebe in vire moči stanovalcev ves čas bivanja in tako pripomoči h krepitevi moči stanovalcev.

Stanovalce bi bilo potrebno bolje seznaniti z njihovimi pravicami, tako bi tudi prepoznali upoštevanje oziroma kršenje teh.

V domovih bi morale biti omogočene enake možnosti samoodločanja za vse stanovalce, tako za samostojne stanovalce kot stanovalce, ki potrebujejo več podpore. To bi dosegli tudi z večjim številom osebja in razširjenim prostovoljstvom, saj bi se lahko posamezniku bolj pozorno in za dlje časa posvetili ter upoštevali njegove potrebe in želje.

Raziskavo bi bilo potrebno razširiti na domove po celotni Sloveniji in vanjo vključiti stanovalce, ki potrebujejo več podpore osebja, da bi dobili celotno sliko, kakšen vpliv in nadzor imajo stanovalci nad življenjem in kako se krepi njihova moč.

Raziskavo o konceptu krepitev moči bi bilo smiselno izvesti tudi med osebjem, tako socialnimi delavkami kot medicinskim osebjem, in po potrebi izvajati razna predavanja in delavnice, s katerimi bi se osebje seznanilo in naučilo delati z omenjenim konceptom in ga uporabljati vsakodnevno v praksi.

8. UPORABLJENA LITERATURA

8.1 Pisni viri

- An European Strategy to fight elder abuse – Evropska strategija za boj z zlorabo starejših (2010). *Evropska listina pravic in dolžnosti starejših, potrebnih dolgotrajne oskrbe in podpore*.
- Dragoš, S. (2005). *Krepitev moči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Dragoš, S. (2008). Moč – navodila za uporabo. V: Lešnik, B (ur.), *Krepitev moči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Dragoš, S., (2000). Socialne mreže v starosti. *Socialno delo*, letnik 39, št. 45, str. 293–314.
- Flaker V., Kodele T., Kranjec B., Smole A., Cigoj K. N., Urek M. (2007). *Krepitev moči v teoriji in praksi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V. (2003). *Oris metod socialnega dela: uvod v katalog centrov za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V. (2012). *Direktno socialno delo*. Ljubljana: Založba cf*.
- Flaker, V., Mali, J., Rafaelič, A., Udvočič, N. (2010). *Individualno načrtovanje in izvajanje storitev Kako koordinirati obravnavo v skupnosti*. Osnutek priročnika (verzija 2.11)
- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana. Fakulteta za socialno delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V., Nagode, M., Rafaelič, A., Udovič, N. (2011). *Nastajanje dolgotrajne oskrbe: ljudje in procesi – eksperiment in sistem*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Hlebec, V., Bernik, I., Flaker, V. (2009). *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Aristej.
- Hojnik Zupanc, I. (1997). *Dodajmo življenje letom. Nekaj spoznanj in nasvetov, kako se smiselno in zdravo pripravljati na starost in jo tako tudi živeti*. Ljubljana: Gerontološko društvo Ljubljana.
- Hojnik Zupanc, I. (1999). *Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.
- Humljan Urh, Š. (2013). *Kulturno kompetentno socialno delo: etnična občutljivost in antirasistična perspektiva v socialnem delu za učinkovito delo s pripadniki etničnih manjšin in za učinkovito delo v večkulturnem okolju*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Kristančič, A. (2005). *Nova podoba staranja – siva revolucija*. Ljubljana: AA Inserco.
- Lamovec, T. (1995). *Ko rešitev postane problem in zdravilo postane strup: nove oblike skrbi za osebe v duševni krizi*. Ljubljana: Lumi.

- Lamovec, T. (1998). *Psihosocialna pomoč v duševni stiski*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Maidenhead, Philadelphia: Open University Press.
- Malačič, J. (2003). *Demografija: teorija, analiza, metode in modeli*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Mali, J. (2004). Kvaliteta življenja in zadovoljstvo stanovalcev in zaposlenih v domu starejših občanov. *Socialno delo*, letnik 43, št. 2-3, str. 105–115.
- Mali, J. (2006). Koncept totalne ustanove in domovi za stare. *Socialno delo* letnik 45, št. 1–2, str. 17–27.
- Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2011). Uvajanje zagovorništva starejših oseb. *Zagovorništvo starejših, Zbornik referatov in razprav*, št. 1/2011, str. 15–28. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Mesec, B. (2006). Očarani z močjo. *Socialno delo*, letnik 45, št. 3–5, str. 235–247.
- Milošević Arnold, V. (2000). Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo*, letnik 96, št. 4–5, str. 253–263.
- Milošević Arnold, V. (2003). *Socialno delo s starimi ljudmi. Študijsko gradivo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Milošević Arnold, V. (2005). Kakovost bivanja v domovih za stare ljudi. V: Muršec, M (ur.), *Ali smo pripravljeni na starost jutrišnjega dne? Zbornik referatov*. 54–67. Maribor: Splošna bolnišnica.
- Pečjak, V. (2007). *Psihologija staranja*. Bled: Samozaložba.
- Ramovš, J. (1995). *Slovenska sociala med včeraj in jutri*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- Ramovš, J. (2000). Medgeneracijska povezanost, samopomoč in kakovostna starost. *Socialno delo*, letnik 39, št. 4–5, str. 315–329.
- Ramovš, J. (2003). *Kakovostna starost*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in SAZU.
- Ramovš, J. (2004). Dom za stare ljudi z vidika kakovosti osebnega življenja in medčloveškega sožitja. *Kakovostna starost*, letnik 7. št. 2, str. 11.
- Ramovš, J. (2011). Potrebe v starosti. *Kakovostna starost*, letnik 14, št. 2, str. 3–21.
- Ramovš, J. (2014). Gerontološko izrazje. *Kakovostna starost*, letnik 17, št. 1, str. 45–54.
- Stropnik, N. (2000). *Socialna varnost v Sloveniji v prihodnje*. IB revija, 34 (1), 84–90.
- Videmšek, P. (2008). Krepitev moči kot temeljno orodje socialnega dela. *Socialno delo*, letnik 47, št. 3–6, str. 209–217.

Videmšek, P. (2013). Iz institucij v skupnost: stanovanjske skupine nevladnih organizacij na področju duševnega zdravja. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Zaviršek, D., Zorn, J., Videmšek, P. (2002). Inovativne metode v socialnem delu:

Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje. Ljubljana: Študentska založba.

Žiberna, A. (2011). Uvajanje zagovorništva starejših oseb. *Zagovorništvo starejših, Zbornik referatov in razprav*, št. 1/2011, str. 61–62. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.

8.2 Spletni viri

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Dostopno na:

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/institucionalno_varstvo/ (01. 05. 2018).

Dom starejših občanov Ljubljana Bežigrad. Dostopno na: <http://www.dsolj-bezigrad.si/o-nas/predstavitev-doma/> (01. 05. 2018).

Dom starejših občanov Ljubljana Bežigrad. Dostopno na: <http://www.dsolj-bezigrad.si/o-nas/zgodovina/> (01. 05. 2018).

9. PRILOGE

Priloga 1: Smernice za intervju

kako boste preživel dan in katere dejavnosti boste obiskali? Kakšne možnosti aktivnega preživljanja prostega časa so vam na voljo? Ali sami izbirate, katere dejavnosti se boste udeležili? Katere so vam na voljo? Ali lahko brez spremstva zapustite dom (na sprehod, v trgovino ...)? Kakšen je protokol izhoda? Komu lahko v domu zaupate in predlagate ideje za dejavnosti v domu in ali so upoštevane?

PRAVICE KOT STANOVALEC DOMA:

Imate v domu svet stanovalcev? Kako deluje? Kdo je predstavnik? Katere pravice imate kot stanovalec doma? So vas ob prihodu seznanili? Ste razumeli svoje pravice? Se vam zdi, da so vaše pravice upoštevane ali kršene (primer)? Imate možnost pritožbe in kakšen je postopek?

SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI:

Ali sami skrbite zase? Potrebujete pomoč pri vsakodnevnih opravilih? Kako so storitve in oskrba prilagojena vam posebej? Se sami lahko odločate kdaj boste šli spat in kdaj boste vstali? Katere navade ste lahko obdržali in katere ste morali ob vstopu v dom opustiti? Kakšen izbor hrane vam je na voljo? Lahko izbirate med meniji? Lahko sami kaj skuhate (kavo)?

KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV:

Kako pogosto imate stike s sorodniki? Se vam zdijo enako pogosti kot pred prihodom v dom? Kdo vas obiskuje? Ste zadovoljni s pogostostjo obiskov? Kako preživljate čas s sorodniki (konkreten primer)? S kom se družite (konkreten primer)? Ali so obiski v domu omejeni? Imate dovolj zasebnosti ob obisku sorodnikov? Se kdaj počutite s strani sorodnikov omejene (konkreten primer)? Ali sorodniki krepijo vašo moč (konkreten primer)? Kaj bi potrebovali s strani sorodnikov?

KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA:

Kako naslavljate osebe (ime, priimek, naziv)? Ali se z osebjem tikate/vikate? Ali vedno upoštevate navodila osebja (primer)? Kaj se zgodi v primeru, da se z njimi ne strinjate in jih ne upoštevate? Kako se počutite ob podajanju navodil? Kako se počutite ob zaposlenih? Se kdaj počutite, da ste jim v breme? Vas zaposleni spoštujejo? Ali je vaše mnenje upoštevano s strani osebja? Se kdaj počutite s strani osebja omejene? Ali zaposleni prispevajo h krepitvi vašem moči? Kaj bi potrebovali s strani zaposlenih?

LASTNA KREPITEV MOČI:

Na kaj pomislite ob pojmu krepitev moči? Kaj za vas pomeni imeti moč? kateri so vaši viri moči (znanja, spretnosti, izkušnje)? Kako krepite svojo moč? Kdaj ste imeli moč (konkretni primer)?

POMEN ZAGOVORNIŠTVA:

Poznate zagovorništvo? Imate svojega zagovornika? Kdaj ste ga potrebovali (konkreten primer)? Imate v domu zagovornika pravic in interesov posameznega stanovalca? Ali je odvisen/neodvisen od doma? Ali kdaj sami zavzamete zagovorniško držo (konkretni primer)? Kako se ob tem počutite?

Priloga 2: Transkript intervjujev z označenimi izjavami

Zapis intervjuja A

IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

A: Koliko časa ste tu v domu in zakaj ste se odločili za odhod v dom?

M: Zaradi bolezni (A1), najprej sem bil bolan potem so me tukaj pozdravili. Tu sem že 6 let. Sprva sem bil 4 mesece na negovalnem oddelku, ko sem prišel k sebi sem odšel na stanovanjski del. Sedaj sem v redu, so me zrihtali. Tu sem zelo zadovoljen in sem ostal.

A: Ste se sami odločili za ta dom?

M: Da, prišel sem zaradi bolezni (A2), tudi ločil sem se od žene in je bilo eno z drugim. Pomagal mi je sin. Ko sem potreboval dom, je sin poslal prošnje, tu sem dobil najprej posteljo. Poslal je ene deset prošenj, po pol leta sem dobil odobreno tu. Sedaj sem že 6 let v domu.

A: Ste v enoposteljni sobi, ste si jo sami izbrali? Ali zadostuje vašim potrebam?

M: Ko sem prišel, sem bil na negovalnem oddelku v 4-posteljni sobi, želel sem si enoposteljno (A3), ko sem bil samostojen, sem dobil svojo sobo s svojo kopalnico (A4). Takrat je bila to najlepša soba. Ravno preuredili so ta krak. Soba je sicer majhna, vendar zadostuje mojim potrebam (A5). Oprema je domska, fotelj mi je prinesel sin. Omare so malo majhne, no. Imamo tudi telefon, čeprav sam uporabljam mobilni telefon. Sam sem si obesil slike po sobi. Pospravljajo jo redno, tudi obleke nam tedensko operejo.

A: Je bil za vas prihod v dom pozitivna izkušnja?

M: Ja, jaz sem se hitro vklopil. Je pa vprašanje kakšen prideš notri, ali te otroci porinejo notri ali sam vidiš, da zaradi bolezni ne gre biti sam doma. Jaz sem sam vedel in hotel iti, tako da sem se tudi hitro navadil in ni bilo težko. Prav dobro se tu počutim (A6), imam vse na doseg roke, skuhamo, pospravljeno, oprano, imam družbo, zmeraj koga za klepet, sem pa tudi še v redu in mobilen, aktiven, dolgčas mi ni.

A: Se počutite tu varno?

M: Da, zelo. Imamo tudi gumb za sestro, če se ti kaj naredi, pozvoniš in so že tu, da pomagajo (A7).

A: Imate dovolj zasebnosti?

M: Da, kot želim. Imam svojo sobo, si je ne delim (A8). Tako, da če ti ne paše biti v družbi, med drugimi, greš lahko v svojo sobo, kjer te noben ne moti.

A: Kaj vam daje veselje in zadovoljstvo?

M: To, da se vsako jutro zbudim (A9), veste, pri tej starosti nikoli ne veš, kdaj je res tvoj zadnji dan. Tako, da moraš živeti vsak dan. Veselje mi je tudi to, da vsak dan skuham kavo in potem debatiramo (A10). Sem vesel, da sem še tako aktiven (A11).

A: Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja?

M: Popolnoma. Imam vse kar potrebujem in si želim (A12).

VPLIV NAD POTEKOM DNEVA IN DEJAVNOSTMI V DOMU

A: Opišite vaš povprečen dan.

M: Ko se zbudim, se umijem in obrijem, pride sestra zmerit sladkor pred zajtrkom, sem sladkorni bolnik namreč. Po zajtrku na oddelku, kjer imamo v skupnem prostoru kuhinjo, skuham kavo za vse, za 20 ljudi. Imamo bralni krožek (A13), ob kavi preberemo časopis ali kaj drugega, potem vse pospravim. Ob torkih imamo križanke, ob sredah imamo sive celice, da razmigamo z raznimi miselnimi vajami možgančke, obstajajo tudi druge dejavnosti, štrikanje in petje (A14) vendar jaz to ne obiskujem, nisem za to. Včasih sem hodil na skupinsko telovadbo, sedaj rajši skuham kavo, trikrat na teden imam trenerja študenta za razgibavanje in mi to odgovarja. Pride za 45 minut in se posveti samo meni, kar mi pomaga za napredovanje in gibčnost. Morajo imeti prakso in na nas trenirajo, nam pa

tudi prav pride. Popoldne grem zmeraj ven, vozim se veliko s kolesom in sprehajam. Če sem zmatran, se malo uležem. Zvečer pogledam poročila in berem in pišem, vse si zapišem, kaj sem delal čez dan, kdo smo bili na branju, kaj sem telovadil ... Okoli polnoči zaspim, ne rabim veliko spanca. Tu je res veliko možnosti za aktivno preživetje dneva (A15). Vsak si lahko sam izbere dejavnosti, ki jih bo obiskoval, na tebi je ali se vklopiš ali ne (A16). Tudi popoldne imamo veliko dogodkov, od piknikov, kakšnih pevskih zborov do kakšnih plesnih nastopov. Če se le da, aktivno preživim dan, rad tudi berem in rešujem križanke, sudoku. Vsak dan tudi obrnem koledar, najprej v sobi, potem pa povsod na oddelku. Sem pedanten in me moti, če ni obrnjen. Imam pa Marko bar že 2 leti, vam ga bom potem pokazal, v skupnem prostoru, kjer kuham kavo. Med vikendi in prazniki dopoldne preživimo ob kavici in debatiramo, zmeraj imamo tudi kaj sladkega. Tako, da se sami zamotimo dopoldneve, takrat ni drugih aktivnosti.

A: Se sami odločate, kako boste preživeli dan in katere dejavnosti boste obiskali?

M: Da, popolnoma sam se odločim, kaj bom delal (A17). Je pa seveda zate bolje, da se udeležuješ dejavnosti, da si aktiven, da razmišljaš, si v družbi.

A: Ali lahko brez spremstva zapustite dom?

M: Seveda (A18), vendar do 20.30 moramo biti nazaj. Če grem k sestri na Bled, sporočim prej da me ne bo za kosilo, da jih ne skrbi. Če greš kasneje oziroma se zadržim, zmeraj pokličem, da me ne iščejo. Vedno pa povem, kadar grem ven, kam in čez koliko časa približno pridem (A19), je lepo, če poveš.

A: Komu lahko v domu zaupate in predlagate ideje?

M: Lahko kar direktorici, s katero sva v zelo dobrem odnosu, ali socialni delavki in delovni terapevtki (A20).

PRAVICE STANOVALCEV

A: Imate svet stanovalcev?

M: Sem v svetu stanovalcev (A21) kjer nas je 5 članov, predsednica je gospa Š.. Srečujemo se na 3 mesece. Takrat se marsikaj pogovorimo in damo nove ideje, spremembe. Kadar pa imamo zbor vseh stanovalcev pa jaz vodim in govorim, imamo na ene pol leta. Na tri tedne pa imamo oddelčne sestanke s socialno delavko (A22).

A: Katere pravice imate kot stanovalec domov? Ali so vas ob prihodu se seznanili z njimi?

M: Vse pravice (A23), ne vem, kaj ne bi imel in zakaj. Smo dobili vse napisano, ko sem prišel (A24). Veš, kje so meje. Vem, kako bi se mogel obnašati.

A: Ali so predlogi upoštevani?

M: Ja kar precej (A25). Lani smo imeli E-qalin, takrat smo lahko veliko predlagali. Počasi se kaj izboljšuje, vse naenkrat ne gre. Veliko vejo kaj je narobe, ampak žal ne gre. Velikokrat zaradi finančnega vidika.

A: Kako se počutite ob tem, ko so vaši predlogi upoštevani?

M: Zelo dobro, sem zadovoljen (A26). Saj je potem boljše zame in ostale. Vem, da sem nekaj prispeval za skupno dobro.

SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

A: Ali sami skrbite zase, potrebujete pomoč pri kakšnem vsakodnevnem opravilu?

M: Zaenkrat ne (A27). Upam, da tako dolgo ostane. No potrebujem trikrat na dan inzulin. Zjutraj pred zajtrkom pride v sobo sestra vzeti kri in dati inzulin, pred kosilom in večerjo pa grem sam dol

A: Se sami odločite kdaj greste spat in vstanete?

M: Seveda (A28), no na zajtrk moraš priti ob 8.00. Po večernem gledanju televizije grem po oddelku preveriti, če so luči ugasnjene in pipe zaprte, tako sem se navadil, potem še kaj čitam in zaspim.

A: Ste morali katere navade ob vstopu v dom opustiti?

M: Ne, kvečjemu sem šel naprej (A29), kaj drugega naredil. Veliko čitam, imamo veliko knjižnico, tudi sam sodelujem pri pomoči v njej, sam svetujem drugim in predlagam kakšno knjigo. Polno sem zaposlen, dolgčas mi ni.

A: Kakšen izbor hrane vam je na voljo?

M: Hrana mi je všeč. Imamo en meni, dietične so prilagojene (A30). Jaz imam sladkorno dieto, vendar so minimalne razlike. Izbor je ob zajtrku, kjer se odločam med marmelado, pašteto ali salamo ...

Spodaj imamo skupno jedilnico. Se moraš pa držati urnika obrokov. Jaz nujno, saj dobim inzulin in potem moram jesti. Sam skuham tudi kavo za dopoldanski krožek, za dvajset ljudi, načeloma se pa ne sme kuhati samostojno, kakšno kavo ali čaj.

KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

A: Kako pogosto imate stike s sorodniki?

M: Imam sestro na Bledu, s katero se slišiva trikrat tedensko, mesečno jo tudi obiščem (A31), ona pa pride ene trikrat, štirikrat na leto. Večkrat ne more, dve leti je starejša od mene. Z avtobusom se odpeljem na Bled do nje. S sinom sva v rednem stiku (A32), on mi je tudi zrihtal dom. Večkrat me povabi domov na kosilo. Slišiva se skoraj vsak dan, velikokrat pride tudi na obisk. Z njim imam največ stikov. Tudi vnuki me obiščejo večkrat (A33). Ko sem prišel v dom in bil bolan, sem imel zelo veliko obiskov, sploh prva dva meseca, sedaj pa manj, grem rajši jaz na obisk oziroma gremo ven na kavo. Jaz ne rabim obiskov raje vidim, da se dobimo v mestu, da zamenjam okolje in je bolj razgibano, seveda je pa vsak dobrodošel. Vnuk trenira tenis in grem večkrat ga gledati. Tukaj z ostalimi si narediš lahko izbor, ne rabiš se z vsemi družiti (A34), seveda si prijazen in pomagaš vsem. Z enimi se več družiš kot z drugimi. Z ženo sem se ločil, sicer sva še vedno skupaj živela, vendar odkar sem v domu se nisva videla in slišala, razen enkrat na enem pogrebu. Nimam niti te potrebe.

A: Se vam zdijo stiki in obiski enako pogosti kot pred prihodom v dom?

M: Kot sem rekel, ko sem prišel v dom sem imel zelo veliko obiskov (A35). Sedaj malo manj, ampak več telefona. Preko telefona se s sinom veliko več slišiva. S sestro se pa že od nekdaj trikrat tedensko kliče.

A: Kako sorodniki krepijo vašo moč?

M: S sinom sva zelo prijatelja, tudi s sestro. Rad se slišim z njimi in jih vidim. Veliko mi pomeni, da se redno slišimo (A36).

KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

A: Kako naslavljate osebe?

M: Jaz jih kličem vse po imenu, razen direktorice (A37), njo kličem gospa direktorica zaradi spoštovanja, ker je direktorica. Ob prihodu v dom sem jih klical sestra, kasneje sem začel klicati po imenu, enkrat je ena bivša sestra rekla, da jo lahko po imenu, in ker sem že nekaj časa bil tu in smo bili domači, sem začel vse klicati po imenu.

A: Ali se tikate ali vikate?

M: One me ne smejo tikati, se vikamo (A38), razen tri zelo mlade negovalke jaz tikam. Med stanovalci je čisto odvisno, moški se tikamo, ženske se ene tikajo, druge vikajo, odvisno kako se razumejo, moški ženske vikamo, ženska mora predlagati moškemu, da se tikata, tako je bilo včasih in se kar nekako držimo to.

A: Kako se počutite ob zaposlenih?

M: V redu. Se razumemo, so zelo prijazne (A39).

A: Ali se kdaj počutite, da ste jim v breme?

M: Jaz jih ne rabim veliko, tako, da ne (A40). Ko pa jih bom enkrat rabil, upam, da dolgo ne, pa se ne bom počutil kot breme, saj vemo, zakaj smo vsi tukaj. Eni pa preveč obremenjujejo, jih kar naprej kličejo in tudi ponoči.

A: Kako se pa počutite ob podajanju navodil s strani osebja?

M: Kot sem rekel, jaz nimam ravno pogostega stika z njimi, če pa je kaj takega, pa upoštevam (A41), saj je tako prav, in mi ni nič hudo (A42).

A: Vas zaposleni spoštujejo in kako?

M: Da, jaz njih spoštujem in one mene (A43). Se vikamo in imamo spoštljiv odnos med seboj (A44). Sem le starejši od njih, nekatere so stare toliko kot moji vnuki.

A: Ali je vaše mnenje upoštevano s stranjo osebja?

M: Da (A45), če je kaj pametnega. Pred nekaj leti sem predlagal menjavo avtomata za kavo, saj ni bila dobra, ob vztrajnosti smo dobili novega. Predlagal sem tudi, da je lokal v pritličju ob nedeljah odprt, predvsem zaradi obiskov, sedaj je odprt par ur. Sicer so mene kelnarji napadli, da oni hočejo biti prosti za nedeljo, ampak sem rekel, naj dajo študente.

A: Kako zaposleni krepijo vašo moč, kaj bi od njih potrebovali, da bi si jo povečali?

M: S svojo prijaznostjo in ustrežljivostjo (A46). S kakšno lepo besedo mi polepšajo dan (A47). Ne potrebujem pa nič v bistvu. Dovolj mi je od njih, da so prijazne in pridne, ko pa bom potreboval pomoč, bo pa drugače najbrž. Z aktivnosti, ki jih pripravljajo, kot sta telovadba in delovna terapija, nam večajo fizično in umsko moč (A48).

LASTNA KREPITEV MOČI

A: Na kaj pomislite ob pojmu krepitev moči?

M: Mislite na fizično telovadbo (A49)?

A: Moč pomeni, da imate nadzor nad svojim življenjem, ste videni, slišani in imate vpliv nad svojim odločitvami.

M: Da, imam popoln nadzor nad svojim življenjem in odločitvami (A50). Sem pri sebi, glava je še v redu, tako, da imam nadzor nad sabo. Sedaj moram živeti, ni važno, kaj bo, nimam nobenih ciljev za vnaprej, saj sem star in ne bom več dolgo živel, jaz živim danes. Stojim za tem in uresničujem to vsak dan. Zame pomeni moč, da vsako stvar, ki jo razmišljam lahko ustvarim (A51). Če rečem, da nekaj naredim, na primer napišem članek za mesečnik, moram jaz to narediti. Stojim za vsako stvar. Če nekaj obljubim se tega držim (A52).

A: Kaj so vaši viri moči (znanja, spretnosti, izkušnje)?

M: Moje prednosti so telovadba, da sem čimbolj zdrav, kolesarjenje, sprehodi, spoznavam nove stvari (A53). Tu so me pozdravili in spravili nazaj na noge, sedaj se moram sam aktivirati, da napredujem. Delal sem najprej v tiskarni, bil sem tudi fotograf, pri 34 sem naredil tehnično šolo, bil sem tehnolog. Sem natančen (A54), me zmoti, če je kakšna tiskarska napaka v knjigah, predvsem naslovnice. Rad berem knjige, rešujem križanke (A55). V mladosti sem igral odbojko, še danes se rad aktiviram (A56). Zelo me veseli, da skuham kavo za stanovanjski del (A57). Imel sem vikend, na katerega sem pogosto hodil in opravljal delo okoli njega. Rad imam aktiven dan (A58). Redno pišem vsak dan dnevnik, v katerega zapišem kaj sem delal, meritve sladkorja, kdo je bil na kavi in branju, kaj smo imeli za kosilo in večerjo, kaj sem delal na telovadbi, vse zapišem. Kot prvo rad pišem, kot drugo, ko me kdo pokliče imam vse zapisano, da lahko povem kaj sem delal. Napišem tudi kakšen članek za domski časopis mesečnik. Ukvarjam se tudi s horoskopi (A59), poznam vse, najboljši mi je keltski, vse natančno pove in zares kot je. Jaz sem tipični strelec. Sem avanturist, radi smo zabavni in veliko govorimo, smo nezvesti, vemo, kaj hočemo, največ je pa, da smo odprti (A60). Z vsemi se lahko pogovarjam in družim. Kot otrok in mladostnik sem bil tabornik. Veliko se vozim s kolesom, grem vse do centra in po centru, rad se vozim po Ljubljani in opazujem nove stvari in ljudi (A61). Sem avanturist, včasih sem zelo rad potoval, ko sem bil mlad.

A: Se spomnite konkretnega primera, ko bi lahko rekli, da ste imeli moč?

M: Rekel bi, da ko so me tu pozdravili, sem moral veliko telovaditi (A62). Vsak dan sem hodil na

telovadbo in fizioterapijo. Opravi sem pozitiven test ravnotežja, ki sem ga rabil opravi, da se lahko spet vozim s kolesom (A63).

POMEN ZAGOVORNIŠTVA

A: Poznate zagovornišvo? Imate svojega zagovornika?

M: Na sodišču sem bil 12 let porotnik tam sem veliko tega videl. Moj zagovornik je sin, on je zrihtal dom, če bi bilo kaj narobe ima on pooblastila (A64).

A: Imate v domu zagovornika pravic in interesov posameznega stanovalca?

M: Ne, oziroma najbrž socialna delavka (A65). Če bi potreboval zaščito, bi šel do socialne delavke.

A: Ali kdaj sami zavzamete zagovorniško držo?

M: Da, če bi me kdo potreboval, bi pomagal (A66). V vsakodnevni nasprotji med stanovalci rad skočim in jih poslušam in pomagam. Če si z nekom prijatelj, mu pomagaš, kakor lahko. V službi sem bil v sindikatu, nekako zagovarjal pravice sodelavcev v službi (A67). Vedno sem se potegnil za njih in zastopal njihov glas. Zadnjič sta se tu dva skregala, ravno na drugi strani hodnika sem bil. Prišel sem počasi do njiju in ju vprašal, kaj je bilo, ko sem poslušal oba, da sta oba povedala, kaj je bilo, sem jima pomagal njuno zmedo rešiti (A68). Skupaj smo našli rešitev, sicer je šlo za banalno stvar. Tako večkrat pomagam sostanovalcem. Rad pomagam.

A: Kako ste se počutili ob tem?

M: Moram reči, da dobro, vedno se dobro počutim, ko drugim pomagam (A69).

Zapis intervjuja B

IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

A: Koliko časa ste v domu in zakaj ste se odločili za prihod v dom?

S: Tu sem 17 let. Prišla sem zaradi bolezni (B1), osteoporoze, imela sem spiralni zlom roke, niso ga morali operirati, tako da imam še danes zlomljeno. Vnukoma nisem hotela biti v breme, skrbela sem za njiju od smrti njunih staršev. Ko sem zbolela, sta bila že oba odrasla, v službi, sem rekla, če jima ne morem več pomagati, jima tudi v breme nočem biti. To je bil glavni vzrok.

A: Ste sami sprejeli odločitev, da pridete v dom?

S: Da, sem sama (B2). Zelo sem zadovoljna tu (B3). Vnuka sta me še prepričevala, da ostanem doma, vendar sem se hotela jima odmakniti. Pred 17 leti sta se isto leto oba poročila, septembra sem dobila prosto posteljo po dveh letih čakanja za dom. Rajši sem dve leti čakala, saj sem si želela enoposteljno sobo in jo tudi dobila (B4). Sem pa zaradi bližine doma želela biti v tem domu (B5).

A: Ali soba ustreza vašim potrebam in željam?

S: Sem se privadila (B6). Nima ravno lepega pogleda z okna naokrog, ampak sprejela sem, kar sem dobila, važno je, da sem sama v sobi. Nisem pa taka tudi, da bi izbirala. V tej sobi sem že od začetka. Vmes so prenavljali to nadstropje sem šla za 1 mesec k vnukinji domov. Zelo so bili veseli, da sem doma.

A: Ali lahko sobo uredite po svoji želji?

S: Pohištvo je domsko, sama sem si uredila po domače (B7), imam kar nekaj obešenih slik in rož. Jo tudi sama pospravljam, ker sem natančna in mi ni vseeno, kako je, čeprav jo tukajšnje delavke lepo pospravijo, ampak je drugače, če jo sam.

A: Je bil prihod v dom za vas pozitivna izkušnja?

S: Poznala sem že dom, ker je bila tu kolegica pred mano in sem k njej hodila redno na obisk. Sem videla, kako je tu, kako vse poteka. Kolegica je bila v dvoposteljni sobi in sem tudi sama videla, kako je, če sta dve skupaj v sobi, sploh če sta si različni. In sem rekla ne, rajši čakam na svojo sobo. Ker sem si sama želela v dom in sem ga že poznala, je bil zame prihod v dom dober, pozitiven (B8). Sem se hitro privadila in se vključila v domsko življenje (B9). Sem bila vesela, da sem dobila dom, enoposteljno sobo, saj sem težko z zlomljeno roko karkoli počela. Tu poskrbijo vse zame, čeprav bi

tudi vnukinja, ampak nisem hotela ji biti na grbi, tudi ustvarila si je svojo družino, sem se umaknila.

A: Se tu v domu počutite varno?

S: Da se, vse imam pri roki (B10). Vem, da če bi bilo kaj narobe, bi imela takoj zdravniško oskrbo in me zrihtali.

A: Imate dovolj zasebnosti?

S: Dovolj, čisto svobodno živimo (B11). Svojega reda se držim, tako kot je na primer urnika hrane, da hodimo v jedilnico, drugače pa v redu. Seveda je za dovolj zasebnosti nujna svoja soba (B12).

A: Kaj vam daje veselje in zadovoljstvo?

S: Vsakdanji pogovori z domačimi (B13), vsak dan me trije pokličejo. Pa tudi branje, pisanje (B14), no, zdaj ne več toliko zaradi starosti, ampak sem hodila na dejavnosti. Najdem si sama delo, da mi ni dolgčas (B15).

A: Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja?

S: Da sem (B16), tu sem zadovoljna, drugače je, ker sem sama hotela v dom, nekateri so na hitro poslani v dom in se ne sprijaznijo. Zadovoljna sem, ker sem sama v sobi (B17), imam svojce s katerimi smo v rednih stikih in se imamo radi (B18). Da bi le zdravje služilo.

A: Si želite katerih sprememb v domu in življenju?

S: Ne (19), saj nimam kaj. Se moramo tudi mi prilagoditi, ker so časi taki. Pa tudi sicer sem zadovoljna.

VPLIV NAD POTEKOM DNEVA IN DEJAVNOSTI V DOMU

A: Ali obiskujete dejavnosti v domu?

S: Da, popoldanskih prireditev (B20). Na aktivnosti dopoldne ne hodim več (B21), ker sem prestara, rajši sama v miru pijem kavo in preberem, kar me zanima. Včasih sem hodila na štrikanje, telovadbo, branje ... Zaradi starosti in roke sem prenehala kasneje. Imajo pa veliko različnih aktivnosti, branje, šah, petje (B22). Sem se pa tudi pred leti vpisala v društvo bolnikov z osteoporozo, ker me je zanimalo, kaj je ta bolezen, sem hodila tudi na predavanja.

A: Ali lahko brez spremstva zapustite dom?

S: Lahko, s hujco grem na krajši sprehod (B23). Dlje si ne upam več, ker če se enkrat padem in si kaj zlomim, ne vem, kako bi bilo.

A: Kakšen je pa protokol izhoda?

S: Jaz imam v glavi v redu, tako da grem lahko iz doma. Na recepciji povem, da grem ven in kam, da jih ne skrbi in vejo kje sem (B24).

A: Komu lahko v domu zaupate in predlagate ideje?

S: Se pogovoriva s sosedo, sicer manj čenč je, boljše je. Ne hodim po drugih sobah. Pogovorim in predlagam lahko tudi socialni delavki (B25). Včasih sem bila bolj aktivna in imela več idej. Imamo tudi mesečni sestanek stanovalcev po oddelkih, takrat lahko povemo vse in predlagamo izboljšave (B26), če lahko jih tudi upoštevajo. Vendar ne gre vse, ne vse naenkrat. Sem pa vesela, ko kaj naredijo, spremenijo.

PRAVICE STANOVALCEV

A: Katere pravice imate kot stanovalec doma in ali so vas z njimi seznanili?

S: Morala bi jih imeti (B27). Ljudje so različni, enim je dobro drugim ne. Dobili smo napisane ter urnik obrokov (B28).

A: Kakšen je postopek ob pritožbi in komu se lahko pritožite?

S: Najrajši vidim, da se zadeve razčistijo sproti (B29). Drugače pa s socialno delavko (B30). Imamo pa tudi skrinjico pohval in pritožb (B31).

A: Ali imate v domu svet stanovalcev?

S: Da, jaz sem predsednica (B32), čeprav mislim, da sem že prestara za to. V svetu nas je 5 in se redno

srečujemo (B33). Sestanke sedaj vodi g. M., je mlajši od mene in bolj na glas govori. Sama se rada pogovorim s posameznikom in mu kaj povem ali svetujem, če lahko. Sicer pa manj se vmešavaš, boljše je. Odkar sem tu, so se zamenjali štirje direktorji. In vsak ima svoj način in druge vizije.

SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

A: Ste popolnoma samostojni ali potrebujete pomoč pri vsakodnevnih opravilih?

S: Da, sama popolnoma skrbim zase, jemljem zdravila sama (B34).

A: Kako so storitve in oskrba prilagojena vam posebej?

S: Ko sem rihkala dom, sem s socialno delavko preverila, kaj rabim in kaj ne, potem te uvrstijo, v katero kategorijo spadaš (B35). Če se ti stanje izboljša ali poslabša, ti spremenijo kategorijo, saj rabiš več ali manj oskrbe (B36).

A: Ali ste ob prihodu v dom katero navado opustiti?

S: Ne (B37). Jaz sem se takoj prilagodila. Sicer pa nisem imela nobenih takšnih navad, ki jih ne bi mogla pustiti.

A: Se sami odločate, kdaj se boste zbudili in kdaj šli spat?

S: Da, sama (B38).

A: Kakšen izbor hrane vam je na voljo? Ali lahko izbirate med meniji?

S: Nisem izbirčna, hrana mi je všeč. Imamo za zajtrk več namazov ali salame, ki si jih lahko sami izberemo, za kosilo in večerjo je en meni, razen, če nimaš diete (B39). Mi pa vnukinja tudi nosi dodatke, kakšno domačo marmelado z vitamini za zdravje.

KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

A: Kako pogosto imate stike z sorodniki?

S: Vsakodnevno po telefonu, z vnukom in vnukinjo in pravnukinjo (B40). Vsak dan me popoldne pokličejo, pred ali po poročilih. Hodijo tudi redno na obiske (B41). Skoraj vsak dan imam koga tu. Včasih so me še s sabo vzeli na vikend, ampak od letos naprej ne bom hodila več. Ne maram, da bi jim težave delala. Ne morem sama hoditi tam po vrtu več. Pa še nedeljo naj imajo zase. Imam še enega brata in sestro s katerima se slišimo po telefonu enkrat tedensko (B42), vendar zaradi bolezni in oddaljenosti se ne vidimo pogosto. Ena sestra je bila tudi tu v tem domu, ampak je umrla, pred dvema letoma. Je govorila, da bova skupaj starost preživljali. No, nekaj let sva. Vendar leta se mi daljšajo, čeprav sem že dosti stara, sem pripravljena umreti. Sem že povedala vnukom, ko bom umrla, naj si ne jemljejo k srcu, da vsak more umreti, naj me pokopljejo v ožjem družinskem krogu. Sicer nočejo tega poslušati, ker me imajo radi in jim je težko to. Ampak jaz sem se sprijaznila, vsi umremo enkrat in se poslovimo. Bila sem zelo dobra do njih in skrbela za njiju, sedaj mi z dobrim in lepim to vračata. Ker sta vnuka takšna do mene, tudi pravnuki to vidijo in so dobri do mene. Drugače pa nas je bilo 17 otrok. Imela sem najtežje življenje in sem najvišjo starost dočakala, mi je življenje dalo moč in po pameti živim. Očetu je umrla prva žena, jaz sem otrok od njegove druge žene. Umrla je, ko sem imela tri leta. Nato se je ponovno poročil. Imela sem 8 sester in 8 bratov in smo bili zelo prijatelji, kljub temu da smo od treh različnih mam in različnih starosti. Hči mi je umrla, prav tako zet, je umrl za hčerko 3 mesece. Vnuka sta ravno študirala, jaz sem prevzela skrb za njiju. Sta pridno dokončala študij. Bila sem potem lahko brez skrbi, saj sta bila oba pridna, prav srečna sem, da sem dobila dom, vnuk si je stanovanje naredil in se poročil, vnukinja je v mojem stanovanju ostala in se poročila, oba bila priskrbljena. Srečna sem, da se je izšlo kljub temu, kar je bilo. Ko te taka stvar prizadene, si res obupan in imaš stres v glavi. Gledala sem, da sta preskrbljena in srečna. Imam pa tudi dve pravnukinji in vnučka, no, saj so že veliki, dva sta že v srednji šoli, ena je v 8. razredu, vsi trije so zelo pridni.

A: Se vam zdijo stiki enako pogosti kot pred prihodom v dom?

S: Sedaj jih je več (B43), no, prej sem živela z vnukinjo, vendar z ostalimi se sedaj bolj pogosto slišim in vidim. Tu v domu imam tudi nekaj prijateljic, s katerimi rada poklepetam ali gremo na sprehod ali

kavo (B44). Imam tudi 3 bivše sodelavke, s katerimi redno hodimo na kavo, saj so tudi v temu domu (B45). Družbe imam dovolj, dolgčas mi ni.

A: Kako preživite čas s sorodniki?

S: Če je lepo vreme, gremo na sprehod okoli doma in spodaj na kavo (B46). Ko imajo vnuki, pravniki rojstni dan, me odpeljejo domov na kosilo (B47).

A: Ali so obiski v domu omejeni in ali imate dovolj zasebnosti ob obisku?

S: Ne, pridejo lahko kadarkoli (B48), mislim, da ob 21. uri zaprejo spodaj vrata. Imam pa dovolj zasebnosti (B49), sicer gremo rajši dol na kavo, če pa hočemo biti sami, pa ostanemo v sobi.

A: Se kdaj počutite s strani sorodnikov omejene?

S: Ne. Ko sem si zlomila roko, sem se počutila v breme vnukom, zato sem poslala prošnjo v dom. Sedaj se ne počutim, da sem jim v breme kaj šele omejene (B50).

A: Kako pa svojci krepijo vašo moč?

S: Definitivno s svojimi obiski in klici. S svojo skrbnostjo, ko me vsak dan pokličejo in mi skrajšajo popoldne (B51). In s svojo ljubeznijo (B52).

A: Bi še kaj več potrebovali od njih?

S: Ne, kar rabim imam (B53), če bi pa kaj potrebovala, bi mi pa brez pomisleka zrihtali.

KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

A: Kako naslavljate osebe?

S: Se vikamo (B54), kličem jih gospa sestra (B55). Sicer imam zelo malo stika z njimi, saj sem samostojna.

A: Kako se počutite ob zaposlenih? Ali vas spoštujejo?

S: V redu, so zelo prijazni (B56), je pa tako, če si ti v redu do drugih, so tudi oni nazaj do tebe. Drug drugega tudi spoštujemo (B57).

A: Kako občutite spoštovanje?

S: Kot prvo, se vikamo, so prijazni do mene (B58), če kaj potrebujem, mi z veseljem pomagajo. Sama jih tudi spoštujem, saj imajo veliko dela, ki ga opravljajo zelo dobro.

A: Se kdaj počutite, da ste jim v breme?

S: Ne, saj jih ne potrebujem veliko (B59).

A: Ali je vaše mnenje upoštevano s strani osebja?

S: Da, če me že kaj muči ali imam kakšno željo, mi ugodijo (B60).

A: Ali se kdaj s strani osebja počutite omejeno?

S: Ne (B61), k sreči nimam veliko potreb in jih ne rabim, upam, da bo tako še vnaprej.

A: Kako pa zaposleni krepijo vašo moč?

S: S svojo prijaznostjo in nasmeškom (B62). Sicer jaz nimam veliko stika z njimi, ampak na hodniku, ko jih srečam, me lepo pozdravijo, ogovorijo (B63).

LASTNA KREPITEV MOČI

A: Na kaj pomislite ob pojmu krepitev moči?

S: Ali mislite na telovadbo (B64), sama ne hodim več na vodeno telovadbo. Grem rajši sama na sprehod.

A: Krepitev moči v socialnem delu pomeni, da imate nadzor nad svojim življenjem, dosegate lastne cilje, ste videni in slišani, imate vpliv nad svojimi odločitvami.

S: Da, imam vpliv nad odločitvami, sama se odločam, nadzor nad življenjem tudi imam (B65). Sedaj, ko sem sama, prej sem imela moža, sem se morala prilagajati, sedaj, ko sama živim se sama o sebi odločam (B66). Bila sem dvakrat poročena, oba sta umrla. Po smrti moža, s katerim sem imela hči, ki je prezgodaj umrla, sem se po petih letih ponovno poročila. Njemu je tudi žena umrla, z njegovimi otroci sem se zelo dobro razumela, posebno z mlajšo hčerko, ki je dolgo živela z nama, 30 let, s

svojim možem in otrokoma smo živeli skupaj. Mene to ni motilo, sama sem probala biti čim manj v breme, saj vem, kako je imeti mačeho, sama sem veliko lažje razumela, kako je, zato je bilo pri hiši tako, kot si je hči želela, vedno sva se razumeli, ampak smo imeli ločena gospodinjstva. Še danes sem v dobrih odnosih z njimi in se slišimo. Pridejo tudi na obisk parkrat na leto.

A: Kateri so vaši viri moči, to so vaše spretnosti, izkušnje, znanja?

S: Predvsem sprehodi me veselijo (B67), celo življenje sem imela veliko dela in skrbi. Delala sem kot kontrolor gotovih laboratorijskih izdelkov na inštitutu Jurija Vege. Sem zelo natančna in vestna (B68), s tem sem lahko prišla do takega mesta. Drugače sem bila vedno zaposlena, nikoli mi ni čas ostajal. Rada sem imela vedno pospravljeno stanovanje, rada sem imela red in čistočo (B69), in skrb za družino (B70). Rada sem štrikala in brala, po televiziji rada gledam poučne oddaje in oddaje o naravi (B71). Seveda sta mi v največje zadovoljstvo vnuk in vnukinja, s svojimi otroci, mojimi pravnuki (B72). Moja hči in njen mož sta umrla isto leto za boleznijo v razmiku treh mesecev, takrat sem jih vzela jaz, jaz sem skrbela za njiju, zelo sem jih imela rada in jim nudila, kar sem lahko. Zelo smo navezani, sedaj mi oba vračata ljubezen in dobroto, kar sem jaz naredila za njiju. Sem pa imela težko življenje, kar me je gnalo naprej in dalo moč, da sem premagovala skrbi (B73).

POMEN ZAGOVORNIŠTVA

A: Poznate zagovorništvo?

S: Ali da sama sebe zagovarjam ali jaz druge? Sama nimam nobenih problemov in potreb za zagovarjanje (B74). Jaz nimam nobenega sovražnika, niti tu niti zunaj, vsi so me imeli povsod radi. Najbrž to pomeni, da nekdo te zagovarja, ti pomaga in te zastopa, če sam ne moreš (B75).

A: Ali imate v domu zagovornika pravic in interesov posameznega stanovalca?

S: Ne, ne da bi jaz vedela (B76). Če je kaj narobe, jaz takoj razčistim. Najbrž bi se lahko obrnil na socialno delavko (B77).

A: Ali ste sami kdaj zavzeli zagovorniško držo? Ste poslušali človeka in zagotovili, da ga tudi drugi slišijo, ste zastopali njihov interes, željo, podprli nekoga, da postanejo nosilci odločitev in nadzorujejo svoje življenje?

S: Ravno sedaj se mi je pripetilo, da sem oddala svoj prispevek za revijo mesečnik, domsko revijo in je gospa, ki to ureja, čisto spremenila moj prispevek, moj podpis na koncu pa je. Nisem mogla biti tiho, socialni delavki sem pokazala svoj prispevek, kaj sem jaz napisala, kako pa je ona preuredila v časopis. S socialno delavko in tisto gospo smo se pogovorili. To je bil moj prvi primer da sem se pritožila in uveljavila svoj glas (B78). Sama rada poslušam druge, če imajo težave in skupaj z njimi poskušam rešiti, jim rada pomagam (B79). Za eno gospo, mojo znanko od prej sem zrihtala enoposteljno sobo (B80), prej je bila na drugi strani doma, sama si je želela priti v enoposteljno sobo, skupaj sva šli do socialne delavke, ki sva jo prosili za pomoč, ko je bila v mojem nadstropju soba prosta, sem šla takoj do socialne delavke in predlagala, da to gospo premestijo v to sobo in je uspelo.

A: Kako ste se počutili ob tem?

S: Super. Vesela sem bila zanjo (B81), da je bila premeščena v enoposteljno sobo, da je bila njena želja izpolnjena ter še blizu jo imam.

A: Ste kdaj vi potrebovali zagovornika?

S: Ne, bi bila pa to moja vnukinja (B82).

Zapis intervjuja C

IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

A: Zakaj ste se odločili za prihod v dom?

M: Pred tremi leti sem prišla v dom. Padla sem in si zlomila sramno kost (C1), najprej je bilo še kar v redu, potem sem bila čisto nepokretna, nisem mogla na noge vstat. Ni bilo drugega, kot da grem v dom. Prvih štirinajst dni sem bila v drugem domu, Gornjem Gradu, nato se je tu sprostila postelja in so

me premestili sem. Najprej sem bila 3 mesece na negovalnem oddelku. Potem sem pa prišla v enoposteljno sobo.

A: Ste sami sprejeli odločitev, da pridete v dom?

M: Da, sama (C2), imela sem že deset let prošnjo tu. Sedaj, ko sem ga pa res potrebovala, mi je pomagala nečakinja.

A: Ste zadovoljni tu?

M: Sem, punce so krasne, vse imam (C3).

A: Kako ste izbrali dom?

M: Sama sem se odločila (C4) za ta dom, saj sem blizu tu stanovala, okolica mi je dobro poznana.

A: Ali ste ob prihodu v dom lahko sami izbrali sobo?

M: Ne (C5), najprej sem bila na negovalnem oddelku v dvoposteljni sobi, želela sem si svoje sobe (C6), kasneje jo tudi dobila. Ampak nimaš za izbirati katero. Sem pa bila vesela, ko je prišla socialna delavka do mene z novico, da ima enoposteljno sobo zame.

A: Ali soba ustreza vašim željam in potrebam?

M: Da (C7), 50 let sem bila podnajemnica majhnega stanovanja. Tukaj sem čisto zadovoljna. Soba je ravno prav velika, vse je urejeno (C8).

A: Ali lahko sobo uredite kot si želite, ali vam zaposleni pospravljajo po svoji volji?

M: Soba je kot je, saj je nimaš kaj za spreminjati. Sama sem si jo uredila, kot sem želela (C9), imam veliko rož, da je vsaj malo zelenja.

Jo pospravljajo redno.

A: Je bil prihod v dom pozitivna izkušnja?

M: Da (C10), človek je takrat malo v oblakih, se točno ne spomni, ko pride, ampak po treh dneh, ko se umiriš, veš kako in kaj. Sem bila sprva v svojem svetu. Prišlo je pa tako na hitro, da nisem mogla premišljevati kako in kaj. K sreči pa sem v glavi dobro. Zaradi zdravstvenih težav sem mogla zelo na hitro iti v dom. Če bi mogla pa od doma se pakirat in se odločiti kaj vzeti in kaj ne, bi bil šok zame. Tako pa sem bila prisiljena oditi in se nisem mogla obremenjevati. Vedla sem, da moram pod nujno iti. In bolje je bilo, da sem mogla na hitro pod nujno iti. Sem se pa hitro navadila.

A: Se počutite varno?

M: Se ja, sestre so zmeraj na voljo (C11).

A: Imate dovolj zasebnosti?

M: Ja, imam dovolj (C12).

A: Kaj vam daje veselje in zadovoljstvo?

M: Jaz vsak dan hodim na telovadbo, križanke, prireditve (C13). Vsak dan je novi dan, se je treba zamotiti po svoje. Rada se našminkam in na lakiram, sem rada urejena (C14), še prej od službe. Mogoče katerim ni všeč, a sama sem rada lepo urejena, naličena in sfrizirana, in dokler se bom lahko, se bom vsak dan.

A: Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja?

M: Sem ja (C15).

A: Katerih sprememb si želite v domu?

M: Ne, zaenkrat sem čisto zadovoljna (C16). Kar si želim, imam, saj, kaj bi si pa želela pri tej starosti. Živimo iz dneva v dan pri tej starosti.

VPLIV NAD POTEKOM DNEVA IN DEJAVNOSTI V DOMU

A: Se sami odločate, kako boste preživeli dan in katere dejavnosti boste obiskali?

M: Da, sama (C17). Na začetku, ko sem prišla v dom, so mi povedali katere dejavnosti so, sem šla vse pogledati. Sedaj obiskujem telovadbo, križanke in popoldanske prireditve. Včasih grem tudi v delovno terapijo (C18), če delajo kaj kar me veseli.

A: Katere so vam še na voljo?

M: Vem, da imajo še pevski zbor in branje (C19).

A: Ali lahko brez spremstva zapustite dom?

M: Ja, grem (C20). Velikokrat grem k sestri in nečakinji. Vsake toliko časa grem tudi v trgovino.

A: Kakšen je protokol izhoda?

M: Spodaj na recepciji povem kam grem (C21). Nekateri gredo lahko sami ven, drugi ne.

A: Komu lahko v domu zaupate in predlagate ideje za dejavnosti v domu in ali so upoštevane?

M: Ali socialni delavki ali delovni terapevtki (C22).

PRAVICE STANOVALCEV

A: Imate v domu svet stanovalcev?

M: Imamo (C23), vendar se nisem nikoli zanimala za to.

A: Kdo je predstavnik?

M: Ne bi vedla, vem, da je ena gospa (C24).

A: Katere pravice imate kot stanovalec doma?

M: Jaz se počutim, kot da sem doma (C25), kot da bi bila v svojem stanovanju.

A: So vas ob prihodu seznanili?

M: Najbrž so povedali (C26), dobili smo kar nekaj listov ob prihodu, a se ne spomnim dobro, če so pisale.

A: Se vam zdi, da so vaše pravice upoštevane ali kršene?

M: Nič še ni bilo kaj narobe (C27), kaj takega, da bi rekla.

A: Imate možnost pritožbe in kakšen je postopek?

M: Enkrat mesečno imamo sestanek s socialno delavko (C28). Tam lahko povemo, kaj nas moti, kaj bi radi.

SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

A: Ali sami skrbite zase? Potrebujete pomoč pri vsakodnevnih opravilih?

M: Sama skrbim zase, sem še samostojna (C29). Sama se oblačim in rihtam. Edino, ko se grem kopat, rabim pomoč (C30), saj se težko prepognem do nog. Potrebujem pomoč, da me namilijo po hrbtu in nogah.

A: Kako so storitve in oskrba prilagojena vam posebej?

M: Sem v negi številka dve, saj jih ne potrebujem veliko kot ostali. Sam se skupaj odločiš, ko prideš s socialno delavko in medicinsko sestro (C31), kaj rabiš od njih.

A: Katere navade ste lahko obdržali in katere ste morali ob vstopu v dom opustiti?

M: Vse je, kot si želim (C32).

A: Kakšen izbor hrane vam je na voljo?

M: Zame je dobro, jem pa malo, imajo prevelike porcije. Sem se že zmenila, da mi dajo manj na krožnik, saj potem rajši pojem (C33). Vendar se včasih spozabijo.

A: Lahko izbirate med meniji?

M: Ne, vsi imamo isto (C34).

A: Lahko sami kaj skuhate?

M: Nekateri si kavo, jaz si nič (C35).

KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

A: Kako pogosto imate stike s sorodniki?

M: S sestro se slišiva vsak drugi dan, pride enkrat ali dvakrat na teden (C36). Potem imam še brata, ki me pride obiskat enkrat na teden (C37). Svojih otrok nimam, imam pa nečakinjo, s katero sva dobro povezani. Pride dvakrat na teden k meni (C38).

A: Se vam zdi enako pogosti kot pred prihodom v dom?

M: Obiskov imam sedaj več (C39).

A: Ste zadovoljni s pogostostjo obiskov?

M: Da, popolnoma (C40). Jih imam dovolj. Rada vidim, da pridejo, še rajši pa vidim, ko grejo. Saj si povemo, kako so oni, kako sem jaz, in še kakšno besedo. Da bi pa kdo sedel tu kar ure in ure, pa ne.

A: Kako preživljate čas s sorodniki?

M: Gremo na sprehod ali smo v sobi (C41), največkrat. Sama ne pijem kave, tako da ne hodimo v kavarno, dostikrat pa tudi prostora ni za sedeti spodaj.

A: Ali so obiski v domu omejeni?

M: Ne (C42), k meni pridejo popoldne.

A: Imate dovolj zasebnosti ob obisku sorodnikov?

M: Da (C43), smo v moji sobi.

A: Se kdaj počutite s strani sorodnikov omejene?

M: Ne, nikoli nisem imela tega občutka (C44).

A: Se še s kom družite v domu?

M: Ne, veste, sem rajši sama (C45). Ne bom rekla, da sem samotarka, a ne maram direndaja okoli sebe. Saj pozdravim vse, pa kakšno rečem, na hitro. Da bi pa s katero šla na kavico in klepetala, pa ne. Edino z gospo, s katero skupaj sediva pri kosilu, se veliko pogovarjava (C46). Prideta enkrat tedensko tudi kolegici iz mlajših let (C47), z njima grem dol v kavarno.

A: Kako pa sorodniki pripomorejo h krepitvi moči?

M: Od njih imam samo vse dobro (C48). Nimam svojih otrok, tako da mi veliko pomeni, ko se pokličemo in se vidimo. Da imam njih (C49).

KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

A: Kako naslavljate osebe?

M: Gospa in ime (C50). Lažje si zapomnim ime kot priimek.

A: Ali se z osebjem tikate ali vikate?

M: Vikamo se (C51).

A: Ali vedno upoštevate navodila osebja?

M: Sama ravno nimam veliko kontakta z njimi, tako da če mi kaj naročijo to naredim, vem, da moram, da je zame dobro (C52).

A: Kaj se zgodi v primeru, da se z njimi ne strinjate in jih ne upoštevate?

M: Ne bi vedla, zmeraj upoštevam pravila (C53).

A: Kako se počutite ob podajanju navodil?

M: Ni mi težko (C54), rabim jih pri kopanju, mi pomagajo in če mi kaj naročijo, vem, da je to zame dobro.

A: Kako se počutite ob osebju?

M: V redu, če jih potrebujem so mi na voljo, so zelo prijazne, se dobro razumemo (C55). Vse kaj prosim, naredijo

A: Se kdaj počutite, da ste jim v breme?

M: Ne (C56), saj niti ne potrebujem veliko.

A: Vas zaposleni spoštujejo?

M: One mene, jaz njih (C57). Vikamo se, smo v dobrih odnosih (C58).

A: Ali je vaše mnenje upoštevano s strani osebja?

M: Da, je. Če kaj predlagam, če se le da, rešijo (C59). Zadnjič se nisem želela tisti dan, ko je na vrsti zame kopanje, kopati, saj se nisem ravno najbolje počutila, tako da smo se čez dva dni, ko sem se počutila veliko bolje. Zelo sem jim bila hvaležna in vesela za to.

A: Se kdaj počutite s strani osebja omejene?

M: Ne, še nikoli se nisem tako počutila (C60).

A: Kako zaposleni krepijo vašo moč?

M: Kar jih prosim, mi vse naredijo (C61), so prijazni, ko vidijo, da mi kaj manjka mi dajo toplino, nasmeh, ki ga rabim (C62). Nobena mi ni še ničesar odrekla. Kar rabim in prosim, vse dobim.

LASTNA KREPITEV MOČI

A: Na kaj pomislite ob pojmu krepitev moči?

M: Fizične imam zelo malo (C63), edino, ko grem vsak dan na telovadbo in kolo, da mi ne bojo noge tako hitro odpovedale.

A: Moč pomeni, da imate nadzor nad svojim življenjem, ste videni, slišani in imate vpliv nad svojim odločitvami. Kaj za vas pomeni imeti moč?

M: Da, imam. Imam nadzor nad svojim življenjem, sama se odločam, kaj in kako bom (C64). Veliko berem, redno poročila gledam, da sem z vsem na tekočem, da se lahko pogovarjam (C65). Ko me svojci pokličejo, da lahko veliko povem. In z gospo, s katero skupaj pri kosilu sedim, se veliko pogovarjava, si dava kakšen nasvet. Sem se vključila tu v dom, kot sem se lahko, kot je treba.

A: Kaj so vaši viri moči, znanja, spretnosti, izkušnje?

M: Delala sem v Sloveniji les kot kreditni referent. Imela sem srednjo šolo. Sem rada potovala (C66), sem veliko Evrope dala čez. Veliko knjig sem prebrala. Pa rešila križank in štrikala (C67), od copatk do jopic in šalov. Sama že dolgo živim in kot si naredim, tako imam.

A: Kaj bi še potrebovali, da bi imeli moč in bi jo lahko uveljavili?

M: Veliko mi pomeni, da berem in gledam poročila, moram tako naprej, če hočem biti na tekočem, da se lahko pogovarjam (C68).

A: Kdaj ste imeli moč?

M: Ne spomnim se. Mogoče, ko sem dobila svojo sobo, v kateri sem sama (C69). Da se mi je uresničila ta želja in jo je socialna delavka omogočila. Ko sem prišla, sem bila na postelji, nepokretna. Nato se mi je kost zacelila in sem hodila veliko telovadbo in fizioterapijo, sčasoma sem si opomogla, sedaj hodim naokoli s palico ali hojco. Sem si toliko opomogla (C70).

POMEN ZAGOVORNIŠTVA

A: Poznate zagovorništvo?

M: Ne (C71).

A: Zagovornik zastopa vaše želje, interese in glas, zagotavlja polnopravnost, vas posluša in zagotovi, da ste slišani, da ste vključeni.

M: Ne, nimam, bi bila pa to socialna delavka ali pa nečakinja (C72).

A: Imate v domu zagovornika pravic in interesov posameznega stanovalca?

M: Ne bi vedla (C73).

A: Ali kdaj sami zavzamete zagovorniško držo?

M: Ne, ne spomnim se sedaj (C74).

Zapis intervjuja Č

IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

A: Zakaj ste se odločili za prihod v dom in koliko časa ste tu?

M: Prišla sem pred pol leta zaradi zdravstvenega stanja (Č1). Gibalno področje se je upočasnilo, matrajo me oči, težko gledam na soncu. Eno leto sem imela pomoč na domu, so hodile punce pospravljati in mi delati družbo, potem sem si pa želela iti v dom.

A: Kako ste izbrali dom, vam je kdo pomagal pri izbiri?

M: Sama sem si ga izbrala (Č2), živela sem v stanovanju, ki je par ulic stran (Č3). Tako, da sem rastla s tem domom, skoraj vsak dan sem šla mimo, s katero gospo iz doma se pogovorila, prišla na kavo spodaj v domski lokal. Dom mi je poznan, sama sem imela željo iti v dom (Č4). Sem pa nekaj časa

čakala na sobo, saj sem čakala enoposteljno sobo. Mi je vseč tukaj, prostora v sobi imam ravno dovolj, več ga tako ne potrebujem, imam vse pospravljeno, skuhano in urejeno. Tudi zdravstveno osebje je tukaj, če bi karkoli potrebovala.

A: Je bil prihod v dom za vas pozitivna izkušnja?

M: Da. Pozitivna izkušnja in veselje, kljub stresu (Č5). Prehod v dom je zadnji psihični napor v življenju. Zelo pomembna je priprava na dom (Č6). Seveda je veliko lažje, če si sam želiš priti v dom in imaš čas, da se pripraviš na to. Težje je za tiste, ki kar naenkrat zbolijo in morajo čez noč v dom. Res sem se psihično pripravila na domsko življenje in sem zelo zadovoljna. Za dolgoročnost naprej gledano je bolje, da sem tu, kot zdravstveno kot tudi psihično. Sama nisem mogla doma več se gibati, kot bi si želela in bi se mogla, da bi lahko vse postorila sama. Imam pa tudi veliko družbe.

A: Se počutite varno v domu?

M: Da, vem, da če bi bilo kaj narobe, bi mi sestre pomagale (Č7).

A: Imate dovolj zasebnosti?

M: Imam. Ko jo potrebujem, se umaknem v svojo sobo (Č8).

A: Kaj vam daje veselje in zadovoljstvo?

M: Skupine, ki jih imamo v domu (Č9), branje, jutranja telovadba in druženje. Da vem, da sem na varnem in je vse poskrbljeno (Č10).

A: Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja? Katerih sprememb si želite?

M: S trenutnim življenjem sem zelo zadovoljna. Imam vse, kar potrebujem (Č11). Na tem stanovanjskem delu sedaj čakamo še za naš del, da ga preuredijo. To si res želim, saj je že dotrajan, spodnji deli so zelo lepi (Č12). Želela bi si tudi več stika z vodstvom (Č13). Lepo bi se mi zdelo, če bi direktorica prišla nas kdaj pogledati na oddelek ali zaželeli dober tek pri kosilu.

VPLIV NAD POTEKOM DNEVA IN DEJAVNOSTI V DOMU

A: Se sami odločate, kako boste preživeli dan in katere dejavnosti boste obiskali?

M: Da, sama (Č14). Aktivnosti je veliko, potem pa kot želiš, ali se vključiš in hodiš nanje ali se držiš zase. Sama hodim na branje, literarni krožek, križanke, občasno na urjenje možganov (Č15), kjer rešujemo razne vaje, da krepimo spomin. In pa seveda vsak dan hodim na telovadbo (Č16). Je pa veliko dejavnosti, vem, da so še petje in šah, delovna terapija (Č17). Enkrat tedensko imamo tudi kino, gledamo filme, ki jih mi predlagamo, mi je vseč.

A: Ali lahko brez spremstva zapustite dom? Kakšen je protokol izhoda?

M: Lahko ja (Č18). Tisti, ki imamo v glavi pošlitanost, gremo lahko ven, dementni pa ne smejo sami. Vedno pa na recepciji povem, da grem ven in kam, in koliko časa približno me ne bo (Č19). Ob 21. uri moramo biti nazaj, potem se vrata zaklenejo (Č20).

A: Komu lahko v domu zaupate in predlagate ideje za dejavnosti v domu?

M: Najbrž socialni delavki ali delavni terapevtki (Č21), vendar meni je vseč, kot je. Želela bi si le večji stik z vodstvom, s socialno delavko smo pa veliko v kontaktu.

PRAVICE STANOVALEV

A: Imate v domu svet stanovalcev?

M: Vem, da je (Č22), ampak sem premalo tu, da bi poznala.

A: Katere pravice imate kot stanovalec doma? So vas ob prihodu seznanili?

M: Dobila sem na listu hišni red s pravicami (Č23). Sem si jih prebrala, tako da jih imam še nekaj v spominu. Moramo biti spoštljivi med seboj, kot stanovalci med seboj in do zaposlenih, prav tako moramo biti mi spoštovani s strani zaposlenih (Č24). Pravico imamo do individualne obravnave in prostega izhoda (Č25). Imamo tudi pravico do pritožbe (Č26).

A: Ste razumeli svoje pravice? Se vam zdi, da so vaše pravice upošteevane ali kršene?

M: Sem razumela (Č27), saj so čisto razumljive, vsakodnevne. Do sedaj pri meni ni bilo nič takega (Č28).

A: Imate možnost pritožbe in kakšen je postopek?

B: Pogovorimo se s socialno delavko (Č29), sama rada sproti ena na ena rešujem probleme. Nisem pa še imela v tem času, odkar sem tu, takega problema.

SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

A: Ali sami skrbite zase? Potrebujete kakšno pomoč pri vsakodnevni opravi?

M: Da, ne potrebujem pomoči (Č30). Sestre le spremljajo moje zdravstveno stanje in dajejo opoldanska zdravila (Č31). Pri hoji uporabljam občasno palico, več ali manj pa hojco (Č32). Rabim oporo. Drugače sem pa popolnoma samostojna.

A: Kako so storitve in oskrba prilagojena vam posebej?

M: Sama sem povedala kaj rabim, pred prihodom v dom (Č33).

A: Ste morali ob vstopu v dom opustiti katere navade?

M: Ne (Č34). Niti ne pijem niti ne kadim. Odkar sem tu, sem le izboljšala kakovost življenja, saj ohranjam in izboljšujem gibljivost, sem več v družbi (Č35).

A: Kakšen izbor hrane vam je na voljo? Lahko izbirate med meniji?

M: Hrana je dobra, smo lahko veseli, da jo imamo, da nam drugi skuhamo in pospravijo. Sama sem že težko doma gospodinjala. Meni je en, razen če imaš dieto (Č36), pri zajtrku imamo na voljo več različnih namazov.

A: Lahko sami kaj skuhamo?

M: Skuhamo si lahko kavo (Č37), imajo pa tudi gospodinjske delavnice, kjer po navadi kaj dobrega pečijo.

KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

A: Kako pogosto imate stike s sorodniki? Se vam zdijo enako pogosti kot pred prihodom v dom?

M: Sestro se slišiva po telefonu čisto vsak dan, sva zelo dobri prijateljici. Dvakrat tedensko me obišče (Č38). Sama sem včasih šla večkrat do nje, vendar sedaj nič več, razen če me pride kdo od nečakov iskat. Imam tudi dva nečaka in nečakinjo, s katerimi se zelo dobro razumemo in smo pogosto na vezi (Č39). Ker sama nimam otrok, jih nisem imela, sem se veliko ukvarjala z njimi, jim pomagala v šoli, vzela s seboj na počitnice. Sedaj, ko sem v domu imam več pozornosti in pogostejše stike (Č40). Zelo so skrbni.

A: Kako preživljate čas, ko vas obiščejo?

M: Skoraj vedno gremo dol na kavo (Č41), kjer se pogovarjamo raznorazne stvari. Za rojstne dneve gremo vedno na kosilo v gostilno (Č42).

A: S kom se še družite?

M: Tu v domu hodim na bralni krožek, ki ga zelo rada obiskujem. S tremi smo kar dobre prijateljice. hodimo tudi po kosilu večkrat na kavo (Č43). Drugače pa, ko grem ven iz doma, srečam bivše sosedo (Č44), saj sem živela tu blizu. Z eno hodiva enkrat tedensko na kavo (Č45). Se pa sedaj veliko več pogovarjam s sosedi, kot prej, ko sem tam živela.

A: Imate dovolj zasebnosti ob obisku sorodnikov?

M: Ja, če ne, gremo v mojo sobo (Č46).

A: Se kdaj počutite s strani sorodnikov omejene?

M: Ne, nikakor (Č47). Zelo se imamo radi in smo povezani.

A: Kako sorodniki krepijo vašo moč?

M: S svojimi obiski, razgovori, dajejo mi občutek, da me imajo radi in sem zaželena (Č48). Večkrat me odpeljejo na izlet (Č49), vejo, da rada hodim naokoli in me radi vzamejo sabo. Vsakodnevno me razvedrijo, če ne z obiskom, pa s klicem.

A: Kaj bi potrebovali s strani sorodnikov, da bi si povečali moč?

M: Nič, če bi kaj potrebovala, bi mi takoj pomagali (Č50). Nočem jih pa tudi obremenjevati kar tako.

KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

A: Kako naslavlja osebje?

M: Kličem jih ali po nazivu ali pa gospa in ime (Č51). Nekako jih vsi tako kličejo, tako da tudi jaz.

A: Ali se z osebjem tikate ali vikate?

M: Vikamo, saj gre le za neko spoštovanje drug do drugega (Č52).

A: Kako se počutite ob podajanju navodil s strani osebja?

M: Nimam ravno teh izkušenj, saj jih niti ne potrebujem veliko. Seveda pa jih upoštevam brez problema (Č53), saj imajo prav.

A: Kako se počutite ob zaposlenih?

M: Dobro, so zelo prijazne in ustrežljive (Č54).

A: Se kdaj počutite, da ste jim v breme?

M: Ne (Č55). Upam da tako tudi ostane, da jih niti ne bom potrebovala veliko.

A: Vas zaposleni spoštujejo?

M: Seveda, gre za medsebojno spoštovanje (Č56). Sem starejša od njih, one pa tudi opravljajo svoj poklic.

A: Je vaše mnenje upoštevano s strani osebja?

M: Da, če karkoli potrebujem povem, kaj in kako in mi pomagajo (Č57). Zadnjič sem želela obesiti sliko, na kateri sem s sestro in nečaki, sestra je šla po hišnika in sem imela v manj kot 15 minutah sliko obešeno. Zelo sem bila vesela te ustrežljivosti.

A: Se kdaj počutite s strani zaposlenih omejene?

M: Ne, nikakor. Oni nas še spodbujajo, da smo aktivni (Č58).

A: Ali zaposleni prispevajo h krepitvi vaše moči?

M: S svojo prijaznostjo, nasmehom, ko se srečamo na hodniku (Č59), s pogovorom ali prijaznim dotikom (Č60). Zadnjič sem bila bolj žalostna, in je sestra to opazila in prišla do mene, me prijazno lepo potrepljala po roki in mi dala topel dotik, kar sem potrebovala tisti trenutek.

A: Bi zaposleni lahko pripomogli še k večji vaši moči in kako?

M: Naj bojo le tako prijazne naprej (Č61).

KREPITEV LASTNE MOČI

A: Na kaj pomislite ob pojmu krepitev moči?

M: Telovadba, hoja, branje (Č62). Kot fizična krepitev moči, da hodim redno na telovadbo (Č63), kot tudi miselna, da berem in ohranjam duševno moč (Č64).

A: Kaj za vas pomeni imeti moč?

M: Da sem samostojna, sem aktivna in vitalna (Č65). Imam nadzor nad vsem, kar želim (Č66).

A: Kaj so vaši viri moči – znanja, spretnosti, izkušnje?

M: Rada sem potovala in raziskovala (Č67). Prepotovala sem skoraj celo Evropo, bila sem tudi v Afriki in Argentini. Rada berem in rešujem križanke, televizijo gledam po programu (Č68), torej poučne oddaje, potopisne oddaje. Redno sem hodila v knjižnico na predavanja, predvsem potopisna (Č69). Tudi tu imamo domsko knjižnico, v kateri najdem zanimive knjige, ki jih še nisem prebrala. Drugače sem pa profesorica defektologije, delala sem kot pedagoška svetovalka. Bila sem tudi vsa leta prostovoljka v Sožitju in kasneje v Sončku (Č70), tudi kasneje, ko sem bila v penziji. To mi je dajalo neko posebno veselje in zadovoljstvo. Zelo veliko mi pomenijo bližnji svojci (Č71). Potrebno je, da ohranjamo zunanost doma, stike in širimo intelektualnost (Č72). Nisem bila poročena in nisem imela otrok, tako da sem imela veliko časa zase in stvari, ki so me veselile.

A: Kaj bi še potrebovali, da bi imeli moč in bi jo lahko uveljavili? Kako krepite svojo moč?

M: Moč ohranjam s tem, da ohranjam zunanji stik, da grem tudi ven iz doma (Č73), se še vedno družim s prijatelji zunaj doma (Č74). Z redno vsakodnevno telovadbo ohranjam gibljivost (Č75), ki je pomembna pri mojih letih. Že tako se včasih težko gibljam in uporabljam hojco.

A: Kdaj ste imeli moč, se spomnite konkretnega primera?

M: Ko sem bila mlajša sem imela veliko moči, tudi več sem jo potrebovala (Č76). Sedaj sem vesela, da je poskrbljeno zame, nič mi ne manjka. Moč sem imela, ko sem se zavedala, da bi bilo treba zaradi starosti potrebno v dom in sem se na prehod dobro psihično pripravila (Č77).

POMEN ZAGOVORNIŠTVA

A: Poznate zagovorništvo? Imate svojega zagovornika?

M: Da (Č78). Nimam svojega zagovornika, če bi kaj potrebovala, bi bila to moja nečakinja (Č79).

A: Kdo pa je zagovornik?

M: Tisti, ki se potegne za šibkejše, so jim v podporo in jih posluša (Č80).

A: Imate v domu zagovornika pravic in interesov posameznega stanovalca?

M: Ne bi vedela (Č81).

A: Ali kdaj sami zavzamete zagovorniško držo?

M: Spremljalo me je v službi. Delala sem namreč s šibkejšimi (Č82). Tudi sedaj se v domskih skupinah potegnem za šibkejše in jim pomagam (Č83).

A: Kako se ob tem počutite?

M: Dobro, že od nekdaj rada pomagam drugim in mi to daje zadovoljstvo in notranji mir (Č84).

Zapis intervjuja D

IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

A: Zakaj ste se odločili za prihod v dom in koliko časa ste že tu?

M: Pred šestimi leti sva prišla skupaj z možem sem. Mož je ratal dementen, kar se mu je zelo poslabšalo naenkrat (D1). Cel dan sva sama doma, hči je v Ljubljani. Zame je pretežko ratalo. Uhajal mi je pogostejše, težje sem ga našla, čez dalje več težav je bilo. Zato sem se odločila, da greva skupaj v dom. Težko je bilo, a tako to gre. Imela sva 4 leta že vlogo v domu, za vsak slučaj, oziroma, da sva bila sedaj ko sva potrebovala prej na vrsti.

A: Ste zadovoljni tu?

M: Jaz sem zadovoljna (D2).

A: Kako ste izbrali dom?

M: Tu sva imela že prej oddano prošnjo za dom (D3). Vsako leto so poklicali, če sva še zainteresirani za ta dom, če še nisva v drugem. Tako, da sva tudi tega prva poklicala. Prošnje sva imela v treh domovih po Ljubljani, da sva bližje hčerki, ki živi v Ljubljani (D4). Sva bližje, da lahko kaj naredi, prileti, ko kaj potrebujeva. Prej sva živela 120 km iz Ljubljane, nisva imela nobenega tako blizu, saj so bili sosede za manjšo pomoč, če sem rabila, ampak ne moreš jih venomer kaj prositi. Najbolje, da se zaneš na svoje lastne otroke, imava eno hčerko.

A: Ali ste ob prihodu v dom lahko sami izbrali sobo?

M: Ta soba in sosednja sta namenjeni zakoncem. Seveda je bil pogoj, da prideva v dom, da sva skupaj v sobi (D5). Dobila sva to lepo sobo. Ko se je možu poslabšalo, smo morali postelje malo premakniti, sedaj je malo manj prostora, saj mora mož imeti posteljo na sredini, da sestre lahko okoli in okoli posteljo pridejo do njega, ko ga rihtajo. Za dve postelji je dovolj, no, imava tudi lastno kopalnico (D6).

A: Ali lahko sobo uredite, kot si želite, ali vam zaposleni pospravljajo po svoji volji?

M: Postelje smo morali malo premakniti zaradi moža (D7), tako pač pride. Drugače pa sem jo okrasila po svoje (D8). Pospravljajo jo sestre, ampak bolj na hitro, jaz vsak dan jo pospravim. Saj se moram tudi malo zamotiti.

A: Je bil prihod v dom pozitivna izkušnja?

M: Ja, ker vem, da doma ne bi bilo tako (D9). Sploh, kar se tiče zdravstvenih stvari, ko kaj rabiš. Prej sva imela 20 kilometrov do prvega zdravstvenega doma, tu je pa vse pri roki.

A: Se počutite varno?

M: Se počutim (D10). Če je karkoli narobe, pokličeš po zvoncu, pride sestra, poveš, če je kaj narobe, takoj imaš pomoč. Je veliko bolje kot doma.

A: Imate dovolj zasebnosti?

M: Imam (D11).

A: Kaj vam daje veselje in zadovoljstvo?

M: Jaz si kar najdem (D12), mož najraje spi. No, vsaj takole ga lahko pustim samega, če bi hodil, bi morala biti vedno ob njem, tako pa lahko naredim kaj zase, po svoje. Domski vrt, zelo rada urejam domske rože (D13).

A: Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja?

M: Sem (D14).

A: Katerih sprememb si želite v domu?

M: Bolj malo je zaposlenih (D15), tu mogoče kaj šepa, da kaj na hitro naredijo, nimajo časa. A tu nimamo vpliva.

VPLIV NAD POTEKOM DNEVA IN DEJAVNOSTI V DOMU

A: Katere dejavnosti obiskujete?

M: Ob ponedeljkih imamo gospodinjski krožek (D16), kaj dobrega spečemo in to tudi pojemo. Rada imam ročne spretnosti, kot je razno ustvarjanje, štrikanje, delanje gobelina.

A: Se sami odločate kako boste preživeli dan in katere dejavnosti boste obiskali?

M: Da, sama (D17). Obiskujem delovno terapijo (D18), mož fizioterapijo. Hodim tudi na gospodinjski krožek. Imajo tudi literarni krožek, križanke, pevske vaje, bralne ure (D19), ob kateri dobijo kavo, jaz sama raje preberem, dokler lahko in kaj me zanima. Pa tudi, ko imam čas, gor se moraš držati, moraš biti ob 9. uri. Jaz pa berem, ko mi paše. Hči mi prinese tedenske revije. Jaz si sama najdem delo, mi sploh ni dolgčas, včasih ne najdem časa za prebrati časopisa.

A: Ali lahko brez spremstva zapustite dom?

M: Grem na sprehod in do trgovine, se kar sprehodim (D20). Sem še toliko pri močeh in pri pameti, da vem kam grem in pridem nazaj. Če enkrat nisi, te ne spustijo več ven.

A: Kakšen je protokol izhoda?

M: Na recepciji povem, kam grem (D21). Če si dementen, ne moreš ven.

A: Komu lahko v domu zaupate in predlagate ideje za dejavnosti v domu?

M: Socialni delavki, vsak mesec imamo sestanek (D22), če je kaj takega, lahko vse poveš, kaj bi rad, kaj bi hotel, da se spremeni. Če je kaj takega, se uresniči, če ne, ne. Vsega tudi ne morejo.

PRAVICE STANOVALCEV

A: Imate v domu svet stanovalcev?

M: Imamo (D23).

A: Kako deluje? Kdo je predstavnik?

M: Predstavnica je gospa. Vem, da se dobivajo in razpravljajo razne zadeve (D24).

A: Katere pravice imate kot stanovalec doma?

M: To, da imamo skuhano, oprano, zlikano in pospravljeno (D25). Da nam je osebje, ko ga potrebujemo, na voljo (D26). Da se medsebojno spoštujemo (D27). In pa seveda vse pravice, kot jih imajo vsi na svetu (D28).

A: So vas ob prihodu seznanili, ste razumeli svoje pravice?

M: Smo dobili nekakšna pravila, kaj lahko in kaj ne smemo (D29).

A: Se vam zdi, da so vaše pravice upošteevane ali kršene?

M: Nisem imela še primera (D30), da bi mi jih kdo kršil, ne da bi jaz vedela.

A: Imate možnost pritožbe in kakšen je postopek?

M: Direktno socialni delavki (D31) se lahko pritožimo in rešimo zadevo.

SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

A: Ali sami skrbite zase, potrebujete pomoč pri vsakodnevnih opravilih?

M: Sama, zaenkrat še (D32), hvala bogu. Sama se oblečem, sama se zrihtam in skopam (D33). Edino za moža moram skrbeti, kolikor lahko. Saj ga negovalke veliko, vendar na voz ga dam najraje sama, si vzamem čas, in greva skupaj počasi. Sestre bi to samo na hitro dale na voziček. Jaz to rada delam sama, da narediva skupaj, da dela še sam.

A: Kako so storitve in oskrba prilagojena vam posebej?

M: Ko sva prišla v dom, smo določili, v katero nego spadava (D34). Jaz sem v enki, saj ne potrebujem nič dodatnega, mož je sedaj v najslabši, v četrti. Odvisno, kar rabiš, koliko si odvisen od njih (D35).

A: Katere navade ste lahko obdržali in katere ste morali ob vstopu v dom opustiti?

M: Ne vem, kavico sem doma spila, kot sem jo tudi tu pred dvema letoma sem pa imela neko virozo, kava mi sploh ni pasala in sem jo opustila. Sedaj nimam nobene potrebe po njej. Nobene stvari se toliko ne navadim, da bi imela potrebo po njej, da bi ji bila sužnja razvadi (D36). Se prilagodim, tu sem se hitro navadila in prilagodila, mož je dlje časa potreboval.

A: Kakšen izbor hrane vam je na voljo?

M: Jaz nisem izbirčna, je dobra, nekateri pa jamrajo, ampak naj bojo veseli, da imajo skuhano in pospravljeno potem. Imajo pa več diet (D37), mož ima sladkorno. Hrane je pa dovolj, še preveč.

A: Lahko sami kaj skuhate?

M: Lahko (D38), ne, ne vem, kaj, ampak čaj, kavo kakšno malenkost lahko. Pozimi si večkrat skuhamo vino in se družimo.

KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

A: Kako pogosto imate stike s sorodniki?

M: Hči pokliče vsak dan proti večeru, pride pa enkrat do dvakrat na teden (D39). Enkrat, dvakrat na mesec gremo na Bizeljsko, kjer sva prej živela, da malo uredimo vrt, zmeraj je del okoli hiše.

A: Se vam zdijo enako pogosti kot pred prihodom v dom?

M: Sedaj se večkrat vidimo (D40), zato sva tudi prišla v Ljubljano, da sva bližje hčeri. Slišali smo se že prej vsak dan, vidimo se pa sedaj veliko več.

A: Kako pogosto imate obiske? Kdo vas obiskuje?

M: Kot sem rekla, hči pride enkrat dvakrat na teden. Vnukinja pride zelo malo (D41), ni navezana na naju, je svoj tip človeka, a se ne sekiram. Imam še eno sestro in brata, trije so pa že umrli. Slišimo se redno enkrat na teden (D42). Vidimo se ene trikrat na leto vsi skupaj (D43), ona živita na Ptuj in sta deleč doma.

A: Ste zadovoljni s pogostostjo obiskov?

M: Sem (D44), res sem vesela, da smo v Ljubljani, da večkrat pride hči do naju.

A: Kako preživljate čas s sorodniki?

M: Ko pride hči, smo največkrat v sobi, da je še mož zraven (D45), občasno pa, če je pri volji, ga damo na voz in gremo v kavarno.

A: S kom se še družite?

M: Z vsemi sem dobra (D46). Sploh ne smem na hodnik, samo da pridem ven iz sobe, me kakšna najde in klepetamo in klepetamo.

A: Ali so obiski v domu omejeni?

M: Za nas na tej strani ne (D47), na negovalnem pa lahko samo popoldne prideš.

A: Imate dovolj zasebnosti ob obisku sorodnikov?

M: Imamo, tisti, ki imamo svoje sobe jo imamo dovolj (D48).

A: Se kdaj počutite s strani sorodnikov omejene?

M: Nikakor (D49), s hčerjo se zelo dobro razumemo.

A: Kako sorodniki krepijo vašo moč?

M: Hči s svojimi obiski, da naju pride redno obiskati. Da se družimo, poveselimo (D50).

KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

A: Kako naslavljate osebe?

M: Sestra in ime, negovalke pa po imenu (D51). Tako sem jih od začetka začela in jih še danes.

A: Ali se z osebjem tikate ali vikate?

M: Vikamo (D52), toliko pa nismo domači, da bi se tikali, čeprav sva že nekaj let tu. Jaz sem delala v lokalu, v trgovini in sem navajena ljudi vikati. Meni je težje reči ti.

A: Ali vedno upoštevate navodila osebja?

M: Ja (D53), saj so one zato tukaj, da vejo, kaj je za nas dobro in slabo.

A: Kaj se zgodi v primeru, da se z njimi ne strinjate in jih ne upoštevate?

M: Zaenkrat še nisem imela takih problemov (D54).

A: Kako se počutite ob podajanju navodil?

M: V redu, varno (D55), navadno se gre glede moža, sama jih ne potrebujem, za moža pa.

A: Kako se počutite ob zaposlenih?

M: V redu, jaz imam dobre odnose z vsemi (D56), nisem prišla z nobenim še navzkriž. Jaz gledam, da sem v dobrih odnosih, če si siten in iščeš, te začne osebje postrani gledati in te odrine. Ampak zaenkrat mi ni nobena še hudega naredila, tako da se nisem imela še kaj kregati z nobeno. So zelo pridne in prijazne.

A: Se kdaj počutite, da ste jim v breme?

M: Ne, zato so tukaj, da pomagajo (D57).

A: Ali je vaše mnenje upoštevano s strani osebja?

M: Je, če kdaj potrebujem kaj, takoj priskočijo (D58). Če rabim kaj od zdravnice, me sestre naročijo k njej. Če potrebujem kaj za moža, pridejo in pomagajo, kar rečem. So hitro pri roki.

A: Se kdaj počutite s strani osebja omejene?

M: Ne (D59). Za moža pa sama raje več naredim sama, ker imam čas in se mu posvetim, da skupaj narediva. Na primer, ko ga dajo one na voz ga primejo in posedejo. Midva pa greva korak za korakom, da naredi čim več sam.

A: Kako se počutite, ko zaposleni upoštevajo vaše želje?

M: Dobro, saj mi pomagajo (D60).

A: Kaj bi potrebovali s strani zaposlenih?

M: Razen to, da bi jih bilo več, da bi imele več časa se posvetiti neki stvari, ne (D61).

A: Kako zaposleni prispevajo h krepitvi vaše moči?

M: Imajo razne dejavnosti (D62), vse je napisano, kdaj je kaj, lahko se priključiš in delaš kar želiš.

Telovadba je prilagojena, je navadna in ena za ravnotežje (D63).

LASTNA KREPITEV MOČI

A: Na kaj pomislite ob pojmu krepitev moči?

M: Jaz bi bila dolgo časa močna, aktivna (D64).

A: Kaj za vas pomeni imeti moč?

M: Ko sem bolna, raziščem sama pri sebi, zakaj sem bila bolna, zakaj sem se prehladila, da dam drugič to na stran, ne bom več tega ponovila (D65). Je pa tako, če enkrat nekaj narobe naredim, ne bom več drugič to naredila, drugič ne smem več napake narediti. Moraš vedeti, kaj je dobro zate in kaj ne, in se tega držati in tako živeti (D66).

A: Kaj so vaši viri moči; znanja, spretnosti, izkušnje?

M: Po poklicu imam srednjo šolo za natakarico, po tečajih. Delala sem vse v eni gostilni od blagajne, kuhinje do točajke. Delala sem tudi v trgovini, v samopostrežni, kjer sem delala vse, sem bila za vse. Mož je delal v Drogi, potrebovali so takrat eno za knjiženje robe, ki je prišla in sem šla tja delati, od tja pa sem šla v penzijo. Ko nimaš šole, moraš vse delati, kar je ti pod roke pride. A znam delati več kot tisti, ki sedijo v pisarni. Več delovnih navad imam, izkušenj (D67). Doma smo imeli kmetijo, velik vrt, sadovnjak, jaz imam veselje do tega, tukaj v domu grem rada na vrt in ga obdelujem in rože (D68). Znam veliko speči (D69), zelo rada sem pekla. Kot gospodinja sem se veliko naučila. Znam štrikati, kvačkati, ročne spretnosti mi grejo zelo dobro od rok, rada ustvarjam (D70). Zelo rada hodim na delovno terapijo, kjer ustvarjamo vse sorte (D71). Hvala bogu dolgčas mi ni, veliko se zamotim.

A: Kaj bi še potrebovali, da bi imeli moč in bi jo lahko uveljavili?

M: Ne. Mož malo ovira, moram biti veliko pri njem in z njim (D72). Ne morem se vsega udeleževati, saj moram biti tudi pri njem. Tudi, če ga rihtajo zaposlene, moram biti pri njem. Če ne drugega, bi govorile, da mož cel dan sam v sobi, jaz pa okoli letam. Pa tudi tako, ne bi ga mogla pustiti kar samega.

A: Kako krepite svojo moč?

M: Z druženjem in pogovori (D73), krepim svojo glavo z reševanjem križankam in branjem (D74).

A: Kdaj ste imeli moč?

M: Ko sem se odločila, da bom rihtala domski vrtiček, sem se zmenila s hišnikom in socialno delavko. Del vrta je prepuščenega meni, jaz upravljam z njim (D75). To mi daje posebno zadovoljstvo, kanček doma, kanček, da pozabim na vse.

POMEN ZAGOVORNIŠTVA

A: Poznate zagovornišтво?

M: Da te nekdo zastopa, zagovarja, se potegne zate, ko se sam ne moreš (D76).

A: Imate svojega zagovornika?

M: Da, najina je hči (D77). Za vsakdan tu v domu sem jaz, za bančne stvari ali take uradne pa hči.

A: Kdaj ste ga potrebovali?

M: Lani sva prodala z možem avto, je vse uredila hči (D78).

A: Imate v domu zagovornika pravic in interesov posameznega stanovalca?

M: Imamo socialno delavko, če je kaj narobe, greš do nje (D79).

A: Ali kdaj sami zavzamete zagovorniško držo?

M: Vsak dan za moža, če kaj potrebuje ali želi, to rečem sestram (D80). Ko grem v trgovino, še marsikateri drugi kaj prinesem, ker ne morejo same (D81). Sama imam hojco in grem lahko v trgovino. Na hojco si še naložim stvari za druge, kar so mi naročile. Nekatere same ne morejo iti ven, druge so na vozičku in jim je predaleč, ali pa so na berglah in ne morejo potem nositi še vrečke.

A: Kako se ob tem počutite?

M: Odlično, rada pomagam drugim, če lahko (D82). Tudi vem, da bom sama enkrat tam, ko bom potrebovala pomoč.

Zapis intervjuja E

IZBIRA DOMA IN SVOJ SOBE

A: Koliko časa ste v domu in zakaj ste prišli sem?

V: Tu sem devet mesecev. Imela sem težave s soncem, se mi je začelo vrteti in bilo slabo. Nisem mogla biti več doma, ker sem sama živela, nisem več sigurna vase in svoje zdravje (E1).

A: Ste se sami odločili priti sem?

V: Da, sama (E2). Vrtoglavice so bile bolj pogoste in sem rajši prišla v dom, kjer je zmeraj kakšna sestra, če bi se mi kaj zgodilo.

A: Kako ste zadovoljni tu?

V: Po 8 mesecih sem sedaj. Zadnji mesec sem zelo zadovoljna (E3). Prej sem bila v dvoposteljni sobi, sedaj se je sprostila enoposteljna soba in sem zdaj tu, ni primerjave (E4). Nikakor se nisem mogla navaditi biti še z nekom v sobi (E5). Dolgo sem živela sama, sedaj pa v majhni sobi še z nekom, ki je venomer hodila po sobi sem in tja.

A: Kako ste si izbrali dom, vam je kdo pomagal pri izbiri?

V: Sem iz Ljubljane, hotela sem tu ostati (E6). Imela sem vloge še na Taboru in Fužinah. Tukaj sem dobila najprej odobreno (E7). Pomagala mi je hčerka, ko je bilo potrebno spisati vloge.

A: Ali soba ustreza vašim željam in potrebam?

V: Ustreza, edino pohištvo je staro (E8). Naš oddelek je zadnji, ki ga še niso prenovili. Komaj čakam, da ga bojo. Vsi so tako lepi in izboljšani. Prej 8 mesecev sem bila sicer s sobo zadovoljna z izgledom, vendar sedaj, ko sem sama v njej, ni primerjave. Tista gospa je bila grozna, nikakor se nisva razumeli (E9). Potem so mi jo zamenjali, tista je bila pa še bolj, zelo je bila gospodovalna, v sobi je bilo tako, kot je ona hotela (E10). Nisem prišla niti do besede niti do dejanja. Drugače pa je soba v redu, več ne rabimo, je dovolj prostorna in svetla. Pospravljajo jo lepo. No, jaz vseeno omarice počistim vsaki drugi dan, ker imam veliko stvari na njih, rože, slike in se praha nabere še in še, pa še sama vem, kam nazaj kaj paše.

A: Je bil prihod v dom za vas pozitivna izkušnja?

V: Ja, bila (E11). Tu se počutim veliko bolj varno (E12), kot če bi sama še ostala naprej sama doma.

A: Imate dovolj zasebnosti?

V: Ja, imam (E13). Zadnji mesec je res fajn. Prej je nisem imela nikakor. Sedaj imam svoj mir v sobi, tudi na hodniku je mir.

A: Kaj vam daje veselje in zadovoljstvo?

V: Telovadba (E14). Imam jutranjo telovadbo, kasneje telovadbo za ravnotežje in individualno telovadbo s študenti.

A: Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja?

V: Sem (E15). Dokler bo tako je v redu. V enoposteljni sobi, to, da sem varna.

A: Si želite katere spremembe?

V: V življenju ne, mi je v redu (E16). Čakam edino renovacijo našega oddelka (E17). Prebarvali ga bojo in zamenjali pohištvo, to je res dotrajno.

VPLIV NAD POTEKOM DNEVA IN DEJAVNOSTI V DOMU

A: Se sami odločate, kako boste preživeli dan in katere dejavnosti boste obiskali?

V: Da, sama (E18). No, kar je urnik v jedilnici za obroke in kdaj je telovadba in krožki. Drugače si pa sama razporejам, kdaj in kaj bom delala (E19).

A: Kakšne možnosti aktivnega preživljanja prostega časa so vam na voljo?

V: Obstajajo različni krožki, pletenje, križanke, kuhajo, piškote pečejo (E20), jaz hodim na bralni krožek in kulturni krožek (E21). Na bralnem popijemo kavo ob pogovoru in branju dnevnega časopisa ali katere poezije. Na kulturnem pa predvsem urejamo domski časopis Mesečnik. In seveda telovadbo (E22). Imam kar aktivni dan (E23).

A: Ali lahko brez spremstva zapustite dom?

V: Ja, če pridejo sin ali hčeri (E24), gremo ven izven doma, drugače sem pa tukaj na domskem vrtu, ki je zelo lep. Ne upam se pa sama iti ven iz doma (E25), da se mi ne bi zavrtelo in padla.

A: Kakšen je protokol izhoda?

V: Ko me pride hči iskat, povem, da grem z njo in kdaj približno se bom vrnila (E26). Če grem za cel vikend, že prej sporočim tudi osebu in v jedilnici.

A: Komu lahko v domu zaupate in predlagate ideje za dejavnosti v domu in ali so upoštevane? Kaj pogrešate pri dejavnostih?

V: Zaenkrat nič ne pogrešam, mi je všeč kot je (E27). Telovadba me največ zadovoljuje, ničesar ne bi spremenila. Če bi pa želela, bi morala povedati fizioterapevtki ali socialni delavki (E28).

PRAVICE STANOVALCEV

A: Imate v domu svet stanovalcev?

V: Imamo ja (E29).

A: Kdo je predstavnik in kako deluje?

V: Enkrat na mesec imamo sestanek, sem članica sveta (E30). Poveš, kaj je narobe, kaj je prav in kaj bi lahko bilo boljše, to je dobra zadeva. Predstavnica pa je gospa S.

A: Katere pravice imate kot stanovalec doma?

V: Trenutno se nobene ne spomnim (E31).

A: So vas ob prihodu seznanili z njimi?

V: Sem dobila veliko papirjev, pri hišnem redu je bilo napisano (E32).

A: Ste razumeli svoje pravice?

V: Sem (E33).

A: Se vam zdi, da so vaše pravice upoštevane ali kršene?

V: Mislim, da so upoštevane (E34).

A: Imate možnost pritožbe in kakšen je postopek?

V: Grem do socialne delavke (E35) s katero se da vse urediti, imamo pa tudi skrinjico pohval in pritožb (E36). Če je kaj takega, napišeš in notri vržeš.

SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

A: Ali sami skrbite zase? Potrebujete pomoč pri vsakodnevnih opravilih?

V: Ne, nobene pomoči ne rabim (E37), zaenkrat še ne in upam, da bo tako še naprej.

A: Kakšne so vaše potrebe in želje?

V: Sama ne kompliciram stvari, zaenkrat dobim, kar potrebujem (E38), saj ne rabim veliko. Nimam nič dodatnega, kot nekateri še kopanje in nego. Jaz sem zadovoljna, da sem sama v sobi, ki jo pospravljajo, dobim kosilo in večerjo in vsak dan hodim na telovadbo in se tu počutim varno (E39). Več pri tej starosti ne potrebujem.

A: Kako so storitve in oskrba prilagojena vam posebej?

V: Ob prihodu v dom na podlagi, kaj potrebuješ, se izpolni obrazec, na podlagi tega te uvrstijo, v katero nego spadaš (E40). Ker sama ne potrebujem pomoči, sem v negi 1.

A: Se sami lahko odločate kdaj boste šli spat in kdaj boste vstali?

V: Seveda (E41), če zaspíš na zajtrk, te pride sestra iskati. Ampak to se mi še ni zgodilo, čeprav mi je bilo težko sprva. Treba je zgodaj vstati tu. Jaz sem bila doma in sem rada spala dolgo, ležala do 10. ure zjutraj. Sedaj pa moram 7.30 se zbuditi, saj eno uro potrebujem, da se napravim in zrihtam. Ob 8. uri je že zajtrk, ampak tak je red, treba ga je upoštevati.

A: Ste morali ob vstopu v dom katere navade opustiti?

V: Jutranje poležavanje (E42).

A: Kakšen izbor hrane vam je na voljo, lahko izbirate?

V: V kuhinji izdelajo tedenski jedilnik in tako je. Nič ne izbiramo. Je pa zadovoljiva hrana (E43).

A: Si lahko sami kaj skuhate?

V: Lahko si skuhamo (E44), nekateri si, jaz pa ne. Dobim kavo na krožkih, več ne potrebujem.

KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

A: Kako pogosto imate stike s sorodniki?

V: Imam enega sina in dve hčerki, se slišimo vsak drug dan (E45), se pa zgodi, da se tudi vsak dan ali dva dni nič. Vidimo se pa skoraj vsak teden (E46). Vsak teden prideta zagotovo dva otroka, občasno

tudi s svojimi otroki. Mojimi vnuki in pravnuki. So pa vsi trije že v penziji in imajo aktivno starost, a si še vedno veliko časa vzamejo zame.

A: Se vam zdijo enako pogosti kot pred prihodom v dom?

V: Več jih je sedaj tukaj (E47).

A: Ste zadovoljni s pogostostjo obiskov?

V: Da, več bi jih že težko imela (E48).

A: Kako preživljate čas s sorodniki?

V: Ko pridejo otroci, gremo na sprehod ali na kavo spodaj (E49). Ko pride mlajša hči, me vzame domov in mi zrihta noge, jih namaže, postrže in zrihta kurja očesa. Druga hči me večkrat vzame za čez vikend domov (E51). Pridejo me iskati za vse rojstne dneve, me povabijo domov na kosilo (E51). Imam sedem vnukov in osem pravnukov, pravijo da moram biti vedno zraven. Je tudi meni všeč, da sem zraven, tudi drugače je, ko grem malo domov, ko se malo pozabavamo in preživimo čas skupaj.

A: Vas še kdo obiskuje?

V: V tem domu imam še sestro, a na drugi strani. Dobro se razumeva, po kosilu greva na kavico in se pogovarjava, na vrt se greva skupaj sprehajati (E52). Drugih ožjih nimam več.

A: Kako se razumete z drugimi stanovalci doma?

V: Z vsemi se razumem (E53). Z vsem si rečemo dober dan, ampak ožjih stikov nimam.

A: Ali so obiski v domu omejeni?

V: Sedaj, ko sem v svoji sobi ne. No, do 21. ure morajo oditi (E54).

A: Imate dovolj zasebnosti ob obisku sorodnikov?

V: Vedno gremo dol na kavo. Če se pa imamo kaj zasebnega pogovoriti, smo v moji sobi, kjer imamo zasebnost (E55).

A: Se kdaj počutite s strani sorodnikov omejene?

V: Ne, nikoli (E56).

A: Kako krepijo moč vaši sorodniki?

V: S tem, da si vzamejo čas, da me pokličejo in obiščejo (E57).

KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

A: Kako se počutite ob osebju?

V: Odlično, zelo so prijazni in ustrezljivi (E58). Pomagajo, kakor se da. Kljub temu da jih je premalo, se trudijo in naredijo vse za nas. Se človeku popolnoma posvetijo.

A: Kako naslavljate osebje?

V: Nekatere kličem po imenu, veliko pa po nazivu, sestra (E59).

A: Ali se z osebjem tikate/vikate?

V: Vikamo se (E60).

A: Kaj se zgodi v primeru, da se ne strinjate z osebjem?

V: Se mi še ni zgodilo (E61), če je kaj narobe, jo pokličem in ji povem in takoj rešimo. Takoj uredimo stvari.

A: Ali vas spoštujejo?

V: Ja, me. Tudi jaz njih (E62). Saj vejo, kako se dela z nami, s starejšimi, nas vikajo, so prijazne, če kaj sami ne moremo, nam takoj priskočijo na pomoč.

A: Kako se počutite, ko zaposleni upoštevajo vaše želje in mnenje?

V: S sestrami se lepo razumemo. Vejo, da če jih jaz rabim, da jih res rabim (E63), saj jih ne kličem za vsako malenkost. Če se mi zares kaj zgodi ali zares kaj potrebujem, potem jih pokličem in skupaj uredimo zadevo. Ravno včeraj zvečer mi je mobitel padel na tla in sem jih poklicala, saj ga nisem mogla dobiti izpod postelje. Sestra mi ga je rešila. Počutila sem se hvaležno za pomoč (E64). Malo mi je bilo tudi nerodno, saj sem jo klicala za tako neumnost, vem, da imajo veliko drugega, bolj pomembnega dela. Moje mnenje pa tudi upoštevajo (E65), saj sem v svetu stanovalcev, tam imamo

veliko predlogov in mnenj, katere, če se le da, upoštevajo. Je pa lepo, ko nekaj narediš tudi v dobro drugih.

A: Se kdaj počutite, da ste jim v breme?

V: Ne, se ne (E66). Niti jih ne potrebujem veliko.

A: Bi še kaj potrebovali s strani osebja?

V: Ne, ne. Naj tako le ostane (E67).

A: Kako zaposleni prispevajo h krepitvi vaše moči?

V: Seveda, zelo so prijazni in se trudijo (E68). Kar potrebujem, dobim. S svojo prijaznostjo mi lepšajo dan, smo v dobrem odnosu (E69).

KREPITEV LASTNE MOČI

A: Na kaj pomislite ob pojmu krepitev moči?

V: Ne vem, kaj bi rekla. Telovadba, fizična moč. S telovadbo sem rešila veliko težav, veliko bolezni. Veliko bolje se počutim po njej (E70).

A: Moč imate, ko imate nadzor nad svojim življenjem in svojimi odločitvami, da ste videni in slišani, dosegate lastne cilje. Kaj za vas pomeni imeti moč?

V: Imam moč, sama se odločam, kaj bom in kaj ne bom (E71). Vem, kaj naj delam, kam grem, to, kar rečem, to tudi naredim (E72).

A: Kaj so vaši viri moči, kot so izkušnje in spretnosti?

V: Zelo rada rešujem križanke (E73), telovadba mi je pa čez vse, v prvi vrsti (E74). Z mojem sva veliko hodila, se večkrat odpravila v planine in gore, vse sva obdelala. Potem, ko so prišli otroci, sva pa nehala, nekako ni bilo več časa. Sem enajsto leto vdova. Rada sem hodila in uživala na svežem zraku (E75) ob razgledu s planin. Celo življenje sem štrikala in kvačkala (E76), še sedaj nosim obleke, ki sem ji štrikala, mi prav pridejo. V službi sem bila v Plinarni, kot tajnica podjetja. Rada sem imela tudi svoj vrtiček, zelo sem uživala, ko sem ga imela in skrbela zanj (E77). Kasneje sama nisem mogla več ga obdelovati, so ga hčere. Še danes grem vsak dan tu na domski vrt, da vidim rožice, tudi pomagam saditi. Imamo svoj vrtiček, ki je dvignjen, imamo peteršilj in korenček nasajen. Rada občudujem naravo (E78). Največjo moč mi pa da družina, otroci in vnuki, imam osem pravnukov (E79).

A: Kako krepite svojo moč?

V: S svojimi dnevnimi aktivnostmi (E80). S telovadbo, da krepim svoje telo (E81), tudi bolje se počutim po telovadbi. Potem pa grem na branje, kjer sem v družbi in slišim novosti, kaj se dogaja okoli mene (E82). In s križankam, da krepim svoj um (E83). Vsak dan grem na sprehod v domski park in občudujem vrtiček in rože, naravo, takrat se res dobro počutim (E84).

A: Kdaj ste imeli moč, mi lahko poveste konkretni primer, ko ste začutili, da imate moč?

V: Ko sem prišla v dom, me je čakala dvoposteljna soba. Na svojo sem čakala osem mesecev. Ko sem se preselila sem v to sobo, sem se počutila veliko bolje. Mislim, da sem imela takrat nadzor, da sem vse uredila, da sem dobila to sobo. Bila je moja odločitev, da pridem sem, moja želja, da grem v enoposteljno sobo (E85). Enoposteljnih je na žalost veliko manj kot dvoposteljnih.

POMEN ZAGOVORNIŠTVA

A: Poznate zagovorništvo?

V: Da me nekdo zastopa in se postavi zame, ko se sama ne bi mogla (E86), to so moji otroci, vendar jih še nisem potrebovala (E87), še sama vse zmorem.

A: Imate v domu zagovornika pravic in interesov posameznega stanovanca?

V: Najbrž socialna delavka (E88), je odlična, vse pove in pomaga.

A: Ali kdaj sami zavzamete zagovorniško držo?

V: Da, po potrebi (E89). Ko sem bila prej v dvoposteljni sobi, je sosedka enkrat ponoči padla in sem mogla poklicati pomoč, da so ji pomagali (E90). Čeprav se nisva zastopili, se ni lepo obnašala do mene, sem ji mogla pomagati. Enkrat sta se dve sprli pri kosilu in sem posredovala med njima, razčistile smo potem s sestro na oddelku (E91).

A: Kako ste se ob tem počutili?

V: Dobro, pomagala sem, sama sem vedno rada pomagala drugim, to da vsakemu neko zadovoljstvo in dobro voljo (E92). Se počutim koristno za ostale (E93). Vedno pomagam, saj nikoli ne veš, kdaj bom jaz potrebovala pomoč, kdaj bom padla in bom druge potrebovala.

Zapis intervjuja F

IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

A: Koliko časa ste v domu in kaj je bil razlog za prihod?

S: Štiri leta je bilo prejšnji mesec. Prišla sem zaradi domačih razmer, sin in snaha sta bila nevzdržna. Morala sem oditi (F1). 51 let sva bila poročena z možem, najprej sva kupila stanovanje, potem sva hišo zgradila, šparala sva celo življenje. Mož je vse prihranke in kar sva dajala od pokojnine na stran znosil sinu in snahi, še danes ne vem, kako in zakaj. Ko sem jaz to opazila, sem bila jezna, mož je rekel, da on denar rabi. Snaha me je obtožila, da sem jaz kradla možu, po 51 letih skupnega življenja. Zelo me je prizadelo, zame je bilo zelo boleče, nisem si opomogla. Še danes ne. Mož je z njima potegnil, oni trije proti meni. Snaha nam je ugaševala centralno, da me je zeblo cele dneve, starejši ljudje pa rabimo imeti toplo. Oni so imeli klimo in so imeli toplo. Zato sem se odločila, da grem kamorkoli, samo stran od doma, ker mi ni bilo več za živeti doma (F2). Mož je po mojem odhodu tam ostal, obljubili so mu, da bojo skrbeli zanj, vsi so mu govorili naj gre z mano. Po enem letu je umrl. Tako sta sin in snaha si zrihtala. Penzijo mu je sin vso vzel, sproti jo je dvigoval, da ni ničesar ostalo, da po oporoki nisem dobili niti centa.. Sama sem morala iti, drugače bi umrla. Nihče mi ne bi ničesar dal. Za moža niso nič skrbeli, bil je na mrzlem in lačen. Mož je zbolel, ko je prišel v dom Tabor, ko so šli oni na počitnice je prišel v zelo slabem stanju in je po enem tednu umrl. Bila sta požrtna, jaz sem se rešila, mož pa žal ne.

A: Ste zadovoljni tu?

S: Z domom sem zadovoljna (F3). Drugače pa ne, ničesar mi ne manjka tu, a to je bila moja hiša (F4), za katero sva z možem celo življenje šparala in delala, kredite jemala in garala, to je bil moj dom. Potem pa sem dobila na stara leta tako vračilo, to je bil izgon iz mojega doma. Začetek je bil grozen, a sedaj sem se nekoliko privadila (F5). Ne bom rekla, da mi tu kaj manjka, da mi ni lepo, vse je narejeno – skuhamo, pospravimo, tu je zdravnik, sestre, vse imam na volji, pri roki. A boli me, kar sta mi sin in snaha naredila. Sem mislila, da se bom pozdravila, se bo doma pomirilo, ampak ne, sploh po moževi smrti.

A: Kako ste izbrali dom?

S: Na več koncev sem pisala prošnje, a tu sem dobila prvo odobreno (F6). Je pa tudi blizu centra in Tomačevega, od koder prihajam.

A: Vam je kdo pomagal pri izbiri?

S: Sama sem si izbrala (F7), pri prošnjah mi je pomagal sin.

A: Ali ste ob prihodu v dom lahko sami izbrali sobo?

S: Ne, najprej sem bila v dvoposteljni sobi (F8), tista druga je bila grozna, želela sem si enoposteljne sobe ali vsaj drugo cimo (F9) po dveh mesecih so mi jo zamenjali, druga gospa je bila luštna, zelo sva se razumeli. Potem po enem letu so me dali v enoposteljno, v trojčka, kjer smo imele tri gospe svoje sobe in skupne kopalnice. A ena je bila dementna in kopalnica je bila katastrofalna. Še zmeraj sem imela željo iti na to stran, kjer bom imela tudi svoje stranišče. Lansko jesen, po dobrih treh letih, sem pa prišla do te sobe (F10). Sedaj sem zadovoljna tu, imam svojo sobo z lastno kopalnico (F11).

A: Ali lahko sobo uredite, kot si želite?

S: Jo pospravljajo punce tukaj zelo lepo. Pohištvo je njihovo, jaz sem si jo le malo okrasila po domače s slikami in rožami (F12).

A: Je bil prihod v dom pozitivna izkušnja?

S: Ne. Tu je lepo, a razlog je bil grd (F13). Če bi prišla iz kakega drugega razloga ali skupaj z možem, bi bilo drugače.

A: Se počutite varno?

S: Se ja, sem na toplem, sestre in zdravnik so zmeraj na voljo (F14). Tudi tako se počutim varno.

A: Imate dovolj zasebnosti?

S: Imam (F15). Sedaj, ko sem pa sama v sobi, pa sploh.

A: Kaj vam daje veselje in zadovoljstvo?

S: Težko mi je vsak dan, a moram. Veselje mi da sin, ko pride (F16).

A: Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja?

S: Po sili razmer ja. Rajši bi videla, če bi se doma zasukalo (F17).

A: Katerih sprememb si želite v domu?

S: V domu je toplo, dekleta so prijazna (F18). Nekateri sostanovalci bi bili lahko prijaznejši in obzirnejši (F19). Se vidi, kdo je iz mesta, pravi Ljubljčan.

VPLIV NAD POTEKOM ŽIVLJENJA IN DEJAVNOSTI V DOMU

A: Se sami odločate, kako boste preživeli dan in katere dejavnosti boste obiskali?

S: Sama ja (F20). Hodim na branje (F21), včasih sem še na telovadbo, a sedaj me boli križ, po operaciji na trebuhu ne hodim več, sama hodim veliko.

A: Ali sami izbirate, katere dejavnosti se boste udeležili? Katere so vam na voljo?

S: Telovadba, branje, pevski zbor in šah (F22). Sam si izbereš, kaj boš (F23).

A: Ali lahko brez spremstva zapustite dom?

S: Grem naokoli na sprehod (F24), a ne predaleč zaradi križa.

A: Kakšen je protokol izhoda?

S: Spodaj, ko grem ven povem, da grem na krajši sprehod (F25).

PRAVICE STANOVALCEV

A: Imate v domu svet stanovalcev?

S: Vem, da je (F26).

A: Ali veste kako deluje in kdo je predstavnik?

S: Ne, ne vem (F27).

A: Katere pravice imate kot stanovalec doma?

S: Najbrž jih imam (F28), a dele ne bi vedla. To, da smo na toplem in imamo tople obroke (F29).

A: So vas ob prihodu seznanili?

S: Najbrž so (F30).

A: Imate možnost pritožbe in kakšen je postopek?

S: Vse se da pomeniti z našo socialno delavko (F31). Grem do socialne delavke in se pogovorim, samo jaz ne hodim tožarit. Po moževi smrti sem se veliko pogovarjala z njo, bila mi je veliko v oporo.

SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

A: Ali sami skrbite zase? Potrebujete pomoč pri vsakodnevnih opravilih?

S: Sama se oblečem (F32). Rabim pomoč pri kopanju (F33). Sestre mi dajejo tudi zdravila, drugače pa vse sama naredim (F34). Nimam potrebe po večji negi, bojim se pa, kako bo, ko bom.

A: Kako so storitve in oskrba prilagojena vam posebej?

S: So. Za vsakega se posebej naredi, kar potrebuje (F35).

A: Se sami lahko odločate, kdaj boste šli spat in kdaj boste vstali?

S: Ja, sama (F36), do 20. ure gledam televizijo, nato grem spat, zjutraj ob 7. uri vstanem, ob 8. uri moram biti na zajtrku.

A: Katere navade ste lahko obdržali in katere ste morali ob vstopu v dom opustiti?

S: Nobene mi ni bilo potrebno opustiti, delam, kar sem prej (F37).

A: Lahko izbirate med meniji?

S: Tisti, ki imajo sladkorno ali drugo dieto, dobijo malo prilagojeno (F38).

A: Lahko sami kaj skuhame?

S: Nekateri si (F39), jaz dobim kavo pri branju. Popoldne si včasih skuham čaj (F40), imamo tu kuhinjo. Imam svoj lonček, kjer si ga skuham.

KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

A: Kako pogosto imate stike s sorodniki?

S: Imam dva sina, en je doma drugi pa tu blizu. Ta drugi skrbi zame, vsak dan po večerji me pokliče. Zaradi službe je veliko na terenu, ne morem zahtevati, da je vsak dan tu, pride enkrat včasih dvakrat na teden. Vsako soboto ali nedeljo in praznike pa greva ven na kavo (F41). Sin, ki je doma, ne pride (F42). V štirih letih ni prišel do mene. Ko je prinesel pošto, ki je prišla domov, jo je pustil na recepciji, je ne prinese meni v sobo, da bi me videl. Ko pridem jaz domov, grem malo pogledati, me ignorira. Včasih pošlje vnuka, da mi kaj prinese, navadno je to domače sadje, iz mojega vrta, mojih dreves, a doma mu dajo gnilo sadje, tega sem vredna za njih.

A: Se vam zdijo enako pogosti kot pred prihodom v dom?

S: S prvim sinom se vidiva zelo zelo malo (F43), prej smo živeli skupaj. Z drugim sinom se, odkar sem v domu, veliko več slišiva in vidiva (F44).

A: Vas še kdo obiskuje?

S: Sestra na Dolenjskem je bolna, brat je na Gorenjskem v domu. Oba sta starejša, bolna, ne moreta priti na obisk. Slišim se z obema enkrat na teden (F45). Imam dva vnuka, po obeh sinovih enega. Vnuka od prvega sina vidim parkrat na leto (F46), ko pride, pa pride, ker ga pošljeta sin in snaha, da vidita, kako sem, samo zaradi firbca. Po drugem sinu vnuk pa pride recimo na 14 dni (F47). Z njim se zelo dobro razumem. Hodi pa tudi bivša sosedka, pride vsak teden k meni, greva na sprehod in kavo (F48).

A: Ste zadovoljni s pogostostjo obiskov?

S: Sem (F49), od sina ne morem pričakovati, da bo prihajal vsak dan, saj ima službo in svojo družino. Pa čisto v redu je, da se vidiva dvakrat na teden.

A: Kako preživljate čas s sorodniki?

S: Ko pride med tednom sin, sva v sobi in se pogovarjava (F50), ko pride med vikendom in prazniki, greva ven na kavo ali k njim na kosilo (F51). Prav tako me za rojstne dneve odpelje domov na kosilo (F52).

A: S kom se družite?

S: Težko sem se prilagodila, tukaj se jih veliko pozna že od prej, jaz pa ne in potem nimaš nikogar. Nobenega nimam poznanega tu. (F53) Ena gospa je bila z mojega okoliša, bila je zelo luštna, zelo sva se razumeli, a je lani umrla. Imam še eno a ona vse pozna, in to je drugače kot meni, ki nobene ne poznam, bi mi pa zelo prav prišlo. Družbe mi zelo manjka (F54). Niso pa vsi prijazni tu, jaz sem do vseh prijazna, ampak ko en do mene ni, se obrnem. Nisem neprijazna in nesramna nazaj, sem tiho in se obrnem.

A: Ali so obiski v domu omejeni?

S: Na negovalnem oddelku so obiski popoldan, v tem delu, kjer sem jaz, pa cel dan (F55).

A: Imate dovolj zasebnosti ob obisku sorodnikov?

S: Imam ja (F56).

A: Se kdaj počutite s strani sorodnikov omejene?

S: Sedaj ne, zato sem tudi odšla od doma (F57), lastnega doma. Kar sta delala snaha in sin, je bilo grozljivo. Bila sem na mrzlem, denar sta kradla, skregala sta naju z možem, ni bilo vzdržno. Tukaj pa sem ločena od njih.

A: Kako sorodniki pripomorejo h krepitvi vaše moči?

S: Prvi sin mi je toliko slabega naredil, da sem dobila veliko moči, ko sem to prenašala in da sem se rešila (F58). Drugi sin mi je takrat stal v oporo in mi pomagal (F59). Še sedaj, če kaj rabim, mi z veseljem prinese. Me razveseljuje s svojimi obiski, da me odpelje na kavo, stran od doma, da malo zadiham (F60).

KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

A: Kako se počutite ob osebju?

S: Dobro, so fajn dekleta (F61).

A: Kako naslavljate osebje?

S: Gospa in ime (F62).

A: Ali se z osebjem tikate ali vikate?

S: Vikam vse, tudi one mene (F63).

A: Ali vedno upoštevate navodila osebja?

S: Ja, zmeraj (F64), sicer nimam veliko potreb od njih, tako da tudi jih manj vidim kot nekateri.

A: Kako se počutite ob podajanju navodil?

S: Pridejo k meni zjutraj, ko mi prinesejo zdravila in enkrat na teden, ko se kopam. Takrat naredim, kakor rečejo, nič mi ni hudega, z veseljem naredim, kot rečejo (F65). Saj one znajo.

A: Kaj se zgodi v primeru, da se z njimi ne strinjate in jih ne upoštevate?

S: Še nikoli ni bilo kaj, da se ne bi strinjala z njimi (F66), so prijazna dekleta.

A: Se kdaj počutite, da ste jim v breme?

S: Ne, zaenkrat ne (F67). Ne vem pa, kako bo, ko jih bom potrebovala več.

A: Vas zaposleni spoštujejo?

S: Ja, se spoštujemo (F68), se vikamo in sem jaz prijazna do njih in dekleta do mene.

A: Se kdaj počutite s strani osebja omejene?

S: Nikoli (F69).

A: Kako se počutite, ko zaposleni upoštevajo vaše želje?

S: Če kaj potrebujem mi to naredijo. Počutim se zelo dobro (F70), saj proti prej, kar se je dogajalo doma, ni primerjave. Tu pa sem upoštevana in dobim toplino (F71).

A: Bi še kaj potrebovali s strani zaposlenih?

S: Ne (F72). Ne rabim več in upam da tudi ne bom.

A: Kako pa osebje krepí vašo moč?

S: Če kaj potrebujem, mi prijazno pomagajo (F73). Pa tudi s svojo prijaznostjo. Če me vidijo, da sem žalostna, me primejo za roko ali objamejo, mi dajo toplino in ljubezen, ki mi takrat manjka (F74).

KREPITEV MOČI

A: Na kaj pomislite ob pojmu krepitev moči?

S: Ne vem. Mislite na telovadbo (F75), ne hodim več na telovadbo zaradi bolezni.

A: Moč pomeni, da imate nadzor nad svojim življenjem, ste videni, slišani in imate vpliv nad svojim odločitvami. Kaj za vas pomeni imeti moč?

S: Veliko. Da se sama odločim kar želim, imam možnosti (F76).

A: Kaj so vaši viri moči; znanja, spretnosti, izkušnje?

S: Celo življenje sem delala in šparala. Najprej sva z možem živela v stanovanju, nato pa gradila hišo. Hiša je imela velik vrt s sadovnjakom, zelo rada sem delala na vrtu in skrbela za drevje (F77). Imela sem razne vrste sadja, kuhala sem različne marmelade. Rada sem tudi pekla (F78), raznorazna peciva.

Za drugo delo ni bilo časa, hišo smo delali, imela sem službo, dva sinova, za katera je bilo treba poskrbeti. Če pa sem že imela malo časa zase, sem prebrala kakšen dober roman (F79). V trgovini sem bila komercialni referent, celo življenje sem delala v isti firmi. Veliko sem tudi štrikala (F80), vsi smo imeli moje štrikane puloverje, kape, šale ...

A: Kaj bi še potrebovali, da bi imeli moč in bi jo lahko uveljavili?

S: Da bi dobila voljo, volje nimam. Vse mi gre v žalost (F81). Tega, kar so mi doma naredili, ne bom nikoli pozabila, prebolela. Rabila bi več družbe, prijazne družbe (F82).

A: Kako krepite svojo moč?

S: Vem, da moram zjutraj vstati in iti naprej. Ni mi pomoči. Rada hodim na branje, tam se malo družim in slišim kaj je novega (F83).

A: Kdaj ste imeli moč?

S: Ko sem se odločila, da imam takih tiranskih razmer doma dovolj, da grem živeti stran od tega (F84). Ko sem prišla v dom, čeprav je bilo težko (F85).

ZAGOVORNIŠTVO

A: Poznate zagovorništvo?

S: Da, če se mi kaj naredi, če kaj potrebujem (F86), je to moj sin (F87).

A: Kdaj ste ga potrebovali?

S: Ko sem se odločila, da grem živeti drugam, v dom mi je sin pomagal (F88) pri pošiljanju prošenj in selitvi.

A: Imate v domu zagovornika pravic in interesov posameznega stanovalca?

S: Socialno delavko (F89).

A: Ali kdaj sami zavzamete zagovorniško držo?

S: Sama sem najprej pred sinom in snaho zagovarjala sebe in moža (F90), vendar je tudi mož stopil na njuno stran, po mojem odhodu sem mu želela pomagati, hotela odpreti oči, vendar je opazil, kaj je naredil prepozno, bila sva oba zatirana, oba šibka, jaz sem si imela moč, da sem odšla, mož pa žal ne (F91).

A: Kako se ob tem počutite?

S: Pri vseh okoliščinah sem vedela, da moram stran, bila sem kljub veliki prizadetosti in žalosti, le malo vesela, da sem zase to naredila in se rešila (F92). Možu žal nisem dovolj pomagala, nisem mu mogla dati te moči, bil je prešibak, na koncu, ko je spregledal, kaj mu delajo in zakaj, pa je bilo prepozno.

Zapis intervjuja G

IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

A: Koliko časa ste že v domu in zakaj ste se odločili za prihod v dom?

U: Naslednji mesec bo dve leti, odkar sem tu. Žena mi je umrla pred štirimi leti in sem ostal sam in bilo je prikladno za človeka v mojih letih in moji bolezni, da pride v dom (G1). Jaz sem invalid že dolgo let, sem imel poškodbo pri delu, v službi. Žena je bila sicer tudi invalid, a sva drug drugemu pomagala, ko sem pa ostal sam, sem imel preveč dela in bil osamljen (G2). Tu imam vso udobnost, ki jo potrebujem, sem zelo zadovoljen (G3).

A: Kako ste izbrali dom? Vam je kdo pomagal pri izbiri?

U: Enostavno sem živel tu blizu v bloku dolgo let, ko sem potreboval dom, sem se spomnil na ta dom in vložil vlogo. Takrat, ko sva hotela z ženo, že pred leti v dom, ni bilo prostega mesta, sva kupila v Hrastniku v garsonjero. Ko je žena umrla, sem ostal sam in sem rekel, da se ne bom matral sam. Sicer so mi v Hrastniku vsak dan pripeljali kosilo iz tamkajšnjega doma za starejše in prišli enkrat tedensko pospraviti stanovanje. Vendar sem v tem območju že prej živel (G4), zato sem si želel biti v tem domu. Tudi tu blizu živijo hčerka, vnukinja in pravnuki, kar je največja prednost (G5).

A: Ali ste ob prihodu v dom lahko sami izbrali sobo?

U: Želel sem si enoposteljno sobo in jo tudi dobil (G6). Je dovolj prostorna, da se lahko gibljam z vozičkom, nima nobenih ovir. Sicer lahko tudi malce hodim s pomočjo palic. Važno mi pa je, da sem sam v sobi in imamo lastno kopalnico, ki je prilagojena mojim potrebam (G7), so na primer vgrajeni ročaji, da se lažje premikam po njej.

A: Ali lahko sobo uredite, kot si želite, ali vam zaposleni pospravljajo po svoji volji?

U: Sobo redno in lepo pospravljajo (G8). Sam sem si jo uredil, kot sem si želel (G9), obešene mam slike svoje družine. Tudi posteljo smo obrnili tako, da mi je lažje se premikati.

A: Je bil prihod v dom pozitivna izkušnja?

U: Moram reči, da ja (G10). Kljub temu, da nisem mislil, da bom tu končal, ampak tako je prineslo življenje. A bolje se počutim tu, varnejše kot prej sam doma, tudi vse je poskrbljeno.

A: Se počutite varno?

U: Se, ja (G11). Sestre tu za vse poskrbijo. Imam tudi ključ od sobe, ko grem ven zaklenem. Do sedaj ni nič manjkalo ali bilo kaj narobe. Mislim, da je tu v redu.

A: Imate dovolj zasebnosti?

U: Imam, ja. Sem sam v sobi, tako da če mi ne paše biti v družbi, pridem v sobo (G12).

A: Kaj vam daje veselje in zadovoljstvo?

U: Odkvisno od občutka, jaz se sedaj mentalno dobro počutim (G13). Vsak dan se probam razvedriti, da sem dobre volje (G14). Posebno, ko pridejo hči s svojimi otroci in pravnuki, to pa je višek dobre volje in sreče (G15)

A: Ste zadovoljni s trenutnim načinom življenja?

U: Kakor je prineslo življenje, poškodba, da sem invalid, smrt sina in žene, sem kar zadovoljen (G16). Vesel sem, da živim blizu svojih, ki me razveseljujejo s svojimi obiski. Tudi tu lepo skrbijo zame, da imam vse. Razvedrim se tudi, ko igramo šah in tarok z drugimi gospodi (G17).

A: Katerih sprememb si želite v domu in pri sebi?

U: Zdravje (G18). Sicer sem navajen, da je zmeraj nekaj. Trenutno čakam na operacijo hrbtenice, upam, da bo kmalu in uspešna. Za dom pa nimam nobene pritožbe (G19). Ljudje so si različni, so ljudje invalidi, ki ležijo in invalidi, ki so mobilni, kot sem jaz, tu ne vem, če bi se kaj dalo narediti, sam pri sebi moraš najti neko upanje in delati na tem. Mi pa tukajšnja fizioterapija zelo pomaga, da lahko iz postelje sam vstanem in se dam na voziček in na stranišče, naredim nekaj korakov sam.

VPLIV NAD POTEKOM DNEVA IN DEJAVNOSTI V DOMU

A: Se sami odločate, kako boste preživeli dan in katere dejavnosti boste obiskali?

U: Da, čisto sam (G20). Najdem si sam zmeraj nekaj za počet, dolgčasa ni. Odkvisno je kako se vklopiš. Če se ne, si pa osamljen.

A: Kakšne možnosti aktivnega preživljanja prostega časa so vam na voljo?

U: Tu je veliko aktivnosti, telovadba, petje, branje, delovna terapija, vedno si lahko v družbi (G21). Hodimo tudi na izlete.

A: Ali sami izbirate, katere dejavnosti se boste udeležili?

U: Da, na začetku ti vse predstavijo, te želijo vključiti, potem se pa sam odločiš, ali boš hodil, ali je to zate. Ampak jaz ne hodim na te terapije. Smo se na začetku veliko pogovarjali in so videli, da ne rabim tega in so me pustili pri miru. Sam hodim na telovadbo (G22), imam jo kar veliko. Drugače se rajši sam sprehajam, popoldne pa vržem karte (G23).

A: Ali lahko brez spremstva zapustite dom?

U: Lahko (G24). Sam grem na krajši sprehod ali me pride hčerka iskat. Sam sem imel avto, ampak sem sam začutil nekako, da je sedaj veliko več prometa in nisem bil več stoprocentno prepričan vase, zato sem ga prodal. Sedaj me pa pelje hčerka, če je tako. Drugače pa sem samostojen z vozičkom.

A: Kakšen je protokol izhoda?

U: Na recepciji moraš povedati, da greš ven in kam (G25).

A: Komu lahko v domu zaupate in predlagate ideje za dejavnosti v domu in ali so upoštevane?

U: Sam se jih ne udeležujem, tako da nimam niti idej (G26). Se sami med sabo zmenimo, kdaj bomo kartali, ampak to ne organizira dom, se sami.

PRAVICE STANOVALCEV

A: Imate v domu svet stanovalcev?

U: Da (G27).

A: Ali veste, kako deluje in kdo je predstavnik?

U: Gospa S. je predstavnica (G28), vem, da se občasno dobivajo in pogovarjajo (G29).

A: Katere pravice imate kot stanovalec doma?

U: Hišni red katerega se držimo (G30). Perilo nam redno perejo in pospravljajo sobo (G31).

A: So vas ob prihodu seznanili? Ste razumeli svoje pravice?

U: Da, ko sem prišel sem, so mi dali na listu hišni red (G32), ki sem ga prebral in je bilo vse jasno (G33).

A: Se vam zdi, da so vaše pravice upoštevane ali kršene?

U: Ne, vse je v redu (G34).

A: Imate možnost pritožbe in kakšen je postopek?

U: Če pa je kaj narobe, pa greš do socialne delavke (G35). Imamo pa tudi skrinjico pohval in graj (G36), a sam nisem imel še nobenih težav.

SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

A: Ali sami skrbite zase? Potrebujete pomoč pri vsakodnevnih opravilih?

U: Da, sam zase (G37). Zaenkrat še.

A: Se sami lahko odločate, kdaj boste šli spat in kdaj boste vstali?

U: Seveda (G38). Po večerji greš spat, kadar želiš, no, šundra ravno ne smeš delati, zjutraj pa do zajtrka moraš vstati.

A: Kako so storitve in oskrba prilagojena vam posebej?

U: Štiri oskrbe so, potem pa, kar rabiš se zmeniš sam (G39). Ali si popolnoma samostojen ali te morajo sestre vse rihtati. Sam sem samostojen. Telovadba je prilagojena meni, mojim poškodbam in boleznim (G40).

A: Ste morali ob vstopu v dom opustiti katere navade?

U: Nisem niti imel nobenih takih navad, živim zdravo (G41). Nisem se potreboval kaj prilagajati. No, to, da jemo skupaj, kar pa je običajna stvar.

A: Kakšen izbor hrane vam je na voljo? Lahko izbirate med meniji?

U: Hrana mi je všeč. Že to mi je dobro, da nimam jaz dela, težko sem kuhal sam, potem so mi vozili kosila na dom. Je pa samo en izbor (G42). V sobi imam svoj hladilnik, v katerem imam kaj manjšega za malico, če sem lačen. Vedno imam jogurt in sadje, pa seveda kakšno sladkarijo za vnučke in obiske.

A: Lahko sami kaj skuhate?

U: Da (G43), na oddelku je kuhinjica, kjer si lahko kaj malega skuhaš, a jaz hodim dol in si naročim kavo. Nekateri si jo pa sami kuhajo tu.

KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

A: Kako pogosto imate stike s sorodniki? Se vam zdijo enako pogosti kot pred prihodom v dom?

U: Hči pride skoraj vsak dan (G44), a sem rekel ji pred pol leta, da ne potrebuje tako pogosto, saj ima svojo službo, svoje otroke in ne rabi še zame skrbeti, saj imam telefon, če bi res kaj rabil, jo pokličem. Tudi vnuki in pravnučka prihajajo redno, enkrat tedensko (G45). Imam sedaj več obiskov kot prej doma, saj smo sedaj blizu (G46).

A: Ste zadovoljni s pogostostjo obiskov?

U: Sem, ja (G47).

A: Kako preživljate čas s sorodniki?

U: Če je lepo vreme, gremo na sprehod in kavico v bližini, ampak izven doma (G48), paše, da zamenjaš malo zrak. Če je slabo vreme gremo pa samo na kavo tu (G49). Dokler sem imel avto sem se jaz zapeljal do njih in bil tam nekaj ur. Me pa velikokrat vzamejo domov na kosilo. (G50) Takrat sem najbolj srečen, da skupaj pojemo in se družimo.

A: Imate še kakšne druge obiske?

U: Da, prijatelji iz službe, tisti, ki so še ostali in smo ostali prijatelji. S tremi se enkrat tedensko dobimo in igramo tarok (G51). Imam tudi brata, s katerim se slišiva vsak drugi dan. Pride tudi velikokrat do mene (G52), tudi živi v Ljubljani.

A: S kom se družite v domu?

U: Z vsemi sem prijatelj, z vsemi se lahko pogovarjam (G53). Z nekaterimi igramo karte, tarok in se smejemo (G54). Pa ko pridem v bar, zmeraj prisedem h komu in se pogovarjamo. Družbe ne manjka, a to je plitko druženje (G55). Ne morem reči, da smo zares pravi prijatelji.

A: Ali so obiski v domu omejeni?

U: Ne, pridejo, kadar želijo (G56). Za nas, ki imamo svoje sobe in smo pokretni, niso. Edino trajajo lahko do 21. ure. Tisti, ki ležijo imajo skrajšane, od 15.00 do 20.00 (G57).

A: Imate dovolj zasebnosti ob obisku sorodnikov?

U: Lahko smo v sobi (G58), a raje vidim, če gremo na sprehod ali na kavo.

A: Se kdaj počutite s strani sorodnikov omejene?

U: Ne, oni me razveseljujejo (G59). Imamo zelo dobre odnose in se imamo radi.

A: Ali sorodniki krepijo vašo moč?

U: Da, svojimi rednimi obiski (G60), sploh vnuki in pravnuka. To mi da posebno veselje in zadovoljstvo. Drugače pa nočem jih obremenjevati in želeli kaj od njih (G61). Imamo zelo dober odnos.

KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

A: Kako naslavljate osebe?

U: Vse kličem sestre (G62), tako sestre kot negovalke. Tako sem jih na začetku in je tako ostalo, saj jih večinoma vsi kličemo tako.

A: Ali se z osebjem tikate ali vikate?

U: Vikamo (G63).

A: Ali vedno upoštevate navodila osebja?

U: Da (G64). Če mi že kaj rečjo, jih upoštevam, saj vejo, zakaj so nekaj rekle. Se pa prilagajamo drug drugemu (G65).

A: Kaj se zgodi v primeru, da se z njimi ne strinjate in jih ne upoštevate?

U: Ne bi vedel (G66).

A: Kako se počutite ob podajanju navodil?

U: Sam ne rabim sester veliko, sam skrbim zase. Če pa kaj naročijo, to naredim (G67). One so tu, da mi je dobro, in vem, da če mi kaj naročijo, da z razlogom, da je meni bolje (G68).

A: Kako se počutite ob zaposlenih?

U: Super, so prijazne in luštne vse. Smo v dobrih odnosih (G69).

A: Se kdaj počutite, da ste jim v breme?

U: Ne (G70). Sam naredim vse zase, da bo le tako še nadaljnje upam. Če bi pa ležal na postelji, bi bilo pa najbrž drugače, saj bi imele veliko dela z mano.

A: Vas zaposleni spoštujejo?

U: Da (G71).

A: Lahko poveste konkretni primer?

U: Gre za medsebojno spoštovanje, se vikamo, smo prijazni drug do drugega (G72).

A: Ali je vaše mnenje upoštevano s strani osebja?

U: Da (G73), drugače je, ker sem samostojen. Rabim jih malo in ko nekaj rabim ali predlagam me resno jemljejo (G74).

A: Kako se ob tem počutite?

U: Dobro, saj se vsak kdo, kadar je upoštevan (G75).

A: Se kdaj počutite s strani osebja omejene?

U: Ne (G76), kljub temu, da jih je premalo za toliko ljudi, se trudijo za vse najboljše.

A: Kako pa zaposleni prispevajo h krepitvi vaše moči?

U: Super so, vse delajo, vse naredijo (G77), z načelom direktorice in socialne delavke, razumem se z vsemi. S svojo prijaznostjo mi polepšajo dan (G78). Sploh če še kakšno rečemo.

LASTNA KREPITEV MOČI

A: Na kaj pomislite ob pojmu krepitev moči?

U: Telovadba (G79). Trenutno mi dela preglavica hrbtenica.

A: Kaj za vas pomeni imeti moč? Moč pomeni, da imete nadzor nad svojim življenjem, ste videni in slišani, imate vpliv nad odločitvami, presegate ovire na poti do cilja ...

U: Imam to. Imam nadzor nad življenjem, kolikor ga lahko imamo in nad odločitvami (G80). Da je vsak lahko svoj človek, kot si zastavi in želi (G81).

A: Kaj so vaši viri moči znanja, spretnosti, izkušnje?

U: Normalno, kot vsak človek, ki je star 80 let, ima svoje moči, obveznosti, svoje psihoze. Po poklicu sem bil prometnik. Drugače sem se pa rad ukvarjal s športom (G82), igral malo nogometa, malo košarke, odbojke, še sedaj rad gledam po televiziji šport (G83). Sem pa že 52 let takole, na vozičku. V službi sem nastradal in od takrat sem invalid. Drugače pa rad berem, vsak dan časopis (G84), gledam televizijo, predvsem šport. Rad obiskujem tudi prireditve v domu (G85), ki so občasno popoldne. Ko pridejo vnuki in pravnuki, sem pa presrečen (G86), takrat sem čisto drug, zelo vesel.

A: Kaj bi še potrebovali, da bi imeli moč?

U: Od drugih ne potrebujem več, kot imam, to, kar mi nudijo v domu, mi zadostuje, (G87) vsaj zaenkrat. Vse bi bilo drugače, če ne bi imel nezgode pri delu, a sem se takrat hitro sprijaznil in privadil na novo življenje. Včasih je bilo težje, danes je pa povsod prilagojeno tudi nam (G88), tudi avtobusi so taki, da se lahko pelješ z vozičkom, povsod so dvigala.

A: Kako krepite svojo moč?

U: Vsak dan je nov dan in je dobrodošel, pri tej starosti se nikoli ne ve, sploh ob boleznih. Že tako se ne ve. Sin mi je umrl mlad. Letos bom praznoval okroglih 80 let. Vsak dan je treba biti aktiven, hodim na telovadbo, da krepim noge in hrbtenico (G89). Berem in gledam poročila vsakodnevno, da vem, kaj se dogaja okoli mene (G90).

A: Kdaj ste imeli moč?

U: Da se spomnim sedaj, ko sem prišel v ta dom, da sem dobil enoposteljno sobo (G91) in kar je najbolj važno, bližina moje hčere in vnukov. Po nezgodi sem postal invalid in se naučil s tem živeti (G92).

POMEN ZAGOVORNIŠTVA

A: Poznate zagovorništvo?

U: Ne bi vedel (G93).

A: Naloga zagovornika je, da posluša človeka in zagotovi, da je slišan, da je vključen, zagotovi, da imate popolne informacije za svoje odločitve, vas osvešča o pravicah in možnostih, da bodo krepile vašo moč.

U: To sta večinoma socialna delavka in glavna sestra (G94). No, pa hči (G95), ona ureja nekatere zadeve. Tudi, ko sem prodajal avto, sem njej to prepustil.

A: Imate v domu zagovornika pravic in interesov posameznega stanovalca?

U: Naša socialna delavka (G96).

A: Ali kdaj sami zavzamete zagovorniško držo?

U: V službi sem večkrat. Bil sem v delavskem svetu, bil sem v pravnem odboru in raznih komisijah (G97). Vedno sem se boril za delavce in sem rad to počel (G98).

A: Kako ste se takrat počutili?

U: Zelo dobro, rad sem pomagal tistim, ki so to potrebovali (G99)

Priloga 3: Kodirani intervjuji

Intervju A

OZNAKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
A1	Zaradi bolezni	Bolezen	Razlog za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A2	Da, prišel sem zaradi bolezni	Sam se je določil, zaradi bolezni	Odločitev za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A3	Želel sem si enoposteljno	Želja po enoposteljni sobi	Izbira sobe	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A4	Sem dobil svojo sobo s svojo kopalnico	Ima svojo sobo s kopalnico	Izbira sobe	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A5	Zadostuje mojim potrebam	Zadostuje potrebam	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A6	Prav dobro se počutim, imam vse ...	Dobro se počuti	Prihod v dom – pozitivna izkušnja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A7	Da, zelo. Imamo tudi gumb za sestro, če se ti kaj naredi	Varno se počuti	Varno počutje	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A8	Da, kot želim. Imam svojo sobo, si je ne delim.	Ima zasebnost	Zasebnost	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A9	To, da se vsako jutro zbudim ...	Vesелje, da se zbudi	Vesелje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A10	Vesелje mi je to, da vsak dan skuham kavo in potem debatiramo	Kuhanje kave	Vesелje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A11	Sem vesel, da sem še tako aktiven	Da je aktiven	Vesелje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A12	Popolnoma. Imam vse, kar potrebujem in želim	Ima vse, kar potrebuje	Zadovoljnost s trenutnim načinom življenja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
A13	Imamo bralni krožek	Bralni krožek	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
A 14	Ob torkih imamo križanke, ob sredah imamo sive celice ...	Obiskuje križanke, sive celice	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
A15	Tu je res veliko možnosti za aktivno preživetje dneva	Možnost aktivnega preživetja dneva	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA

A16	Vsak si sam izbere dejavnosti, ki jih bo obiskoval ...	Vsak sam si izbere dejavnost, ki jo bo obiskoval	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
A17	Da, popolnoma sam se odločim kaj bom delal	Sam se odloči	Samoodločanje o dnevu	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
A18	Seveda	Brez spremstva lahko zapusti dom	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
A19	Vedno pa povem, kadar grem ven, kam in čez koliko časa ...	Vedno pove, kam in za koliko časa gre	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
A20	Lahko kar direktorici ... ali socialni delavki in delovni terapevtki.	Direktorici, socialni delavki in delovni terapevtki	Zaupanje in predlaganje idej	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
A21	Sem v svetu stanovalcev	Član sveta stanovalcev	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
A22	Na tri tedne pa imamo oddelčne sestanke s socialno delavko	Se udeležuje oddelčnih sestankov	Oddelčni sestanek	PRAVICE STANOVALCEV
A23	Vse pravice	Ima vse pravice	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
A24	Smo dobili vse napisano, ko sem prišel	Seznanjen je s pravicami, je dobil napisane	Seznanjenost s pravicami	PRAVICE STANOVALCEV
A25	Ja kar precej	Predlogi so precej upoštevani	Zaupanje in predlaganje idej	PRAVICE STANOVALCEV
A26	Zelo dobro, sem zadovoljen	Zadovoljnost z upoštevnostjo predlogov	Zaupanje in predlaganje idej	PRAVICE STANOVALCEV
A27	Zaenkrat ne	Samostojnost	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
A28	Seveda	Samoodločanje	Samoodločanje o vstajanju in spanju	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
A29	Ne, kvečjemu sem šel naprej, kaj drugega naredil	Ni opustil navad, še več naredil zase	Navade	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
A30	Imamo en meni, dietične so prilagojene	Imajo en meni	Obroki	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

A31	Imam sestro na Bledu s katero se slišiva trikrat tedensko, mesečno jo tudi obiščem.	Redni stiki s sestro	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
A32	S sinom sva v rednem stiku	Redni stiki s sinom	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
A33	Tudi vnuki me obiščejo večkrat	Redni stiki z vnuki	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
A34	Tukaj z ostalimi narediš lahko izbor, ne rabiš se z vsemi družiti.	Si naredi izbor s kom se druží	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
A35	Ko sem prišel v dom sem imel zelo veliko obiskov	Veliko obiskov	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
A36	Veliko mi pomeni, da se redno slišimo.	Veliko mu pomenijo stiki	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
A37	Jaz jih kličem po imenu, razen direktorice	Naslavlja po imenu	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
A38	Se vikamo	Vikanje z osebjem	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
A39	V redu. Se razumemo, so zelo prijazne.	Se v redu počuti ob zaposlenih	Počutje ob osebju	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
A40	Jaz jih ne rabim veliko, tako, da ne	Se ne počuti kot breme	Občutek omejenosti in breme osebju	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
A41	Upoštevam	Upošteva osebje	Upoštevanje navodil s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
A42	... mi ni nič hudo	Mu ni hudo upoštevati osebje	Upoštevanje navodil s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
A43	Da, jaz njih spoštujem in one mene	Se spoštujejo	Spoštovanje	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
A44	Se vikamo in imamo spoštljiv odnos med seboj	Se vikajo in imajo spoštljiv odnos	Spoštovanje	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
A45	Da	Njegovo mnenje je upoštevano	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

A46	S svojo prijaznostjo in ustrežljivostjo	Osebe je prijazno in ustrežljivo	Krepitev moči s strani oseba	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
A47	S kakšno lepo besedo mi polepšajo dan	Osebe polepša dan	Krepitev moči s strani oseba	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
A48	Z aktivnostmi, ki jih pripravljajo, kot je telovadba ... nam večajo fizično in umsko moč	Večajo fizično in umsko moč	Krepitev moči s strani oseba	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
A49	Fizična telovadba	Ob krepitvi moči pomisli na fizično moč	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A50	Da, imam popoln nadzor nad svojim življenjem in odločitvami	Ima nadzor nad življenjem in odločitvami	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
A51	Zame pomeni moč, da vsako stvar, ki jo razmišljam, lahko ustvarim.	Zanj pomeni moč, da ustvari, kar razmišlja	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A52	Stojim za vsako stvar. Če nekaj obljubim, se tega držim.	Stoji za vsako stvar	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
A53	Moje prednosti so telovadba, da sem čimbolj zdrav, kolesarjenje, sprehodi ...	Njegove prednosti so telovadba, da je zdrav	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A54	Sem natančen	Natančnost	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A55	Rad berem knjige, rešujem križanke.	Branje in reševanje križank	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A56	V mladosti sem igral odbojko, še danes se rad aktiviram	Igral je odbojko in še danes je rad aktiven	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A57	Zelo me veseli, da skuham kavo za stanovanjski del	Veseli ga kuhanje kave za druge	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A58	Rad imam aktiven dan	Rad ima aktiven dan	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A59	Ukvarjam se tudi s horoskopi	Ukvarja se s horoskopi	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI

A60	Jaz sem tipični strelec. Sem avanturist, radi smo zabavni in veliko govorimo ...	Je tipični strelec	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A61	Veliko se vozim s kolesom, grem vse do centra in po centru ...	Kolesarjenje	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A62	Rekel bi, da ko so me tu pozdravili, sem moral veliko telovaditi.	Pozdravili so ga, veliko je telovadil	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A63	Opravil sem pozitiven test ravnotežja, ki sem ga rabil ...	Opravil je pozitiven test ravnotežja	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
A64	Moj zagovornik je sin, on je zrihtal dom, če bi bilo kaj narobe ...	Njegov zagovornik je sin	Osební zagovornik	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
A65	Ne, oziroma socialna delavka	Ni zagovornika oziroma je socialna delavka	Zagovornik v domu	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
A66	Da, če bi me kdo potreboval, bi pomagal	Če bi kdo potreboval bi zavzel zagovorniško držo	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
A67	... nekako zagovarjal pravice sodelavcev v službi	Zagovarjal je pravice sodelavcev	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
A68	Sem poslušal oba, da sta oba povedala kaj je bilo, sem jima pomagal ...	Jima je pomagal	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
A69	Vedno se dobro počutim, ko drugim pomagam	Dobro se počuti, ko pomaga drugim	Počutje v vlogi zagovornika	POMEN ZAGOVORNIŠTVA

Intervju B

OZNAKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
B1	Prišla sem zaradi bolezni	Bolezen	Razlog za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B2	Da, sem sama	Sama se odločila	Odločitev za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B3	Zelo zadovoljna	Zelo zadovoljna	Zadovoljstvo v	IZBIRA DOMA IN

	sem tu		domu	SVOJE SOBE
B4	Sem si želela enoposteljno sobo	Želja po enoposteljni sobi	Izbira sobe	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B5	Zaradi bližine doma želela biti v tem domu	Želela biti v tem domu zaradi bližine doma	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B6	Sem se privadila	Se je privadila	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B7	Pohištvo je domsko, sama sem si uredila po domače	Pohištvo domsko, sama si je uredila sobo	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B8	Prihod v dom dober, pozitiven	Prihod je bil pozitivna izkušnja	Prihod v dom- pozitivna izkušnja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B9	Sem se hitro privadila in se vključila v domsko življenje	Se je hitro privadila in se vključila	Bivanje v domu	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B10	Da se, vse imam pri roki	Se počuti varno	Varno počutje	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B11	Dovolj, čisto svobodno živimo	Ima dovolj zasebnosti	Zasebnost	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B12	Seveda je za dovolj zasebnosti nujna svoja soba	Za zasebnost je potrebna svoja soba	Zasebnost	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B13	Vsakdanji pogovori z domačimi	Vsakdanji pogovori s svojci	Veselje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B14	Branje, pisanje	Branje, pisanje	Veselje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B15	Najdem si sama delo, mi ni dolgčas	Si najde delo, da ji ni dolgčas	Veselje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B16	Da, sem	Je zadovoljna s trenutnim načinom življenja	Zadovoljnost s trenutnim načinom življenja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B17	Zadovoljna sem, ker sem sama v sobi	Je zadovoljna, ker je sama v sobi	Zadovoljnost s trenutnim načinom življenja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B18	Imam svojce, s katerimi smo v rednih stikih in se imamo radi	S svojci je v rednih stikih	Zadovoljnost s trenutnim načinom življenja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
B19	Ne	Si ne želi sprememb	Želja po spremembi	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

B20	Da, popoldanskih prireditiv	Udeležuje se popoldanskih prireditiv	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
B21	Na aktivnosti dopoldne ne hodim več	Aktivnosti se ne udeležuje	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
B22	Imajo pa veliko različnih aktivnosti, branje, šah, petje ...	Imajo različne aktivnosti	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
B23	Lahko, s hojco grem na krajši sprehod	Brez spremstva lahko zapusti dom	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
B24	Na recepciji povem, da grem ven in kam, da jih ne skrbi in vejo kje sem	Informira o izhodu	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
B25	Pogovorim in predlagam lahko tudi socialni delavki	Predlaga lahko socialni delavki	Zaupanje in predlaganje idej	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
B26	Imamo tudi mesečni sestanek stanovalcev po oddelkih, takrat lahko povemo ...	Mesečni sestanek stanovalcev	Oddelčni sestanek	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
B27	Morali bi jih imeti	Morali bi imeti pravice	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
B28	Dobili smo napisane, ter urnik obrokov	Dobili so napisane pravice	Seznanjenost s pravicami	PRAVICE STANOVALCEV
B29	Najrajši vidim, da se zadeve razčistijo sproti	Zadeve najraje razčisti sproti	Možnost pritožbe	PRAVICE STANOVALCEV
B30	Drugače pa s socialno delavko	Pritoži se lahko socialni delavki	Možnost pritožbe	PRAVICE STANOVALCEV
B31	Imamo pa tudi skrinjico pohval in pritožb	Imajo skrinjico pohval in pritožb	Možnost pritožbe	PRAVICE STANOVALCEV
B32	Da, jaz sem predsednica	Gospa je predsednica	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
B33	V svetu nas je pet in se redno srečujemo	V svetu jih je pet	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
B34	Da, sama popolnoma skrbim zase, jemljem	Skrbi zase	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

	zdravila sama			
B35	Ko sem rihtala dom, sem s socialno delavko preverila kaj rabim in kaj ne, potem te ...	Oskrba se preveri s socialno delavko	Lastna oskrba	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
B36	Če se ti stanje izboljša ali poslabša, ti spremenijo kategorijo, saj rabiš več ...	Če se stanje spremeni, se spremeni oskrba	Lastna oskrba	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
B37	Ne	Ni opustila navad	Navade	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
B38	Da, sama	Samoodločanje	Samoodločanje o vstajanju in spanju	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
B39	Imamo za zajtrk več namazov ali salame, katere si lahko sami izberemo, za kosilo ...	Za zajtrk imajo različne stvari, za kosilo in večerjo en meni	Obroki	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
B40	Vsakodnevno po telefonu, z vnukom in vnukinjo in pravnukinjo	Vsakodnevno se sliši po telefonu s svojci	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B41	Hodijo tudi redno na obiske	Svojci redno hodijo na obisk	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B42	Imam še enega brata in sestro s katerima se slišimo po telefonu, vendar zaradi ...	Z bratom in sestro se slišijo enkrat tedensko	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B43	Sedaj jih je več	Sedaj so stiki pogostejši	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B44	Tu v domu imam tudi nekaj prijateljic, s katerimi rada poklepetam ...	V domu ima nekaj prijateljic za druženje	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B45	Imam tudi tri bivše sodelavke s katerimi redno hodimo na kavo, saj	V domu so bivše sodelavke, s katerimi hodi na kavo	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

	so ...			
B46	Če je lepo vreme, gremo na sprehod okoli doma in spodaj na kavo	S sorodniki gre na sprehod ali kavo	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B47	Ko imajo vnuki, pravnuki rojstni dan, me odpeljejo domov na kosilo	Za rojstne dneve jo peljejo na kosilo	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B48	Ne, pridejo lahko kadar koli	Obiski lahko pridejo kadarkoli	Omejenost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B49	Imam pa dovolj zasebnosti	Ima dovolj zasebnosti	Zasebnost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B50	Sedaj se ne počutim, da sem jim v breme kaj šele omejene	Se ne počuti breme svojcem in omejeno	Občutek omejenosti in breme svojcem	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B51	Definitivno s svojimi obiski in klici. S svojo skrbnostjo, ko me vsak dan pokličejo ...	Sorodniki krepijo moč z obiski in klici, skrbnostjo	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B52	In s svojo ljubeznijo.	Sorodniki krepijo moč z ljubeznijo	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B53	Ne, kar rabim imam	Ne potrebuje kaj več od svojcev	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
B54	Se vikamo	Se vikajo	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
B55	Kličem jih gospa sestra	Osebje naziva z gospa sestra	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
B56	V redu, so zelo prijazne	Ob osebju se počuti v redu	Počutje ob osebju	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
B57	Drug drugega tudi spoštujemo	Se spoštujejo z osebjem	Spoštovanje	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
B58	Kot prvo se vikamo, so prijazni do mene	Spoštovanje občuti z vikanjem in prijaznostjo	Spoštovanje	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
B59	Ne, saj jih ne potrebujem veliko.	Se ne počuti breme osebju	Občutek omejenosti in breme osebju	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
B60	Da, če me že kaj	Njeno mnenje	Upoštevano	KREPITEV MOČI S

	muči ali imam kakšno željo mi ugodijo.	osebje upošteva in ji ugodijo	mnenje s strani osebja	STRANI OSEBJA
B61	Ne	Se ne počuti omejeno s strani osebja	Občutek omejenosti in breme osebju	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
B62	S svojo prijaznostjo in nasmeškom	Osebje ji krepi moč s prijaznostjo in nasmeškom	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
B63	Me lepo pozdravijo, ogovorijo	Osebje ji krepi moč s pozdravom ogovarjanjem	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
B64	Ali mislite na telovadbo	Ob krepitvi moči pomisli na telovadbo	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
B65	Da, imam vpliv nad odločitvami, sama se odločam, nadzor nad življenjem ...	Ima vpliv nad odločitvami, se sama odloča in ima nadzor	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
B66	Ko sama živim ,se sama o sebi odločam	Se sama o sebi odloča	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
B67	Predvsem sprehodi me veselijo	Veseli jo sprehodi	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
B68	Zelo sem natančna in vestna	Je natančna in vestna	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
B69	Rada sem imela vedno pospravljeno stanovanje, rada sem imela red ...	Rada ima red in čistočo	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
B70	Skrb za družino	Skrb za družino	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
B71	Rada sem štrikala in brala, po televiziji rada gledam poučne oddaje in oddaje o naravi	Rada je štrikala, brala, gleda poučne oddaje	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
B72	Seveda sta mi v največje zadovoljstvo vnuk in vnukinja, s svojimi otroci ...	V največje zadovoljstvo so ji vnuk, vnukinja	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
B73	Sem pa imela težko življenje, kar me je	Imela je težko življenje, kar ji	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI

	gnalo naprej in dalo moč, da sem ...	je dalo moč		
B74	Sama nimam nobenih problemov in potreb za zagovarjanje.	Nima problemov in potreb po zagovorništvu	Osební zagovornik	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
B75	Nekdo te zagovarja, ti pomaga in te zastopa, če se sam ne moreš	Zagovornik je kdor ti pomaga in te zastopa	Zagovorništvo	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
B76	Ne, ne da bi jaz vedela	Ne bi vedela, če imajo v domu zagovornika	Zagovornik v domu	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
B77	Najbrž bi se lahko obrnil na socialno delavko	Obrnila bi se na socialno delavko	Zagovornik v domu	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
B78	To je bil moj prvi primer, da sem se pritožila in uveljavila svoj glas	Njen prvi primer, da se je pritožila in uveljavila glas	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
B79	Sama rada poslušam druge, če imajo težave in skupaj z njimi poskušam ...	Rada posluša in pomaga drugim	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
B80	Za eno gospo, mojo znanko od prej, sem zrihtala enoposteljno sobo	Znanki je zrihtala enoposteljno sobo	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
B81	Super. Vesela sem bila zanjo	Bila je vesela	Počutje v vlogi zagovornika	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
B82	Ne, bi bila pa to moja vnukinja	Njena zagovornica bi bila vnukinja	Osební zagovornik	POMEN ZAGOVORNIŠTVA

Intervju C

OZNAKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
C1	Padla sem in si zlomila sramno kost	Poškodba	Razlog za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C2	Da, sama	Sama se je odločila	Odločitev za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C3	Sem, punce so krasne, vse imam	Je zadovoljna tu, ima vse	Zadovoljstvo v domu	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C4	Sama sem se odločila	Sama se je odločila za ta dom	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C5	Ne	Ni mogla izbirati	Izbira sobe	IZBIRA DOMA IN

		sobe		SVOJE SOBE
C6	Želela sem si svoje sobe	Želja po enoposteljni sobi	Izbira sobe	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C7	Da	Soba ustreza željam in potrebam	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C8	Soba je ravno prav velika, vse je urejeno	Soba je ravno prav velika in je vse urejeno	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C9	Sama sem si jo uredila, kot sem želela	Sama si je lahko uredila sobo, kot si je želela	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C10	Da	Prihod v dom je bila pozitivna izkušnja	Prihod v dom – pozitivna izkušnja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C11	Se ja, sestre so zmeraj na voljo	Se počuti varno	Varno počutje	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C12	Ja, imam dovolj	Ima dovolj zasebnosti	Zasebnost	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C13	Jaz vsak dan hodim na telovadbo, križanke, prireditve	Vsak dan hodi na telovadbo, križanke in prireditve	Veselje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C14	Rada se našminkam in nalakiram, sem rada urejena	Rada je urejena	Veselje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C15	Sem ja	Zadovoljna s trenutnim načinom življenja	Zadovoljnost s trenutnim načinom življenja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C16	Ne, zaenkrat sem čisto zadovoljna	Si ne želi sprememb, je zadovoljna	Želja po spremembi	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
C17	Da, sama	Sama se odloči kako bo preživela dan	Samoodločanje o dnevu	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
C18	Sedaj obiskujem telovadbo, križanke in popoldanske prireditve ...	Obiskuje telovadbo, križanke in popoldanske prireditve	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
C19	Pevski zbor in branje	Na voljo so še pevski zbor in branje	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
C20	Ja, grem	Brez spremstva lahko zapusti dom	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA

C21	Spodaj na recepciji povem, kam grem	Na recepciji obvesti, kam gre	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
C22	Socialni delavki ali delovni terapevtki	Ideje predlaga socialni delavki ali delovni terapevtki	Zaupanje in predlaganje idej	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
C23	Imamo	Imajo svet stanovalcev	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
C24	Ne bi vedla, vem, da je ena gospa	Ve, da je predsednica gospa	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
C25	Se počutim, kot da sem doma	Pravice ima, kot jih je imela doma	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
C26	Najbrž so povedali	Najbrž so seznanili s pravicami	Seznanjenost s pravicami	PRAVICE STANOVALCEV
C27	Nič še ni bilo kaj narobe	Pravice še niso bile kršene	Upoštevanje in kršenje pravic	PRAVICE STANOVALCEV
C28	Enkrat mesečno imamo sestanek s socialno delavko	V primeru pritožbe lahko pove na mesečnem sestanku socialni delavki	Možnost pritožbe	PRAVICE STANOVALCEV
C29	Sama skrbim zase, sem še samostojna	Samostojnost	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
C30	Ko se grem kopati, rabim pomoč	Pri kopanju rabi pomoč	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
C31	Sam se skupaj odločim, ko prideš, s socialno delavko in medicinsko sestro, kaj rabiš ...	Skupaj s socialno delavko in medicinsko sestro se izberejo storitve in oskrba	Lastna oskrba	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
C32	Vse j, e kot želim	Vse je, kot želi	Navade	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
C33	Sem se že zmenila, da mi dajo manj na krožnik, saj potem rajši pojem	Se je zmenila za manjše obroke	Obroki	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
C34	Ne, vsi imamo isto	Imajo en meni	Obroki	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
C35	Nekateri si kavo, jaz si nič	Lahko si sami skuhamo kavo	Možnost kuhanja	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
C36	S sestro se slišiva vsak drugi dan, pride enkrat ali dvakrat na teden	Redni stiki s sestro	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C37	Brata, ki me pride obiskat enkrat na	Redni stiki z bratom	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI

	teden			SORODNIKOV
C38	Pride dvakrat na teden k meni	Redni stiki z nečakinjo	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C39	Obiskov imam sedaj več	Sedaj ima več obiskov	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C40	Da, popolnoma	Je zadovoljna s pogostostjo obiskov	Zadovoljnost s pogostostjo stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C41	Gremo na sprehod ali smo v sobi	Gredo na sprehod ali so v sobi	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C42	Ne	Obiski niso omejeni	Omejenost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C43	Da	Ima zasebnost	Zasebnost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C44	Ne, nikoli nisem imela tega občutka	Nikoli ni imela občutka, da bi bila omejena	Občutek omejenosti in bremena svojcem	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C45	Ne, veste, sem rajši sama	Je rajši sama	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C46	Edino z gospo, s katero skupaj sediva pri kosilu, se veliko pogovarjava	Druži se z gospo v domu	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C47	Prideta enkrat tedensko tudi kolegici iz mlajših let	Enkrat tedensko pride kolegica iz mlajših let	Drugi stiki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C48	Od njih imam vse dobro	Od njih ima vse dobro	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C49	Da imam njih	Da ima bližnje	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
C50	Gospa in ime	Naslavlja z gospa in ime	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C51	Vikamo se	Vikajo se	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C52	Če mi kaj naročijo, to naredim, vem,	Če dobi navodila s strani osebja, to	Upoštevanje navodil s strani	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

	da moram, da je zame dobro	naredi	osebja	
C53	Ne bi vedla, zmeraj upoštevam pravila	Zmeraj upošteva pravila	Upoštevanje navodil s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C54	Ni mi težko	Ni ji težko	Počutje ob podajanju navodil osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C55	V redu, če jih potrebujem, so mi na voljo, so zelo prijazne, se dobro razumemo	Ob zaposlenih se počuti v redu	Počutje ob zaposlenih	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C56	Ne	Se ne počuti kot breme	Občutek omejenosti in breme osebju	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C57	One mene, jaz njih	Se spoštujejo	Spoštovanje	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C58	Vikamo se, smo v dobrih odnosih	Se vikajo in so v dobrih odnosih	Spoštovanje	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C59	Da, je. Če kaj predlagam, če se le da, rešijo	Osebje njeno mnenje upošteva	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C60	Ne, še nikoli se nisem tako počutila	S strani osebja se ne počuti omejene	Občutek omejenosti in breme osebju	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C61	Kar jih prosim, mi vse naredijo	Kar jih prosi to naredijo	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C62	So prijazni, ko vidijo, da mi kaj manjka, mi dajo toplino, nasmeh, ki ga rabim	So prijazni, ji dajo toplino in nasmeh	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
C63	Fizične imam zelo malo	Fizična moč	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
C64	Da, imam. Imam nadzor nad svojim življenjem, sama se odločam, kaj in kako bom	Ima nadzor nad svojim življenjem in odločitvami	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
C65	Veliko berem, redno poročila gledam, da sem z vsem na tekočem, da se ...	Branje, gledanje poročil, da je na tekočem	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
C66	Sem rada potovala	Rada je potovala	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI

C67	Pa rešila križank in štrikala	Reševanje križank in štrikanje	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
C68	Veliko mi pomeni, da berem in gledam poročila, moramo tako naprej, če hočem ...	Bere in gleda poročila, da je na tekočem, da se lahko pogovarja	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
C69	Ko sem dobila svojo sobo, v kateri sem sama	Ko je dobila enoposteljno sobo	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
C70	Ko sem prišla, sem bila na postelji, nepokretna. Nato se mi je kost zacelila ...	S telovadbo in fizioterapijo si je opomogla, da sedaj hodi s palico	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
C71	Ne	Ne pozna zagovorništva	Zagovorništvo	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
C72	Ne, nimam, bi bila pa to socialna delavka ali pa nečakinja	Nima zagovornika, bi bila pa to socialna delavka ali nečakinja	Osební zagovornik	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
C73	Ne bi vedla	Ne ve, če imajo v domu zagovornika	Zagovornik v domu	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
C74	Ne, ne spomnim se sedaj	Se ne spomni, da bi kdaj sama zavzela zagovorniško držo	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA

Intervju Č

OZNAKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
Č1	Zaradi zdravstvenega stanja	Zdravstveno stanje	Razlog za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č2	Sama sem si ga izbrala	Sama si izbrala dom	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č3	Živela sem v stanovanju, ki je par ulic stran	Živela v bližini	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č4	Sama sem imela željo iti v dom	Želja za dom	Odločitev za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č5	Da. Pozitivna izkušnja in veselje kljub stresu.	Pozitivna izkušnja	Prihod v dom – pozitivna izkušnja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č6	Zelo pomembna je priprava na dom.	Pomembna je priprava na dom	Prihod v dom – pozitivna izkušnja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

Č7	Da, vem, da če bi bilo kaj narobe, bi mi sestre pomagale.	Se počuti varno	Varno počutje	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č8	Imam. Ko jo potrebujem, se umaknem v svojo sobo	Ima zasebnost	Zasebnost	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č9	Skupine, ki jih mam v domu	Veseli jo skupine	Veseli in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č10	Da vem, da sem na varnem in je vse poskrbljeno	Občutek varnosti	Varno počutje	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č11	S trenutnim življenjem sem zelo zadovoljna. Imam vse, kar potrebujem.	S trenutnim življenjem je zadovoljna	Zadovoljnost s trenutnim načinom življenja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č12	Na tem stanovanjskem delu, sedaj čakamo še za naš del, da ga preuredijo. To si res ...	Preureditev njenega dela v domu	Želja po spremembi	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č13	Želela bi si tudi več stika z vodstvom	Več stikov z vodstvom	Želja po spremembi	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
Č14	Da, sama	Sama se odloči kako bo preživela dan	Samoodločanje o dnevu	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
Č15	Sama hodim na branje, literarni krožek, križanke, občasno na urjenje ...	Branje, literarni krožek, križanke, občasno urjenje možganov	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
Č16	In pa seveda vsak dan hodim na telovadbo.	Telovadba	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
Č17	Še petje in šah, delovna terapija	Petje, šah in delovna terapija	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
Č18	Lahko, ja	Brez spremstva lahko zapusti dom	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
Č19	Vedno pa na recepciji povem, da grem ven in kam, in koliko časa približno me ne bo	Na recepciji pove, kam gre in za koliko časa	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA

Č20	Ob 21. uri moramo biti nazaj, potem se vrata zaklenejo	Ob 21. uri se vrata zaklenejo	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
Č21	Najbrž socialni delavki ali delavni terapevtki	Socialni delavki ali delovni terapevtki	Zaupanje in predlaganje idej	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
Č22	Vem, da je	Ve, da je	Svet stanovalcev	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
Č23	Dobila sem na listu hišni red s pravicami	Napisan hišni red s pravicami	Pravice v domu	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
Č24	Moramo biti spoštljivi med seboj, kot stanovalci med seboj in do zaposlenih ...	Medsebojno spoštovanje	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
Č25	Pravico imam do individualne obravnave in prostega izhoda	Pravica do individualne obravnave in prostega izhoda	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
Č26	Imamo pa tudi pravico do pritožbe	Pravica do pritožbe	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
Č27	Sem razumela	Je razumela	Seznanjenost s pravicami	PRAVICE STANOVALCEV
Č28	Do sedaj pri meni ni bilo nič takega	Niso bile kršene	Upoštevanje in kršenje pravic	PRAVICE STANOVALCEV
Č29	Pogovorimo se s socialno delavko	Pogovori se s socialno delavko	Možnost pritožb	PRAVICE STANOVALCEV
Č30	Da, ne potrebujem pomoči	Ne potrebuje pomoči	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
Č31	Sestre le spremljajo moje zdravstveno stanje in dajejo opoldanska zdravila	Sestre spremljajo zdravstveno stanje in dajejo zdravila	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
Č32	Pri hoji uporabljam občasno palico, več manj pa hojco	Pri hoji potrebuje palico ali hojco	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
Č33	Sama sem povedala, kaj rabim, pred prihodom v dom	Pred prihodom v dom je sama povedala, kaj potrebuje	Lastna oskrba	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
Č34	Ne	Ni opustila nobene navade	Navade	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

Č35	Odkar sem tu, sem le izboljšala kakovost življenja, saj ohranjam in izboljšujem ...	Tu je izboljšala kakovost življenja z ohranjanjem giblivosti in družbo	Navade	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
Č36	Meni je en razen če imaš dieto	En meni	Obroki	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
Č37	Skuhamo si lahko kavo	Skuhajo si lahko kavo	Možnost kuhanja	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
Č38	S sestro se slišiva po telefonu čisto vsak dan, sva zelo dobri prijateljici ...	Redni stiki s sestro	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č39	Imam tudi dva nečaka in nečakinjo s katerimi se zelo dobro razumemo ...	Pogosti stiki z nečaki	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č40	Sedaj, ko sem v domu, imam več pozornosti in pogostejše stike	Sedaj ima več pozornosti in pogostejše stike	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č41	Skoraj vedno gremo dol na kavo	Grejo na kavo	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č42	Za rojstne dneve gremo vedno na kosilo v gostilno	Za rojstne dneve gredo na kosilo	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č43	S tremi smo kar dobre prijateljice, hodimo tudi po kosilu večkrat na kavo	V domu se družijo s tremi prijateljicami	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č44	Grem ven iz doma, srečam bivše sosede	Srečuje bivše sosede	Drugi stiki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č45	Z eno hodiva večkrat tedensko na kavo	Redni stiki z bivšo sosedo	Drugi stiki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č46	Ja, če ne gremo v mojo sobo	Ima zasebnost ob obiskih	Zasebnost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č47	Ne, nikakor	Se ne počuti omejene s strani sorodnikov	Občutek omejenosti in bremena svojcem	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

Č48	S svojimi obiski, razgovori, dajejo mi občutek, da me imajo radi in sem zaželena	Krepijo jo s svojimi obiski, razgovori, dajejo ji občutek, da jo imajo radi in je zaželena	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č49	Večkrat me odpeljejo na izlet	Krepijo jo z izleti	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č50	Nič, če bi kaj potrebovala, bi mi takoj pomagali	Nič ne potrebuje s strani sorodnikov	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
Č51	Kličem jih ali po nazivu ali pa gospa in ime	Naziv ali gospa in ime	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
Č52	Vikamo, saj gre le za neko spoštovanje drug do drugega	Se vikajo	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
Č53	Jih upoštevam brez problema	Jih upošteva brez problema	Upoštevanje navodil s strani	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
Č54	Dobro, so zelo prijazne in ustrežljive	Ob osebju se počuti dobro	Počutje ob zaposlenih	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
Č55	Ne	Se ne počuti, da je breme osebju	Občutek omejenosti in breme osebju	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
Č56	Seveda, gre za medsebojno spoštovanje	Se medsebojno spoštujejo	Spoštovanje	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
Č57	Da, če karkoli potrebujem povem, kaj in kako in mi pomagajo	Njeno mnenje je upoštevano	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
Č58	Ne, nikakor. Oni nas še spodbujajo, da smo aktivni	Se ne počuti omejene s strani osebja, jih aktivirajo	Občutek omejenosti in breme osebju	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
Č59	S svojo prijaznostjo, nasmehom, ko se srečamo na hodniku	Osebje jo krepi s prijaznostjo, nasmehom	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
Č60	S pogovorom ali prijaznim dotikom	Osebje jo krepi s pogovorom ali prijaznim dotikom	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
Č61	Naj bojo le tako	Ne potrebuje več	Krepitev moči s	KREPITEV MOČI S

	prijazne še naprej	od osebja	strani osebja	STRANI OSEBJA
Č62	Telovadba, hoja, branje	Pomisli na telovadbo, hojo in branje	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č63	Kot fizična krepitev moči, da hodim redno na telovadbo	Fizična krepitev moči – redna telovadba	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č64	Kot tudi miselna, da berem in ohranjam duševno moč	Miselna krepitev moči – branje in ohranjanje duševne moči	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č65	Da sem samostojna, sem aktivna in vitalna	Moč pomeni samostojnost, aktivnost in vitalnost	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
Č66	Imam nadzor nad vsem, kar želim	Imeti nadzor nad vsem, kar želi	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
Č67	Rada sem potovala in raziskovala	Rada je potovala in raziskovala	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č68	Rada berem in rešujem križanke, televizijo gledam po programu	Branje, reševanje križank	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č69	Redno sem hodila v knjižnico na predvajanja in predvsem potopisna	Obiski knjižnic, predavanj	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č70	Bila sem tudi vsa leta prostovoljka v Sožitju in kasneje v Sončku	Prostovoljka	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č71	Zelo veliko mi pomenijo bližnji svojci	Bližnji svojci	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č72	Potrebno je, da ohranjamo zunanost doma, stike in širimo intelektualnost	Ohranjanje zunanosti in stikov, širjenje intelektualnosti	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č73	Moč ohranjam s tem, da ohranjam zunanji stik, da grem tudi ven iz doma	Moč ohranja z ohranjanjem zunanjega stika	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č74	Se še vedno družim	Druženje s	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV

	s prijatelji zunaj doma	prijatelji		MOČI
Č75	Z redno vsakodnevno telovadbo ohranjam gibljivost	Z vsakodnevno telovadbo ohranja gibljivost	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č76	Ko sem bila mlajša, sem imela veliko moči, tudi več sem jo potrebovala	Ko je bila mlajša, je imela več moči, več jo je potrebovala	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č77	Moč sem imela, ko sem se zavedala, da bi bilo zaradi starosti potrebno v dom in ...	Dobra psihična priprava na prehod v dom	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
Č78	Da	Pozna zagovorništvo	Zagovorništvo	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
Č79	Nimam svojega zagovornika. Če bi kaj potreboval, a bi bila to moja nečakinja	Nima zagovornika	Osební zagovornik	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
Č80	Tisti, ki se potegne za šibkejše, so jim v podporo in jih posluša	Zagovornik se potegne za šibkejše, jim je v oporo in jih posluša	Zagovorništvo	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
Č81	Ne bi vedela	Ne ve, če ga imajo	Zagovornik v domu	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
Č82	Spremljalo me je v službi. Delala sem namreč s šibkejšimi	V službi je delala s šibkejšimi	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
Č83	Tudi sedaj se v domskih skupinah potegnem za šibkejše in jim pomagam	V domu se potegne za šibkejše in jim pomaga	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
Č84	Dobro že od nekdaj rada pomagam drugim in mi to daje zadovoljstvo in ...	Počuti se dobro, že od nekdaj rada pomaga, kar ji daje zadovoljstvo in notranji mir	Počutje v vlogi zagovornika	POMEN ZAGOVORNIŠTVA

Intervju D

OZNAKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
--------	--------	-------	------------	----------------

D1	Mož je ratal dementen, kar se mu je zelo poslabšalo naenkrat	Zaradi moža	Razlog za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D2	Jaz sem zelo zadovoljna	Je zadovoljna	Zadovoljnost v domu	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D3	Tu sva imela že prej oddano prošnjo za dom	Imela prošnjo tu več let	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D4	Da sva bližje hčerki, ki živi v Ljubljani	Bližina hčeri	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D5	Ta soba in sosednja sta namenjeni zakoncem. Seveda je bil pogoj, da prideva ...	Želela sta si biti skupaj v sobi in dobila sobo za zakonce	Izbira sobe	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D6	Za dve postelji je dovolj no, imava tudi lastno kopalnico	Soba je dovolj prostorna, imata lastno kopalnico	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D7	Postelje smo morali malo premakniti zaradi moža	Sobo lahko sami uredijo	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D8	Drugače pa sem jo okrasila po svoje	Sobo lahko po svoje okraši	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D9	Ja, ker vem, da doma ne bi bilo tako	Prihod v dom je bila pozitivna izkušnja	Prihod v dom – pozitivna izkušnja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D10	Se počutim	Se počuti varno	Varno počutje	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D11	Imam	Ima dovolj zasebnosti	Zasebnost	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D12	Jaz si kar najdem	Si najde delo	Veselje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D13	Domski vrt, zelo rada urejam domske rože	Veseli jo domski vrt in urejanje rož	Veselje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D14	Sem	Je zadovoljna s trenutnim načinom življenja	Zadovoljnost s trenutnim načinom življenja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

D15	Bolj malo je zaposlenih	Želi si, da bi bilo več zaposlenih	Želja po spremembi	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
D16	Ob ponedeljkih imamo gospodinjski krožek	Gospodinjski krožek	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
D17	Da, sama	Sama se odloči kako bo preživela dan	Samoodločanje o dnevu	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
D18	Obiskujem delovno terapijo	Delovna terapija	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
D19	Imajo tudi literarni krožek, križanke, pevske vaje, bralne ure	Literarni krožek, križanke, pevske vaje, bralne ure	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
D20	Grem na sprehod in do trgovine, se kar sprehodim	Brez spremstva zapusti dom	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
D21	Na recepciji povem, kam grem	Na recepciji pove, kam gre	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
D22	Socialni delavki, vsak mesec imamo sestanek	Socialni delavki lahko predlaga ideje	Zaupanje in predlaganje idej	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
D23	Imamo	Imajo svet stanovalcev	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
D24	Predstavnica je gospa. Vem, da se dobivajo in razpravljajo ...	Predstavnica je gospa Š, imajo sestanke	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
D25	Imamo skuhano, prano, zlikano in pospravljeno	Imajo pravico, da je skuhano, oprano, zlikano in pospravljeno	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
D26	Da nam je osebje, ko ga potrebujemo na voljo	Pravica do osebja, ko ga potrebujejo	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
D27	Da se medsebojno spoštujemo	Pravica do medsebojnega spoštovanja	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
D28	In pa seveda vse pravice, kot jih imajo vsi na svetu	Imajo vse pravice kot drugi na svetu	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
D29	Smo dobili nekakšna pravila, kaj lahko in kaj ne smemo	Ob prihodu so dobili pravila	Seznanjenost s pravicami	PRAVICE STANOVALCEV
D30	Nisem še imela	Pravice niso bile	Upoštevanje in	PRAVICE

	primera	kršene	kršenje pravic	STANOVALCEV
D31	Direktno socialni delavki	Pritoži se socialni delavki	Možnost pritožbe	PRAVICE STANOVALCEV
D32	Sama, zaenkrat še	Sama skrbi zase	Pomoč pri vsakodnevnih opravilih	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
D33	Sama se oblečem, se zrihtam in skopam	Sama se obleče, zrihta in skopa	Pomoč pri vsakodnevnih opravilih	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
D34	Ko sva prišla v dom, smo določilo v katero nego spadava	Ob prihodu v dom se določi kaj potrebuješ	Lastna oskrba	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
D35	Odkvisno kaj rabiš, koliko si odvisen od njih	Oskrba je odvisna od koliko si odvisen od drugih	Lastna oskrba	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
D36	Nobene stvari se toliko ne navadim, da bi imela potrebo po njej, da bi ji bila sužnja	Nobene stvari se ne navadi, da bi bila sužnja navadi	Navade	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
D37	Imajo pa več diet	Imajo več vrst diet	Obroki	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
D38	Lahko	Lahko si sami kuhajo	Možnost kuhanja	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
D39	Hčera pokliče vsak dan proti večeru, pride pa enkrat do dvakrat na teden	Redni stiki s hčerko	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
D40	Sedaj se večkrat vidimo	Sedaj so pogostejši obiski	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
D41	Vnukinja pride zelo malo	Manj pogosti stiki z vnukinjo	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
D42	Imam še eno sestro, brata, trije pa so že umrli. Slišimo se enkrat na teden	Redni stiki z bratom in sestro	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
D43	Vidimo se ene trikrat na leto vsi skupaj	Redni stiki z bratom in sestro	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
D44	Sem	Je zadovoljna s pogostostjo obiskov	Zadovoljnost s pogostostjo stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
D45	Ko pride hči, smo	S hčerko so	Preživeti čas s	KREPITEV MOČI S

	največkrat v sobi, da je še mož zraven	največkrat v sobi	sorodniki	STRANI SORODNIKOV
D46	Z vsemi sem dobra	Z vsemi v domu je dobra	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
D47	Za nas na tej strani ne	Obiski v stanovanjskem delu niso omejeni	Omejenost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
D48	Imamo, tisti, ki imamo svoje sobe jo imamo dovolj	Ima zasebnost ob obiskih	Zasebnost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
D49	Nikakor	S strani sorodnikov se ne počuti omejene	Občutek omejenosti in bremena svojcem	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
D50	Hči s svojimi obiski, da naju pride redno obiskati. Da se družimo, poveselimo	Hči ji krepi moč s svojimi redni obiski, družbo in veseljem	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
D51	Sestra in ime, negovalke pa po imenu	Osebjem naslavlja sestra in ime, negovalke po imenu	Naslavljanje osebjem	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D52	Vikamo	Se vikajo	Naslavljanje osebjem	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D53	Ja	Upošteva navodila osebjem	Upoštevanje navodil s strani osebjem	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D54	Zaenkrat še nisem imela takih problemov	Zmeraj upošteva navodila	Upoštevanje navodil s strani osebjem	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D55	V redu, varno	Ob podajanju navodil se počuti v redu, varno	Počutje ob podajanju navodil osebjem	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D56	V redu, jaz imam dobre odnose z vsemi	Ob zaposlenih se počuti v redu, ima dobre odnose	Počutje ob zaposlenih	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D57	Ne, zato so tukaj, da pomagajo.	Se ne počuti breme osebjem	Občutek omejenosti in breme osebjem	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D58	Je, če kdaj potrebujem kaj takoj priskočijo	Njeno mnenje je upoštevano	Upoštevanje mnenja s strani osebjem	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D59	Ne	Se ne počuti	Občutek	KREPITEV MOČI S

		omejene s strani osebja	omejenosti in breme osebju	STRANI OSEBJA
D60	Dobro, saj mi pomagajo	Ko zaposleni upoštevajo njene želje, se počuti dobro, saj ji pomagajo	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D61	Razen to, da bi jih bilo več, da bi imele več časa se posvetiti neki stvari, ne.	S strani zaposlenih bi potrebovala, da jih bi bilo več, da bi se več časa posvetili eni stvari	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D62	Imajo razne dejavnosti	Osebe ji krepi moč z dejavnostmi	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D63	Telovadba je prilagojena, je navadna in ena za ravnotežje	Telovadba je prilagojena	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
D64	Jaz bi bila dolgo časa močna, aktivna	Da si močan in aktiven	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
D65	Ko sem bolna, raziščem sama pri sebi zakaj sem bila bolna, zakaj sem se ...	Poišče vzrok napake, da naslednjič ne ponovi	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
D66	Moraš vedeti, kaj je dobro zate in kaj ne, in se tega držati in tako živeti	Moraš vedeti kaj je dobro in kaj ne, se tega držati in tako živeti	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
D67	Več delavnih navad imam, izkušenj	Ima veliko delovnih navad in izkušenj	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
D68	Doma smo imeli kmetijo, velik vrt, sadovnjak, jaz imam veselje do tega ...	Veselje delati na kmetiji, vrtu in z rožami	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
D69	Znam veliko speči	Pečenje	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
D70	Znam štrikati, kvačkati, ročne spretnosti mi grejo zelo dobro od rok, rada ustvarjam	Štrikanje, kvačkanje, ročne spretnosti	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
D71	Zelo rada hodim	Delovna terapija	Viri moči	LASTNA KREPITEV

	na delovno terapijo, kjer ustvarjamo vse sorte			MOČI
D72	Ne. Mož me malo ovira, moram biti veliko pri njemu in z njim	Nič ne potrebuje za večjo moč, malo jo ovira mož	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
D73	Z druženjem in pogovori	Moč krepi z druženjem in pogovori	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
D74	Krepim svojo glavo z reševanjem križankam in branjem	Glavo krepi s križankami in branjem	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
D75	Ko sem se odločila, da bom rihtala domski vrtiček, sem se zmenila s hišnikom ...	Moč je imela, ko je uredila domski vrtiček	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
D76	Da te nekdo zastopa, zagovarja, se potegne zate, ko se sam ne moreš	Zagovorništvo je, da te nekdo zastopa, zagovarja, ko se sam ne moreš	Zagovorništvo	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
D77	Da, najina je hči	Zagovornica je hči	Osební zagovornik	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
D78	Lani sva prodala z možem avto, je vse uredila hči	Zagovornika je potrebovala pri prodaji avta	Potreba po zagovorniku	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
D79	Imamo socialno delavko, če je kaj narobe, greš do nje	Socialna delavka	Zagovornik v domu	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
D80	Vsak dan za moža, če kaj potrebuje ali želi to rečem sestram	Sama je zagovornica vsak dan za moža	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
D81	Ko grem v trgovino, še marsikateri drugi kaj prinesem, ker ne morejo same	Za druge hodi v trgovino	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
D82	Odlično, rada pomagam drugim, če lahko	Počuti se odlično, rada pomaga drugim	Počutje v vlogi zagovornika	POMEN ZAGOVORNIŠTVA

Intervju E

OZNAKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
E1	Nisem mogla biti več doma, ker sem sama živela, nisem več sigurna vase in moje zdravje	Živela je sama, ni bila več sigurna vase	Razlog za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E2	Da, sama	Sama se je odločila	Odločitev za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E3	Zadnji mesec sem zelo zadovoljna	Zadnji mesec je zadovoljna	Zadovoljnost v domu	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E4	Sedaj se je sprostila enoposteljna soba in sem zdaj tu, ni primerjave	Zelo je zadovoljna, ker je sedaj v enoposteljni sobi	Zadovoljnost v domu	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E5	Nikakor se nisem mogla navaditi biti še z nekom v sobi	Ni se mogla navaditi biti še z nekom v sobi	Zadovoljnost v domu	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E6	Sem iz Ljubljane, hotela sem tu ostati	Hotela je ostati v Ljubljani	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E7	Tukaj sem dobila najprej odobreno	Tu je dobila najprej odobreno	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E8	Ustreza, edino pohištvo je staro	Soba ustreza, edino pohištvo je staro	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E9	Tista gospa je bila grozna, nikakor se nisva razumeli	V dvoposteljni sobi je bila sostanovalka grozna	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E10	Potem so mi jo zamenjali, tista je bila pa še bolj, zelo je bila gospodovalna, v ...	Naslednja sostanovalka je bila nevzdržna	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E11	Ja, bila	Prihod v dom je bila pozitivna izkušnja	Prihod v dom – pozitivna izkušnja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E12	Tu se počutim veliko bolj varno	Počuti se varno	Varno počutje	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E13	Ja, imam	Ima zasebnost	Zasebnost	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E14	Telovadba	Zadovoljstvo ji daje telovadba	Vesetje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E15	Sem	Je zadovoljna s trenutnim načinom	Zadovoljnost s trenutnim	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

		življenja	načinom življenja	
E16	V življenju ne, mi je v redu	V življenju si ne želi sprememb	Želja po spremembi	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E17	Čakam edino renovacijo našega oddelka	Čaka renovacijo njenega oddelka	Želja po spremembi	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
E18	Da, sama	Sama se odloči, kako bo preživela dan	Samoodločanje o dnevu	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
E19	Sama razporejam, kdaj in kaj bom delala	Sama si razporedi, kaj in kdaj bo delala	Samoodločanje o dnevu	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
E20	Pletenje, križanke, kuhajo, piškote pečejo	Imajo pletenje, križanke, kuhanje	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
E21	Jaz hodim na bralni krožek in kulturni krožek	Hodi na bralni in kulturni krožek	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
E22	In seveda telovadbo	Hodi na telovadbo	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
E23	Imam kar aktiven dan	Ima aktiven dan	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
E24	Ja, če pride sin ali hčeri	Gre iz doma, če pridejo otroci	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
E25	Ne upam se pa sama iti ven iz doma	Sama si ne upa iti iz doma	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
E26	Povem, da grem z njo in kdaj približno se bom vrnila	Pove, s kom gre in kdaj se vrne	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
D27	Zaenkrat nič ne pogrešam, mi je všeč kot je	Dejavnosti so ji všeč, nič ne pogreša	Zaupanje in predlaganje idej	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
E28	Fizioterapevtki ali socialni delavki	Če bi imela predlog za spremembo, bi povedala fizioterapevtki ali socialni delavki	Zaupanje in predlaganje idej	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
E29	Imamo ja	Imajo svet stanovalcev	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
E30	Enkrat na mesec imamo sestanek, sem članica sveta	Mesečno imajo sestanke, sama je članica sveta	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
E31	Se nobene ne	Se ne spomni	Pravice v domu	PRAVICE

	spomnim	nobene		STANOVALCEV
E32	Pri hišnem redu je bilo napisano	Bile so napisane pri hišnem redu	Seznanjenost s pravicami	PRAVICE STANOVALCEV
E33	Sem	Je razumela svoje pravice	Seznanjenost s pravicami	PRAVICE STANOVALCEV
E34	Mislim, da so upoštevane	Misli, da so upoštevane	Upoštevanje in kršenje pravic	PRAVICE STANOVALCEV
E35	Grem do socialne delavke	Če ima pritožbo, gre do socialne delavke	Možnost pritožbe	PRAVICE STANOVALCEV
E36	Imamo pa tudi skrinjico pohval in pritožb	Imajo skrinjico pohval in pritožb	Možnost pritožbe	PRAVICE STANOVALCEV
E37	Ne, nobene pomoči ne rabim	Ne potrebuje nobene pomoči	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
E38	Zaenkrat dobim, kar potrebujem	Dobi, kar potrebuje	Potrebe in želje	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
E39	Jaz sem zadovoljna, da sem sama v sobi, ki jo pospravljajo, dobim kosilo in večerjo ...	Zadovoljna je, da je sama v sobi, dobi kosilo in večerjo, vsak dan hodi na telovadbo in se počuti varno	Potrebe in želje	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
E40	Ob prihodu v dom na podlagi kaj potrebuješ se izpolni obrazec, na podlagi tega te ...	Oskrbo se določi ob prihodu v dom, glede na to kaj potrebuješ	Lastna oskrba	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
E41	Seveda	Samoodločanje	Samoodločanje o vstajanju in spanju	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
E42	Jutranje poležavanje	Opustiti je morala jutranje poležavanje	Navade	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
E43	Nič ne izbiramo. Je pa zadovoljiva hrana	Ni izbire, je pa zadovoljivo	Obroki	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
E44	Lahko si skuhamo	Sami si lahko kaj skuhamo	Možnost kuhanja	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
E45	Imam enega sina in dve hčerki, se slišimo vsak drug dan	Redni stiki z otroci	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E46	Vidimo se pa skoraj vsak teden	Redni stiki z otroci	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

E47	Več jih je sedaj tukaj	Sedaj ima več obiskov	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E48	Da, več bi jih že težko imela	Je zadovoljna s pogostostjo obiskov	Zadovoljnost s pogostostjo stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E49	Ko pridejo otroci, gremo na sprehod ali kavo spodaj	Z otroci gre na sprehod ali kavo	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E50	Druga hči me večkrat vzame za čez vikend domov	Hči jo večkrat za vikend odpelje k sebi domov	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E51	Pridejo me iskati za vse rojstne dneve, me povabijo domov na kosilo	Za rojstne dneve jo peljejo na kosilo	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E52	V tem domu imam še sestro, a na drugi strani. Dobro se razumeva, po kosilu ...	V domu ima sestro s katero gresta vsak dan na kavo	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E53	Z vsemi se razumem	Z vsemi se razume	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E54	Sedaj, ko sem v svoji sobi, ne. No do 21. ure morajo oditi	Obiski so omejeni do 21. ure	Omejenost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E55	Imamo zasebnost	Imajo zasebnost	Zasebnost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E56	Ne, nikoli	S strani sorodnikov se ne počuti omejene	Občutek omejenosti in bremena svojcem	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E57	S tem, da si vzamejo čas, da me pokličejo in obiščejo	Moč ji krepijo, ko si vzamejo čas in jo pokličejo ali obiščejo	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
E58	Odlično, zelo so prijazni in ustrezljivi	Odlično se razume z osebjem, so prijazni in ustrezljivi	Počutje ob zaposlenih	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
E59	Nekatere kličem po imenu, veliko pa po nazivu,	Osebje kliče po imenu ali nazivu	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

	sestra			
E60	Vikamo se	Se vikajo	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
E61	Se mi še ni zgodilo	Se ji še ni zgodila, da se ne bi strinjala z osebjem	Upoštevanje navodil s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
E62	Ja, me. Tudi jaz njih	Se spoštujejo	Spoštovanje	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
E63	Vejo, da če jih jaz rabim, da jih res rabim	Jo upoštevajo, saj vejo, da če jih rabi ona, jih res potrebuje	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
E64	Počutila sem se hvaležno za pomoč	Počuti se hvaležno	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
E65	Moje mnenje pa tudi upoštevajo	Njeno mnenje upoštevajo	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
E66	Ne, se ne	Se ne počuti, da jim je v breme	Občutek omejenosti in bremena zaposlenim	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
E67	Ne, ne. Naj tako le ostane	Ne potrebuje več od osebja	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
E68	Seveda, zelo so prijazni in se trudijo	Zaposleni krepijo njeno moč s prijaznostjo in s trudom	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
E69	S svojo prijaznostjo mi lepšajo dan	Osebjem ji s prijaznostjo lepša dan	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
E70	Telovadba, fizična moč. S telovadbo sem rešila veliko težav, veliko bolezni ...	Ob pojmu krepitve moči pomisli na telovadbo, s katero je rešila veliko težav in bolezni	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E71	Imam moč, sama se odločam kaj bom in kaj ne bom	Ima moč, sama se odloča	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
E72	Vem, kaj naj delam, kam grem, to kar rečem tudi naredim	Moč ji pomeni, da ve kaj dela, kam gre, da kar reče tudi naredi	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E73	Zelo rada rešujem križanke	Reševanje križank	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E74	Telovadba mi je pa čez vse, v prvi	Telovadba ji je najpomembnejša	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI

	vrsti			
E75	Rada sem hodila in uživala na svežem zraku	Hoja na svežem zraku	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E76	Celo življenje sem štrikala in kvačkala	Štrikanje in kvačkanje	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E77	Rada sem imela tudi svoj vrtiček, zelo sem uživala, ko sem ga imela in srbela zanj	Vrtnarjenje	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E78	Rada občudujem naravo	Občudovanje narave	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E79	Največjo moč mi pa da družina, otroci in vnuki, imam osem pravnukov	Največjo moč ji da družina	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E80	S svojimi dnevnimi aktivnostmi	Dnevne aktivnosti	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E81	S telovadbo, da krepim svoje telo	Telovadba	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E82	Grem na branje, kjer sem v družbi in slišim novosti kaj se dogaja okoli mene	Na branju je v družbi in sliši novosti, kaj se dogaja okoli nje	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E83	In s križankami, da krepim svoj um	S križankami krepim svoj um	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E84	Vsak dan grem na sprehod v domski park in občudujem vrtiček in rože, naravo ...	Sprehod po domskem parku	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E85	Mislim, da sem imela takrat nadzor, da sem vse uredila, da sem dobila to sobo ...	Moč je imela, ko je uredila, da ima svojo sobo	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
E86	Da me nekdo zastopa in se postavi zame, ko se sama ne bi mogla	Zagovorništvo pomeni, da te nekdo zastopa in se postavi zate, ko se sam ne moreš	Zagovorništvo	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
E87	To so moji otroci,	Otroci, vendar jih	Osebni	POMEN

	vendar jih še nisem potrebovala	še ni potrebovala	zagovornik	ZAGOVORNIŠTVA
E88	Najbrž socialna delavka	Najbrž socialna delavka	Zagovornik v domu	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
E89	Da, po potrebi	Sama zavzame zagovorniško držo po potrebi	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
E90	Ko sem bila prej v dvoposteljni sobi, je sosed enkrat ponoči padla in sem ...	Ko je bila v dvoposteljni sobi, je poklicala pomoč za sostanovalko	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
E91	Enkrat sta se dve sprli pri kosilu in sem posredovala med njima, razčistile ...	Posredovala je med stanovalkama, ki sta se prepirali	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
E92	Dobro, pomagala sem, sama sem vedno rada pomagala drugim, to da vsakemu neko ...	Počutila se je dobro, vedno je rada pomagala drugim	Počutje v vlogi zagovornika	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
E93	Se počutim koristno za ostale	Se počuti koristno za ostale	Počutje v vlogi zagovornika	POMEN ZAGOVORNIŠTVA

Intervju F

OZNAKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
F1	Prišla sem zaradi domačih razmer, sin in snaha sta bila nevzdržna. Morala ...	Prišla je zaradi nevzdržnih razmer doma	Razlog za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F2	Zato sem se odločila, da grem kamorkoli, samo stran od doma ker mi ni bilo več ...	Odločila se je, da mora iti stran od doma	Odločitev za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F3	Z domom sem zelo zadovoljna.	Z domom je zadovoljna	Zadovoljstvo v domu	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F4	Drugače pa ne, ničesar mi ne manjka tu, a to je bila moja hiša za	V domu je zadovoljna, ni pa zadovoljna s trenutnim načinom življenja	Zadovoljnost s trenutnim načinom življenja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F5	Začetek je bil grozen, a sedaj sem	Na začetku ji je bilo grozno, sedaj	Bivanje v domu	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

	se nekoliko privadila	se je nekoliko privadila		
F6	Tu sem dobila prvo odobreno	Tu je dobila prvo odobreno	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F7	Sama sem si izbrala	Sama si je izbrala	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F8	Ne, najprej sem bila v dvoposteljni sobi	Ni mogla izbirati sobe, sprva je bila v dvoposteljni	Izbira sobe	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F9	Želela sem si enoposteljne sobe ali vsaj drugo cimro	Želja po enoposteljni sobi	Izbira sobe	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F10	Po dobrih treh letih sem pa prišla do te sobe	Po treh letih je dobila enoposteljno sobo	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F11	Sedaj sem zadovoljna tu, imam svojo sobo z lastno kopalnico	S sobo je zadovoljna, ima tudi svojo kopalnico	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F12	Sem si jo le malo okrasila po domače s slikami in rožami	Po domače si jo je okrasila	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F13	Ne. Tu je lepo, a razlog je bil grd	Ni bila pozitivna izkušnja zaradi razloga	Prihod v dom – pozitivna izkušnja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F14	Se ja, sem na toplem	Se počuti varno, je na toplem in osebje je na volji	Varno počutje	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F15	Imam	Ima zasebnost	Zasebnost	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F16	Veselje mi da sin, ko pride	Sin z obiskom	Veselje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F17	Po sili razmer ja. Rajši bi videla, če bi se doma zasukalo	Po sili razmer je zadovoljna, raje bi videla, da bi bilo doma drugače	Zadovoljstvo s trenutnim načinom življenja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F18	V domu je toplo, dekleta so prijazna	V domu je toplo, osebje je prijazno	Bivanje v domu	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F19	Nekateri sostanovalci bi bili lahko prijaznejši in obzirnejši	Sostanovalci bi lahko bili prijaznejši in obzirnejši	Želja po spremembi	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
F20	Sama ja	Sama se odloči, kako bo preživela dan	Samoodločanje o dnevu	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
F21	Hodim na branje	Branje	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA

F22	Telovadba, branje, pevski zbor in šah	Telovadba, branje, pevski zbor in šah	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
F23	Sam si izbereš, kaj boš	Sami si izberejo, katere dejavnosti bodo obiskali	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
F24	Grem naokoli na sprehod	Brez spremstva lahko zapusti dom	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
F25	Spodaj, ko grem ven povem, da grem na krajši sprehod	Na recepciji pove, da gre ven	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
F26	Vem, da je	Ve, da svet je	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
F27	Ne, ne vem	Ne ve kako deluje	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
F28	Najbrž jih imam, a dele ne bi vedela	Najbrž jih ima	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
F29	To, da smo na toplem in imamo tople obroke	Da so na toplem in imajo tople obroke	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
F30	Najbrž so	Najbrž so	Seznanjenost s pravicami	PRAVICE STANOVALCEV
F31	Vse se da pomeniti z našo socialno delavko	Pritoži se lahko socialni delavki	Možnost pritožbe	PRAVICE STANOVALCEV
F32	Sama se oblečem	Sama se oblači	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
F33	Rabim pomoč pri kopanju	Rabi pomoč pri kopanju	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
F34	Sestro mi dajejo tudi zdravila, drugače pa vse sama naredim	Sestre ji dajejo zdravila	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
F35	So. Za vsakega se posebej naredi, kar potrebuje	Za vsakega se posebej naredi, kar potrebuje	Lastna oskrba	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
F36	Ja sama	Samoodločanje	Samoodločanje o vstajanju in spanju	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
F37	Nobene mi ni bilo potrebno opustiti, delam, kar sem prej	Ni ji bilo potrebno opustiti nobene navade	Navade	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
F38	Tisti, ki imajo sladkorno ali drugo dieto, dobijo malo	Tisti, ki imajo dieto, dobijo prilagojeno	Obroki	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

	prilagojeno			
F39	Nekateri si	Lahko si	Možnost kuhanja	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
F40	Popoldne si včasih skuham čaj	Včasih si skuha čaj	Možnost kuhanja	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
F41	Imam dva sina, en je doma drugi pa tu blizu. Ta drugi skrbi zame, vsak dan ...	Redni stiki s sinom	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F42	Sin, ki je doma, ne pride	Redki stiki s sinom	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F43	S prvim sinom se vidiva zelo zelo malo	S prvim sinom nima skoraj več stikov	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F44	Z drugim sinom se odkar sem v domu veliko več slišiva in vidiva	Z drugim sinom se sedaj veliko več sliši in vidi	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F45	Sestra na Dolenjskem je bolna, brat je na Gorenjskem v domu. Oba sta starejša ...	Redni stiki s sestro in bratom	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F46	Vnuka od prvega sina vidim parkrat na leto	Manj pogosti stiki z vnukom	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F47	Po drugem sinu vnuk pa pride recimo na 14 dni	Bolj pogosti stiki z vnukom	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F48	Hodi pa tudi bivša sosedka, pride vsak teden k meni, greva na sprehod in kavo	Redni stik z bivšo sosedo	Drugi stiki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F49	Sem	Je zadovoljna s pogostostjo obiskov	Zadovoljnost s pogostostjo stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F50	Ko pride med tednom sin, sva v sobi in se pogovarjava	Med tednom sta s sinom v sobi in se pogovarjata	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F51	Med vikendom in prazniki greva ven na kavo ali k njim na kosilo	Med vikendi in prazniki gresta s sinom ven na kavo ali kosilo	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

F52	Prav tako me za rojstne dneve odpelje domov na kosilo	Za rojstne dneve jo odpelje domov na kosilo	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F53	Nobenega nimam poznanega tu	Tu nobenega ne pozna	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F54	Družbe mi zelo manjka	Manjka ji družbe	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F55	Na negovalnem oddelku so obiski popoldan, v tem delu kjer sem jaz pa cel dan	Na negovalnem oddelku so obiski popoldne, na stanovanjskem delu niso omejeni	Omejenost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F56	Imam ja	Ima zasebnost	Zasebnost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F57	Sedaj ne, zato sem tudi odšla od doma	Nima občutka omejenosti, imela jo je doma	Občutek omejenosti in bremena svojcem	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F58	Prvi sin mi je toliko slabega naredil, da sem dobila veliko moči, ko sem to ...	Moč je dobila, ko je prenašala situacijo doma in se je rešila	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F59	Drugi sin mi je takrat stal v oporo in mi pomagal	Drugi sin ji je v oporo in pomoč	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F60	Me razveseljuje s svojimi obiski, da me odpelje na kavo, stran od doma, da malo ...	Krepi ji moč z obiski, da jo odpelje od doma, da zaduha	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
F61	Dobro, so fajn dekleta	Ob osebju se počuti dobro	Počutje ob zaposlenih	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F62	Gospa in ime	Gospa in ime	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F63	Vikam vse, tudi one mene	Se vikajo	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F64	Ja zmeraj	Zmeraj upošteva navodila	Upoštevanje navodil s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F65	Naredim kakor rečejo, nič mi ni hudega, z veseljem naredim, kot rečejo	Naredi, kar naročijo, nič ji ni hudega, z veseljem jih	Počutje ob podajanju navodil osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

		upošteva		
F66	Še nikoli ni bilo kaj, da se ne bi strinjala z njimi	Še ni bilo nestrinjanja	Upoštevanje navodil s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F67	Ne, zaenkrat ne	Se ne počuti breme osebju	Občutek omejenosti in breme osebju	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F68	Ja, se spoštujemo	Se spoštujejo	Spoštovanje	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F69	Nikoli	Se ne počuti omejene	Občutek omejenosti in breme osebju	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F70	Počutim se zelo dobro	Počuti se zelo dobro, ko jo upoštevajo	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F71	Tu pa sem upoštevana in dobim toplino	Je upoštevana in dobi toplino	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F72	Ne	Ne potrebuje več od zaposlenih	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F73	Če kaj potrebujem, mi prijazno pomagajo	Prijazno pomagajo	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F74	Če me vidijo, da sem žalostna me primejo za roko ali objamejo, mi dajo toplino in ...	Dajo ji toplino in ljubezen, ko ji manjka	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
F75	Na telovadbo	Pomisli na telovadbo	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
F76	Sama odločim kar želim, imam možnosti	Sama se odloči kar želi	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
F77	Zelo sem rada delala na vrtu in skrbela za drevje	Rada je delala na vrtu in skrbela za drevje	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
F78	Rada sem tudi pekla	Peka	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
F79	Sem prebrala kakšen dober roman	Branje	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
F80	Veliko sem tudi štrikala	Štrikanje	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
F81	Da bi dobila voljo, volje nimam. Vse mi gre v žalost	Rada bi dobila voljo	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
F82	Rabila bi več	Rabila bi več	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV

	družbe, prijazne družbe	družbe		MOČI
F83	Rada hodim na branje, tam se malo družim in slišim, kaj je novega	Rada hodi na branje, kjer ima družbo	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
F84	Ko sem se odločila, da imam takih tiranskih razmer doma dovolj, da grem živeti stran ...	Odločila se je, da gre živeti stran od doma in tiranskih razmer	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
F85	Ko sem prišla v dom, čeprav je bilo težko	Ko je prišla v dom	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
F86	Da, če se mi kaj naredi, če kaj potrebujem	Če se ti kaj zgodi in kaj potrebuješ	Zagovornišтво	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
F87	Je to moj sin	Njen zagovornik je sin	Osebni zagovornik	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
F88	Ko sem se odločila, da grem živeti drugam, v dom, mi je sin pomagal	Sin ji je pomagal pri urejanju doma	Potreba po zagovorniku	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
F89	Socialno delavko	Socialna delavka	Zagovornik v domu	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
F90	Sama sem najprej pred sinom in snaho zagovarjala sebe in moža	Zagovarjala je sebe in moža pred sinom in snaho	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
F91	Jaz sem imela moč, da sem odšla, mož pa žal ne	Imela je moč, da je odšla	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
F92	Malo vesela, da sem zase to naredila in se rešila	Vesela, da je to naredila zase	Počutje v vlogi zagovornika	POMEN ZAGOVORNIŠTVA

Intervju G

OZNAKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMATSKI SKLOP
G1	Sem ostal sam in bilo je prikladno za človeka v mojih letih in moji bolezni, da pride ...	Ostal je sam	Razlog za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G2	Ko sem pa ostal sam, sem imel preveč dela in bil osamljen	Imel je preveč dela in bil osamljen	Razlog za odhod v dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

G3	Tu imam vso udobnost, ki jo potrebujem, sem zelo zadovoljen	Tu ima vso udobnost, ki jo potrebuje, je zelo zadovoljen	Zadovoljstvo v domu	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G4	Sem v tem območju že prej živel	Že prej je v bližini doma živel	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G5	Blizu živijo hčerka vnukinje in pravnuki, kar je največja prednost	Največja prednost je bližina svojcev	Odločitev za ta dom	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G6	Želel sem si enoposteljno sobo in jo tudi dobil	Uresničena želja po enoposteljni sobi	Izbira sobe	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G7	Imamo lastno kopalnico, ki je prilagojena mojim potrebam	Ima lastno kopalnico, ki je prilagojena njegovim potrebam	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G8	Sobo redno in lepo pospravljajo	Sobo redno in lepo pospravljajo	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G9	Sam sem si jo uredil, kot sem želel	Sobo si je uredil, kot je želel	Soba	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G10	Moram reči, da ja	Prihod v dom je bila pozitivna izkušnja	Prihod v dom – pozitivna izkušnja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G11	Se, ja	Se počuti varno	Varno počutje	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G12	Imam ja. Sem sam v sobi, tako da če mi ne paše biti v družbi pridem v sobo	Ima dovolj zasebnosti, lahko se umakne v sobo	Zasebnost	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G13	Odvisno od občutka, jaz se sedaj mentalno dobro počutim	Odvisno od občutka	Veselje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G14	Vsak dan se probam razvedriti, da sem dobre volje	Vsak dan se poskuša razvedriti	Veselje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G15	Posebno, ko pridejo hči s svojimi otroci in pravnuki, to pa je višek dobre volje in sreče	Hči, vnuki in pravnuki mu predstavljajo dobro voljo in srečo	Veselje in zadovoljstvo	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G16	Sem kar zadovoljen	Je kar zadovoljen	Zadovoljnost s trenutnim	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

			načinom življenja	
G17	Razvedrim se tudi, ko igramo šah in tarok z drugimi gospodi	Razvedri ga igranje šaha in taroka v družbi	Zadovoljnost s trenutnim načinom življenja	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G18	Zdravje	Zdravje	Želja po spremembi	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G19	Za dom pa nimam nobene pritožbe	Za dom nima nobene pritožbe	Želja po spremembi	IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE
G20	Da, čisto sam	Sam se odloči kako bo preživel dan	Samoodločanje o dnevu	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
G21	Tu je veliko aktivnosti, telovadba, petje, branje, delovna terapija, vedno ...	Telovadba, petje, branje in delovna terapija	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
G22	Sam hodim na telovadbo	Hodi na telovadbo	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
G23	Rajši sam sprehajam, popoldne pa vržem karte	Rajši se sam sprehaja in karta	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
G24	Lahko	Lahko brez spremstva zapusti dom	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
G25	Na recepciji moraš povedati, da greš ven in kam	Na recepciji pove kam gre	Izhod iz doma	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
G26	Sam se jih ne udeležujem, tako da nimam niti idej	Se ne udeležuje dejavnosti	Dejavnosti	VPLIV NAD POTEKOM DNEVA
G27	Da	V domu imajo svet stanovalcev	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
G28	Gospa S. je predstavnica	Gospa S. je predstavnica	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
G29	Vem, da se občasno dobivajo in pogovarjajo	Občasno se dobivajo in pogovarjajo	Svet stanovalcev	PRAVICE STANOVALCEV
G30	Hišni red katerega se držimo	Hišni red	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
G31	Perilo nam redno perejo in pospravljajo sobo	Redno imajo oprano perilo in pospravljeno sobo	Pravice v domu	PRAVICE STANOVALCEV
G32	Da, ko sem prišel, so mi dali na listu	Ob prihodu je dobil napisane na	Seznanjenost s pravicami	PRAVICE STANOVALCEV

	hišni red	hišnem redu		
G33	Vse jasno	Mu je bilo jasno	Seznanjenost s pravicami	PRAVICE STANOVALCEV
G34	Ne, vse je v redu	Pravice niso kršene	Upoštevanje in kršenje pravic	PRAVICE STANOVALCEV
G35	Če je pa kaj narobe, greš do socialne delavke	Pritožiš se socialni delavki	Možnost pritožbe	PRAVICE STANOVALCEV
G36	Imamo pa tudi skrinjico pohval in graj	Imajo skrinjico pohval in graj	Možnost pritožbe	PRAVICE STANOVALCEV
G37	Da, sam zase	Sam skrbi zase	Pomoč pri vsakodnevni opravi	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
G38	Seveda	Samoodločanje	Samoodločanje o vstajanju in spanju	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
G39	Štiri oskrbe so, potem pa kar rabiš se zmeniš sam	Štiri oskrbe, zmeniš se kaj potrebuješ	Lastna oskrba	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
G40	Telovadba je prilagojena meni, mojim poškodbam in boleznim	Ima prilagojeno telovadbo	Lastna oskrba	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
G41	Nisem niti imel nobenih takih navad, živim zdravo	Ni imel navad, ki bi jih moral opustiti	Navade	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
G42	Je pa samo en izbor	Imajo en meni	Obroki	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
G43	Da	Lahko sami kuhajo	Obroki	SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI
G44	Hči pride skoraj vsak dan	Redni stiki s hčerko	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G45	Tudi vnuki in pravnučka prihajajo redno, enkrat tedensko	Redni stiki z vnuki in pravnuki	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G46	Imam sedaj več obiskov kot prej doma, saj smo sedaj blizu	Zaradi bližine ima sedaj več obiskov	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G47	Sem ja	Je zadovoljen s pogostostjo stikov	Zadovoljnost s pogostostjo stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G48	Če je lepo vreme,	Ob lepem	Preživeti čas s	KREPITEV MOČI S

	gremo na sprehod in kavico bližini, ampak izven doma	vremenu gredo na sprehod in kavo	sorodniki	STRANI SORODNIKOV
G49	Če je slabo vreme, gremo pa samo na kavo tu	Ob slabem vremenu gredo v domu na kavo	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G50	Me pa velikokrat vzamejo domov na kosilo	Velikokrat ga odpeljejo domov na kosilo	Preživeti čas s sorodniki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G51	Da, prijatelji iz službe, tisti, ki so še ostali in smo ostali prijatelji. S tremi se enkrat ...	Redni stik s prijatelji iz službe	Drugi stiki	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G52	Imam tudi brata s katerim se slišiva vsak drugi dan. Pride tudi velikokrat do mene	Redni stiki z bratom	Pogostost stikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G53	Z vsemi sem prijatelj, z vsemi se lahko pogovarjam	Z vsemi je prijatelj in se lahko pogovarja	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G54	Z nekaterimi igramo karte, tarok in se smejemo	Z nekaterimi igra tarok	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G55	Družbe ne manjka, a to je plitko druženje	Družbe ne manjka, a to je plitko druženje	Druženje v domu	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G56	Ne, pridejo kadar želijo	Niso omejeni	Omejenost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G57	Edino trajajo do 21. ure. Tisti, ki ležijo imajo skrajšane, od 15.00 do 20.00	Za pokretne obiski trajajo do 21. ure, za nepokretne so obiski 15.00-20.00	Omejenost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G58	Ja, lahko smo v sobi	Ima zasebnost	Zasebnost obiskov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G59	Ne, oni me razveseljujejo	Se ne počuti omejene	Občutek omejenosti in bremena svojcem	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G60	Da, s svojimi rednimi obiski	Z rednimi obiski	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

G61	Drugače pa nočem jih obremenjevati in želeli kaj od njih	Noče jih obremenjevati	Krepitev moči s strani sorodnikov	KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV
G62	Vse kličem sestra	Kliče jih sestra	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G63	Vikamo	Vikanje	Naslavljanje osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G64	Da	Upošteva osebje	Upoštevanje navodil s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G65	Se pa prilagajamo drug drugemu	Se prilagajajo drug drugemu	Upoštevanje navodil s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G66	Ne bi vedel	Ne ve, kaj se zgodi, če ne upošteva osebje	Upoštevanje navodil s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G67	Če pa kaj naročijo, to naredim	Če mu kaj naročijo, to naredi	Počutje ob podajanju navodil osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G68	Vem, da če mi kaj naročijo, da z razlogom, da je meni bolje	Ve, da če mu kaj naročijo, da je v njegovo dobro	Počutje ob podajanju navodil osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G69	Super, so prijazne in luštne vse. Smo v dobrih odnosih	Ob zaposlenih se počuti super, so v dobrih odnosih	Počutje ob zaposlenih	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G70	Ne	Se ne počuti, da jim je v breme	Občutek omejenosti in bremena zaposlenim	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G71	Da	Osebje ga spoštuje	Spoštovanje	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G72	Gre za medsebojno spoštovanje, se vikamo, smo prijazni drug do drugega	Gre za medsebojno spoštovanje, se vikajo, so prijazni drug do drugega	Spoštovanje	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G73	Da	Njegovo mnenje je upoštevano	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G74	Ko nekaj rabim ali predlagam, me resno jemljejo	Ko kaj potrebuje ali predlaga, ga resno jemljejo	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G75	Dobro, saj se vsak, kadar je upoštevan	Počuti se dobro, kot vsak, kadar je upoštevan	Upoštevano mnenje s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G76	Ne	Se ne počuti	Občutek	KREPITEV MOČI S

		omejen s strani osebja	omejenosti in breme osebju	STRANI OSEBJA
G77	Super so, vse delajo, vse naredijo	Vse naredijo	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G78	S svojo prijaznostjo mi polepšajo dan	S svojo prijaznostjo mu polepšajo dan	Krepitev moči s strani osebja	KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA
G79	Telovadba	Pomisli na telovadbo	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G80	Imam nadzor nad življenjem, kolikor ga lahko imamo in nad odločitvami	Kolikor lahko ima, ima nadzor nad življenjem in odločitvami	Ima moč	LASTNA KREPITEV MOČI
G81	Da je vsak lahko svoj človek, kot si zastavi in želi	Da je vsak lahko svoj človek, kot si zastavi in želi	Pojem krepitve moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G82	Sem se pa rad ukvarjal s športom	Šport	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G83	Rad gledam po televiziji šport	Rad gleda po televiziji šport	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G84	Rad berem, vsak dan časopis	Rad bere, vsak dan časopis	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G85	Rad obiskujem tudi prireditve v domu	Rad obiskuje tudi prireditve v domu	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G86	Ko pridejo vnuki in pravnuki, sem pa presrečen	Ko pridejo vnuki in pravnuki, je presrečen	Viri moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G87	Od drugih ne potrebujem več, kot imam, to, kar mi nudijo v domu, mi zadostuje	Ne potrebuje več, kar mu nudijo v domu, mu zadostuje	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G88	Včasih je bilo težje, danes je pa povsod prilagojeno nam	Včasih je bilo težje za invalide, danes je prilagojeno njim	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G89	Vsak dan je treba biti aktiven, hodim na telovadbo, da krepim noge in hrbtenico	Vsak dan je treba biti aktiven	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G90	Berem in gledam poročila vsakodnevno, da vem, kaj se dogaja okoli mene	Vsak dan bere in gleda poročila, da ve, kaj se dogaja okoli	Krepitev moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G91	Ko sem prišel v ta	S prihodom v	Primer moči	LASTNA KREPITEV

	dom, da sem dobil enoposteljno sobo	dom, v enoposteljno sobo		MOČI
G92	Po nezgodi sem postal invalid in se naučil s tem živeti	Se naučil živeti z invalidnostjo	Primer moči	LASTNA KREPITEV MOČI
G93	Ne bi vedel	Ne pozna zagovorništva	Zagovorništvo	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
G94	Večinoma socialna delavka in glavna sestra	Socialna delavka in glavna sestra	Osebni zagovornik	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
G95	No pa hči, ona ureja nekatere zadeve	Hči	Osebni zagovornik	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
G96	Naša socialna delavka	Socialna delavka	Zagovornik v domu	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
G97	V službi sem večkrat. Bil sem v delavskem svetu, bil sem v pravnem odboru in raznih komisijah	Zagovornik je bil v službi	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
G98	Vedno sem se boril za delavce in sem rad to počel	Rad se je boril za delavce	Zagovorniška drža	POMEN ZAGOVORNIŠTVA
G99	Zelo dobro, rad sem pomagal tistim, ki so to potrebovali	Zelo dobro, rad je pomagal tistim, ki so to potrebovali	Počutje v vlogi zagovornika	POMEN ZAGOVORNIŠTVA

Priloga 4: Osnovno kodiranje

IZBIRA DOMA IN SVOJE SOBE

Razlog za odhod v dom

Bolezen (A1, B1)

Poškodba (C1)

Zdravstveno stanje (Č1)

Zaradi moža (D1)

Živela je sama, ni bila več sigurna vase (E1)

Prišla je zaradi nevzdržnih razmer doma (F1)

Ostal je sam (G1)

Imel je preveč dela in bil osamljen (G2)

Odločitev za odhod v dom

Sam se je določil, zaradi bolezni (A2)

Sama se je odločila (B2, C2, E2)

Želja za dom (Č4)

Odločila se je, da mora iti stran od doma (F2)

Odločitev za ta dom

Želela biti v tem domu zaradi bližine doma (B5, Č3)

Sama se je odločila za ta dom (C4, Č2, F7)

Imela prošnjo tu več let (D3)

Bližina hčeri (D4)

Hotela je ostati v Ljubljani (E6)

Tu je dobila najprej odobreno (E7, F6)

Že prej je v bližini doma živel (G4)

Največja prednost je bližina svojcev (G5)

Zadovoljnost v domu

Zelo zadovoljna (B3)

Je zadovoljna tu, ima vse (C3)

Je zadovoljna (D2, F3)

Zadnji mesec je zadovoljna (E3)

Zelo je zadovoljna, ker je sedaj v enoposteljni sobi (E4)

Ni se mogla navaditi biti še z nekom v sobi (E5)

Tu ima vso udobnost, ki jo potrebuje, je zelo zadovoljen (G3)

Izbira sobe

Želja po enoposteljni sobi (A3, B4, C6, F9)

Ima svojo sobo s kopalnico (A4)

Ni mogla izbirati sobe (C5)

Želela sta si biti skupaj v sobi in dobila sobo za zakonca (D5)

Ni mogla izbirati sobe, sprva je bila v dvoposteljni (F8)

Uresničena želja po enoposteljni sobi (G6)

Soba

Zadostuje potrebam (A5)
Se je privadila (B6)
Pohištvo domsko, sama si je uredila sobo (B7)
Soba ustreza željam in potrebam (C7)
Soba je ravno prav velika in je vse urejeno (C8)
Sama si je lahko uredila sobo kot si je želela (C9)
Soba je dovolj prostorna, imata lastno kopalnico (D6)
Sobo lahko sami uredijo (D7)
Sobo lahko po svoje okraši (D8)
Soba ustreza, edino pohištvo je staro (E8)
V dvoposteljni sobi je bila sostanovalka grozna (E9)
Naslednja sostanovalka je bila nevzdržna (E10)
Po treh letih je dobila enoposteljno sobo (F10)
S sobo je zadovoljna, ima tudi svojo kopalnico (F11)
Po domače si jo je okrasila (F12)
Ima lastno kopalnico, ki je prilagojena njegovim potrebam (G7)
Sobo redno in lepo pospravljajo (G8)
Sobo si je uredil, kot je želel (G9)

Prihod v dom - pozitivna izkušnja

Dobro se počuti (A6)
Prihod je bil pozitivna izkušnja (B8, C10, Č5, D9, E11, G10)
Pomembna je priprava na dom (Č6)
Ni bila pozitivna izkušnja zaradi razloga (F13)

Bivanje v domu

Se je hitro privadila in se vključila (B9)
Na začetku ji je bilo grozno, sedaj se je nekoliko privadila (F5)
V domu je toplo, osebje je prijazno (F18)

Varno počutje

Varno se počuti (A7, B10, C11, Č7, D10, E12, G11)
Občutek varnosti (Č10)
Se počuti varno, je na toplem in osebje je na voljo (F14)

Zasebnost

Ima zasebnost (A8, B11, C12, Č8, D11, E13, F15)
Za zasebnost je potrebna svoja soba (B12)
Ima dovolj zasebnosti, lahko se umakne v sobo (G12)

Veselje in zadovoljstvo

Veselje, da se zbudi (A9)
Kuhanje kave (A10)
Da je aktiven (A11)
Vsakdanji pogovori s svojci (B13)
Branje, pisanje (B14)
Si najde delo, da ji ni dolgčas (B15)
Vsak dan hodi na telovadbo, križanke in prireditve (C13)

Rada je urejena (C14)
Veseli jo skupine (Č9)
Si najde delo (D12)
Veseli jo domski vrt in urejanje rož (D13)
Zadovoljstvo ji daje telovadba (E14)
Sin z obiskom (F16)
Odvisno od občutka (G13)
Vsak dan se poskuša razvedriti (G14)
Hči, vnuki in pravnuki mu predstavljajo dobro voljo in srečo (G15)

Zadovoljnost s trenutnim načinom življenja

Ima vse, kar potrebuje (A12)
Je zadovoljna s trenutnim načinom življenja (B16, C15, Č11, D14, E15)
Je zadovoljna, ker je sama v sobi (B17)
S svojci je v rednih stikih (B18)
V domu je zadovoljna, ni pa zadovoljna s trenutnim načinom življenja (F4)
Po sili razmer je zadovoljna, raje bi videla, da bi bilo doma drugače (F17)
Je kar zadovoljen (G16)
Razvedri ga igranje šaha in taroka v družbi (G17)

Želja po spremembi

Si ne želi sprememb (B19, E16)
Si ne želi sprememb, je zadovoljna (C16)
Preureditev njenega dela v domu (Č12, E17)
Več stikov z vodstvom (Č13)
Želi si, da bi bilo več zaposlenih (D15)
Sostanovalci bi lahko bili prijaznejši in obzirnejši (F19)
Zdravje (G18)
Za dom nima nobene pritožbe (G19)

VPLIV NAD POTEKOM DNEVA

Dejavnosti

Bralni krožek (A13, F21)
Obiskuje križanke, sive celice (A14)
Možnost aktivnega preživetja dneva (A15)
Vsak sam si izbere dejavnost, ki jo bo obiskoval (A16, F23)
Udeležuje se popoldanskih prireditev (B20)
Aktivnosti se ne udeležuje (B21, G26)
Imajo različne aktivnosti (B22)
Obiskuje telovadbo, križanke in popoldanske prireditve (C18)
Na voljo so še pevski zbor in branje (C19)
Branje, literarni krožek, križanke, občasno urjenje možganov (Č15)
Telovadba (Č16, E22, G22)
Petje, šah in delovna terapija (Č17)
Gospodinjski krožek (D16)
Delovna terapija (D18)
Literarni krožek, križanke, pevske vaje, bralne ure (D19)
Imajo pletenje, križanke, kuhanje (E20)

Hodi na bralni in kulturni krožek (E21)
Ima aktiven dan (E23)
Telovadba, branje, pevski zbor in šah (F22)
Telovadba, petje, branje in delovna terapija (G21)
Rajši se sam sprehaja in karta (G23)

Samoodločanje o dnevu

Sam se odloči (A17, G20)
Sama se odloči kako bo preživela dan (C17, Č14, D17, E18, F20)
Sama si razporedi, kaj in kdaj bo delala (E19)

Izhod iz doma

Brez spremstva lahko zapusti dom (A18, B23, C20, Č18, D20, F24, G24)
Vedno pove kam in za koliko časa gre (A19)
Informira o izhodu (B24)
Na recepciji obvesti kam gre (C21, Č19, D21, F25, G25)
Ob 21. uri se vrata zaklenejo (Č20)
Gre iz doma, če pridejo otroci (E24)
Sama si ne upa iti iz doma (E25)
Pove, s kom gre in kdaj se vrne (E26)

Zaupanje in predlaganje idej

Direktorici, socialni delavki in delovni terapevtki (A20)
Predlaga lahko socialni delavki (B25, D22)
Ideje predlaga socialni delavki ali delovni terapevtki (C22, Č21)
Dejavnosti so ji všeč, nič ne pogreša (E27)
Če bi imela predlog za spremembo, bi povedala fizioterapevtki ali socialni delavki (E28)

PRAVICE STANOVALCEV

Svet stanovalcev

Član sveta stanovalcev (A21)
Gospa je predsednica (B32)
V svetu jih je pet (B33)
Imajo svet stanovalcev (C23, D23, E29, G27)
Ve, da je predsednica gospa (C24)
Ve, da je (Č22, F26)
Predstavnica je gospa Š, imajo sestanke (D24)
Mesečno imajo sestanke, sama je članica sveta (E30)
Neve kako deluje (F27)
Gospa S. je predstavnica (G28)
Občasno se dobivajo in pogovarjajo (G29)

Oddelčni sestanek

Se udeležuje oddelčnih sestankov (A22)
Mesečni sestanek stanovalcev (B26)

Pravice v domu

Ima vse pravice (A21)

Morali bi imeti pravice (B27)
Pravice ima, kot jih je imela doma (C25)
Najbrž jih ima (F28)
Napisan hišni red s pravicami (Č23)
Medsebojno spoštovanje (Č24)
Pravica do individualne obravnave in prostega izhoda (Č25)
Pravica do pritožbe (Č26)
Imajo pravico, da je skuhan, opran, zlikan in pospravljen (D25)
Pravica do osebja, ko ga potrebujejo (D26)
Pravica do medsebojnega spoštovanja (D27)
Imajo vse pravice kot drugi na svetu (D28)
Se ne spomni nobene (E31)
Da so na toplem in imajo tople obroke (F29)
Hišni red (G30)
Redno imajo oprano perilo in pospravljen sobo (G31)

Seznanjenost s pravicami

Seznanjen je s pravicami, je dobil napisane (A24)
Dobili so napisane pravice (B28)
Najbrž so seznanili s pravicami (C26, F30)
Je razumela (Č27, E33)
Ob prihodu so dobili pravila (D29)
Mu je bilo jasno (G33)

Upoštevanje in kršenje pravic

Pravice še niso bile kršene (C27)
Niso bile kršene (Č28, D30, G34)
Misli, da so upoštewane (E34)

Zaupanje in predlaganje idej

Predlogi so precej upoštevani (A25)
Zadovoljnost z upoštevnostjo predlogov (A26)

Možnost pritožbe

Zadeve najraje razčisti proti (B29)
Pritoži se lahko socialni delavki (B30, D31, F31)
Imajo skrinjico pohval in pritožb (B31, E36, G36)
V primeru pritožbe lahko pove na mesečnem sestanku socialni delavki (C28)
Pogovori se s socialno delavko (Č29)
Če ima pritožbo, gre do socialne delavke (E35, G35)

SODELOVANJE PRI LASTNI OSKRBI

Pomoč pri vsakodnevnih opravilih

Samostojnost (A27, C29)
Skrbi zase (B34, D32, G37)
Pri kopanju rabi pomoč (C30, F33)
Ne potrebuje pomoči (Č30, E36)
Sestre spremljajo zdravstveno stanje in dajejo zdravila (Č31)

Pri hoji potrebuje palico ali hojco (Č32)
Sama se obleče, zrihta in skopa (D33)
Sama se oblači (F32)
Sestre ji dajejo zdravila (F34)

Potrebe in želje

Dobi, kar potrebuje (E38)
Zadovoljna je, da je sama v sobi, dobi kosilo in večerjo, vsak dan hodi na telovadbo in se počuti varno (E39)

Lastna oskrba

Oskrba se preveri s socialno delavko (B35)
Če se stanje spremeni, se spremeni oskrba (B36)
Skupaj s socialno delavko in medicinsko sestro se izberejo storitve in oskrba (C31)
Pred prihodom v dom je sama povedala, kaj potrebuje (Č33)
Ob prihodu v dom se določi kaj potrebuješ (D34, E40)
Oskrba je odvisna od koliko si odvisen od drugih (D35)
Za vsakega se posebej naredi, kar potrebuje (F35)
Štiri oskrbe, zмениš se, kaj potrebuješ (G39)
Ima prilagojeno telovadbo (G40)
Samoodločanje o vstajanju in spanju
Samoodločanje (A28, B38, E41, F36 G38)

Navade

Ni opustil navad, še več naredil zase (A29)
Ni opustila navad (B37, Č34, F37)
Vse je, kot želi (C32)
Tu je izboljšala kakovost življenja z ohranjanjem gibljivosti in družbo (Č35)
Nobene stvari se ne navadi, da bi bila sužnja navadi (D36)
Opustiti je morala jutranje poležavanje (E42)
Ni imel navad, ki bi jih moral opustiti (G41)

Obroki

Imajo en meni (A30, C34, Č36, G42)
Za zajtrk imajo različne stvari, za kosilo in večerjo en meni (B39)
Se je zmenila za manjše obroke (C33)
Imajo več vrst diet (D37)
Ni izbire, je pa zadovoljivo (E43)
Tisti, ki imajo dieto dobijo prilagojeno (F38)

Možnost kuhanja

Lahko si sami skuhajo kavo (C35, Č37)
Lahko si sami kuhajo (D38, E44, F39, G43)
Včasih si skuha čaj (F40)

KREPITEV MOČI S STRANI SORODNIKOV

Pogostost stikov

Redni stiki s sestro (A31, C36, Č38)

Redni stiki z bratom (C37, G52)
 Redni stiki z bratom in sestro (D42, D43, F45)
 Redni stiki s sinom (A32, F41, F42)
 Redni stiki s hčerko (D39, G44)
 Redni stiki z otroci (E45)
 Redni stiki z vnuki (A33)
 Redni stiki z vnuki in pravnuki (G45)
 Bolj pogosti stiki z vnukom (F47)
 Pogosti stiki z nečaki (Č39)
 Redni stiki z nečakinjo (C38)
 S prvim sinom nima skoraj več stikov (F43)
 Z drugim sinom se sedaj veliko več sliši in vidi (F44)
 Manj pogosti stiki z vnukinjo (D41, F46)
 Vsakodnevno se sliši po telefonu s svojci (B40)
 Z bratom in sestro se slišijo enkrat tedensko (B42)
 Veliko obiskov (A35)
 Svojci redno hodijo na obisk (B41)
 Sedaj ima več obiskov (C39, E47)
 Sedaj so stiki pogostejši (B43, D40)
 Sedaj ima več pozornosti in pogostejše stike (Č40)
 Zaradi bližine ima sedaj več obiskov (G46)

Zadovoljnost s pogostostjo stikov

Je zadovoljna s pogostostjo obiskov (C40, D44, E48, F49, G47)

Druženje v domu

Si naredi izbor, s kom se druži (A34)
 V domu ima nekaj prijateljic za druženje (B44)
 V domu so bivše sodelavke, s katerimi hodi na kavo (B45)
 Je rajši sama (C45)
 Druži se z gospo v domu (C46)
 V domu se druži s tremi prijateljicami (Č43)
 Z vsemi v domu je dobra (D46)
 Z vsemi se razume (E53)
 Tu nobenega ne pozna (F53)
 Manjka ji družbe (F54)
 Z vsemi je prijatelj in se lahko pogovarja (G53)
 Z nekaterimi igra tarok (G54)
 Družbe ne manjka, a to je plitko druženje (G55)

Preživeti čas s sorodniki

S sorodniki gre na sprehod ali kavo (B46, E49)
 Za rojstne dneve jo peljejo na kosilo (B47, Č42, E51, F52)
 Gredo na sprehod ali so v sobi (C41)
 Grejo na kavo (Č41)
 S hčerko so največkrat v sobi (D45)
 Hči jo večkrat za vikend odpelje k sebi domov (E50)
 V domu ima sestro s katero gresta vsak dan na kavo (E52)

Med tednom sta s sinom v sobi in se pogovarjata (F50)
Med vikendi in prazniki gresta s sinom ven na kavo ali kosilo (F51)
Ob lepem vremenu gredo na sprehod in kavo (G48)
Ob slabem vremenu gredo v domu na kavo (G49)
Velikokrat ga odpeljejo domov na kosilo (G50)

Omejenost obiskov

Obiski lahko pridejo kadarkoli (B48)
Obiski niso omejeni (C42, D47, G56)
Obiski so omejeni do 21. ure (E54)
Na negovalnem oddelku so obiski popoldne, na stanovanjskem delu niso omejeni (F55)
Za pokretne obiski trajajo do 21. ure, za nepokretne so obiski 15.00-20.00 (G57)

Zasebnost obiskov

Ima zasebnost (B49, C43, Č46, D48, E55, F56, G58)

Drugi stiki

Enkrat tedensko pride kolegica iz mlajših let (C47)
Srečuje bivše sosede (Č44)
Redni stiki z bivšo sosedo (Č45, F48)
Redni stik s prijatelji iz službe (G51)

Občutek omejenosti in breme svojcem

Se ne počuti breme svojcem in omejeno (B50)
Nikoli ni imela občutka, da bi bila omejena (C44)
Se ne počuti omejene s strani sorodnikov (Č47, D49, E56, G59)
Nima občutka omejenosti, imela jo je doma (F57)

Krepitev moči s strani sorodnikov

Veliko mu pomenijo stiki (A36)
Sorodniki krepijo moč z obiski in klici, skrbnostjo (B51)
Sorodniki krepijo moč z ljubeznijo (B52)
Ne potrebuje kaj več od svojcev (B53)
Od njih ima vse dobro (C48)
Da ima bližnje (C49)
Krepijo jo s svojimi obiski, razgovori, dajejo ji občutek, da jo imajo radi in je zaželena (Č48)
Krepijo jo z izleti (Č49)
Nič ne potrebuje s strani sorodnikov (Č50)
Hči ji krepi moč s svojimi redni obiski, družbo in veseljem (D50)
Moč ji krepijo, ko si vzamejo čas in jo pokličejo ali obiščejo (E56)
Moč je dobila, ko je prenašala situacijo doma in se je rešila (F58)
Drugi sin ji je v oporo in pomoč (F59)
Krepi ji moč z obiski, da jo odpelje od doma, da zadiha (F60)
Z rednimi obiski (G60)
Noče jih obremenjevati (G61)

KREPITEV MOČI S STRANI OSEBJA

Naslavljanje osebja

Naslavlja po imenu (A37)
Vikanje z osebjem (A38, B54, C51, Č52, D52, E60, F63, G63)
Osebjem naziva z gospa sestra (B55)
Naslavlja z gospa in ime (C50, F62)
Naziv ali gospa in ime (Č51)
Osebjem naslavlja sestra in ime, negovalke po imenu (D51)
Osebjem kliče po imenu ali nazivu (E59)
Kliče jih sestra (G62)

Spoštovanje

Se spoštujejo (A43, B57, C57, E62, F67)
Se vikajo in imajo spoštljiv odnos (A44)
Spoštovanje občuti z vikanjem in prijaznostjo (B58)
Se vikajo in so v dobrih odnosih (C58)
Osebjem ga spoštuje (G71)
Gre za medsebojno spoštovanje, se vikajo, so prijazni drug do drugega (G72)

Počutje ob osebju

Ob osebju se počuti v redu (A39, B56, C55)
Ob osebju se počuti dobro (Č54, F61)
Ob zaposlenih se počuti v redu, ima dobre odnose (D56)
Odlično se razume z osebjem, so prijazni in ustrežljivi (E58)
Ob zaposlenih se počuti super, so v dobrih odnosih (G69)

Upoštevanje navodil s strani osebja

Upošteva osebjem (A41, Č53, D53, G64)
Mu ni hudo upoštevati osebja (A42)
Če dobi navodila s strani osebja, to naredi (C52)
Zmeraj upošteva pravila (C53, D54, F64)
Se ji še ni zgodila, da se ne bi strinjala z osebjem (E61)
Še ni bilo nestrinjanja (F66)
Se prilagajajo drug drugemu (G65)
Ne ve, kaj se zgodi, če ne upošteva osebja (G66)

Počutje ob podajanju navodil osebja

Ni ji težko (C54)
Ob podajanju navodil se počuti v redu, varno (D55)
Naredi, kar naročijo, nič ji ni hudega, z veseljem jih upošteva (F65)
Če mu kaj naročijo, to naredi (G67)
Ve, da če mu kaj naročijo, da je v njegovo dobro (G68)

Občutek omejenosti in breme osebju

Se ne počuti breme osebju (A40, B59, C56, Č55, D57, E66, F67, G70)
Se ne počuti omejeno s strani osebja (B61, C60, D59, F68, G76)
Se ne počuti omejene s strani osebja, jih aktivirajo (Č58)

Upoštevano mnenje s strani osebja

Njegovo mnenje je upoštevano (A45, C59, Č57, D58, E65, G73)

Njeno mnenje osebje upošteva in ji ugodijo (B60)
Ko zaposleni upoštevajo njene želje, se počuti dobro, saj ji pomagajo (D60)
Jo upoštevajo, saj vejo, da če jih rabi ona, jih res potrebuje (E63)
Počuti se hvaležno (E64)
Počuti se zelo dobro, ko jo upoštevajo (F70)
Je upoštevana in dobi toplino (F71)
Ko kaj potrebuje ali predlaga, ga resno jemljejo (G74)
Počuti se dobro, kot vsak, kadar je upoštevan (G75)

Krepitev moči s strani osebja

Osebje je prijazno in ustrezljivo (A46)
Osebje polepša dan (A47)
Večajo fizično in umsko moč (A48)
Osebje ji krepi moč s prijaznostjo in nasmeškom (B62, Č59)
Osebje ji krepi moč s pozdravom ogovarjanjem (B63)
Kar jih prosi, to naredijo (C61)
So prijazni, ji dajo toplino in nasmeh (C62)
Osebje jo krepi s pogovorom ali prijaznim dotikom (Č60)
Ne potrebuje več od osebja (Č61, E67, F72)
S strani zaposlenih bi potrebovala, da jih bi bilo več, da bi se več časa posvetili eni stvari (D61)
Osebje ji krepi moč z dejavnostmi (D62)
Telovadba je prilagojena (D63)
Zaposleni krepijo njeno moč s prijaznostjo in s trudom (E68)
Osebje ji s prijaznostjo lepša dan (E69)
Prijazno pomagajo (F73)
Dajo ji toplino in ljubezen, ko ji manjka (F74)
Vse naredijo (G77)
S svojo prijaznostjo mu polepšajo dan (G78)

LASTNA KREPITEV MOČI

Pojem krepitve moči

Ob krepitvi moči pomisli na fizično moč (A49, C63)
Zanj pomeni moč, da ustvari, kar razmišlja (A51)
Ob krepitvi moči pomisli na telovadbo (B64, F75, G79)
Pomisli na telovadbo, hojo in branje (Č62)
Fizična krepitev moči-redna telovadba (Č63)
Miselna krepitev moči – branje in ohranjanje duševne moči (Č64)
Da si močan in aktiven (D64)
Ob pojmu krepitev moči pomisli na telovadbo, s katero je rešila (E70)
Da je vsak lahko svoj človek, kot si zastavi in želi (G81)

Ima moč

Ima nadzor nad življenjem in odločitvami (A50, C64)
Stoji za vsako stvar (A52)
Ima vpliv nad odločitvami, se sama odloča in ima nadzor (B65)
Se sama o sebi odloča (B66)
Moč pomeni samostojnost, aktivnost in vitalnost (Č65)
Imeti nadzor nad vsem, kar želi (Č66)

Poišče vzrok napake, da naslednjič ne ponovi (D65)
Moraš vedeti, kaj je dobro in kaj ne, se tega držati in tako živeti (D66)
Ima moč, sama se odloča (E71)
Sama se odloči, kar želi (F76)
Kolikor lahko ima, ima nadzor nad življenjem in odločitvami (G80)

Viri moči

Njegove prednosti so telovadba, da je zdrav (A53)
Natančnost (A54)
Branje in reševanje križank (A55, Č68)
Igral je odbojko in še danes je rad aktiven (A56)
Veseli ga kuhanje kave za druge (A57)
Rad ima aktiven dan (A58)
Ukvarja se s horoskopi (A59)
Je tipični strelec (A60)
Kolesarjenje (A61)
Veselijo jo sprehodi (B67)
Je natančna in vestna (B68)
Rada ima red in čistočo (B69)
Skrb za družino (B70)
Rada je štrikala, brala, gleda poučne oddaje (B71)
Branje, gledanje poročil, da je na tekočem (C65)
Rada je potovala (C66)
Reševanje križank in štrikanje (C67)
Rada je potovala in raziskovala (Č67)
Obiski knjižnic, predavanj (Č69)
Prostovoljka (Č70)
Bližnji svojci (Č71)
Ohranjanje zunanosti in stikov, širjenje intelektualnosti (Č72)
Ima veliko delovnih navad in izkušenj (D67)
Veselje delati na kmetiji, vrtu in z rožami (D68)
Pečenje (D69, F78)
Štrikanje, kvačkanje, ročne spretnosti (D70, E76)
Delovna terapija (D71)
Moč ji pomeni, da ve, kaj dela, kam gre, da kar reče, tudi naredi (E72)
Reševanje križank (E73)
Telovadba ji je najpomembnejša (E74)
Hoja na svežem zraku (E75)
Vrtnarjenje (E77)
Občudovanje narave (E78)
Rada je delala na vrtu in skrbela za drevje (F77)
Branje (F79)
Štrikanje (F80)
Šport (G82)
Rad gleda po televiziji šport (G83)
Rad bere, vsak dan časopis (G84)
Rad obiskuje tudi prireditve v domu (G85)
Ko pridejo vnuki in pravnuki, je presrečen (G86)

Krepitev moči

V največje zadovoljstvo so ji vnuk, vnukinja (B72)
Imela je težko življenje, kar ji je dalo moč (B73)
Bere in gleda poročila, da je na tekočem, da se lahko pogovarja (C68)
Moč ohranja z ohranjanjem zunanjega stika (Č73)
Druženje s prijatelji (Č74)
Z vsakodnevno telovadbo ohranja gibljivost (Č75)
Nič ne potrebuje za večjo moč, malo jo ovira mož (D72)
Moč krepi z druženjem in pogovori (D73)
Glavo krepi s križankami in branjem (D74)
Največjo moč ji da družina (E79)
Dnevne aktivnosti (E80)
Telovadba (E81)
Na branju je v družbi in sliši novosti, kaj se dogaja okoli nje (E82)
S križankami krepi svoj um (E83)
Sprehod po domskem parku (E84)
Rada bi dobila voljo (F81)
Rabila bi več družbe (F82)
Rada hodi na branje, kjer ima družbo (F83)
Ne potrebuje več, kar mu nudijo v domu, mu zadostuje (G87)
Včasih je bilo težje za invalide, danes je prilagojeno njim (G88)
Vsak dan je treba biti aktiven (G89)
Vsak dan bere in gleda poročila, da ve, kaj se dogaja okoli (G90)

Primer moči

Pozdravili so ga, veliko je telovadil (A62)
Opravil je pozitivni test ravnotežja (A63)
Ko je dobila enoposteljno sobo (C69, E85)
S telovadbo in fizioterapijo si je opomogla, da sedaj hodi s palico (C70)
Ko je bila mlajša, je imela več moči, več jo je potrebovala (Č76)
Dobra psihična priprava na prehod v dom (Č77)
Moč je imela, ko je uredila domski vrtiček (D75)
Odločila se je, da gre živeti stran od doma in tiranskih razmer (F84)
Ko je prišla v dom (F85)
Imela je moč, da je odšla (F91)
S prihodom v dom, v enoposteljno sobo (G91)
Se naučil živeti z invalidnostjo (G92)

POMEN ZAGOVORNIŠTVA

Zagovorništvo

Zagovornik je, kdor ti pomaga in te zastopa (B75)
Ne pozna zagovorništva (C71, G93)
Pozna zagovorništvo (Č78)
Zagovornik se potegne za šibkejše, jim je v oporo in jih posluša (Č80)
Zagovorništvo je, da te nekdo zastopa, zagovarja, ko se sam ne moreš (D76)
Zagovorništvo pomeni, da te nekdo zastopa in se postavi zate, ko se sam ne moreš (E86)
Če se ti kaj zgodi in kaj potrebuješ (F86)

Osebni zagovornik

Njegov zagovornik je sin (A64, F87)
Nima problemov in potreb po zagovorništvu (B74)
Njena zagovornica bi bila vnukinja (B82)
Nima zagovornika bi bila pa to socialna delavka ali nečakinja (C72)
Nima zagovornika (Č79)
Zagovornica je hči (D77, G95)
Otroci, vendar jih še ni potrebovala (E87)
Socialna delavka in glavna sestra (G94)

Potreba po zagovorniku

Zagovornika je potrebovala pri prodaji avta (D78)
Sin ji je pomagal pri urejanju doma (F88)

Zagovornik v domu

Ni zagovornika oziroma je socialna delavka (A65)
Ne bi vedla, če imajo v domu zagovornika (B76, C73, Č81)
Obrnila bi se na socialno delavko (B77)
Socialna delavka (D79, F89, G96)
Najbrž socialna delavka (E88)

Zagovorniška drža

Če bi kdo potreboval, bi zavzel zagovorniško držo (A66)
Zagovarjal je pravice sodelavcev (A67)
Jima je pomagal (A68)
Njen prvi primer, da se je pritožila in uveljavila glas (B78)
Rada posluša in pomaga drugim (B79)
Znanki je zrihtala enoposteljno sobo (B80)
Se ne spomni, da bi kdaj sama zavzela zagovorniško držo (C74)
V službi je delala s šibkejšimi (Č82)
V domu se potegne za šibkejše in jim pomaga (Č83)
Sama je zagovornica vsak dan za moža (D80)
Za druge hodi v trgovino (D81)
Sama zavzame zagovorniško držo po potrebi (E89)
Ko je bila v dvoposteljni sobi, je poklicala pomoč za sostanovalko (E90)
Posredovala je med stanovalkama, ki sta se prepirali (E91)
Zagovarjala je sebe in moža pred sinom in snaho (F90)
Zagovornik je bil v službi (G97)
Rad se je boril za delavce (G98)

Počutje v vlogi zagovornika

Dobro se počuti, ko pomaga drugim (A69)
Bila je vesela (B81)
Počuti se dobro, že od nekdaj rada pomaga, kar ji daje zadovoljstvo in notranji mir (Č84)
Počuti se odlično, rada pomaga drugim (D82)
Počutila se je dobro, vedno je rada pomagala drugim (E92)
Se počuti koristno za ostale (E93)

Vesela, da je to naredila zase (F92)

Zelo dobro, rad je pomagal tistim, ki so to potrebovali (G99)